

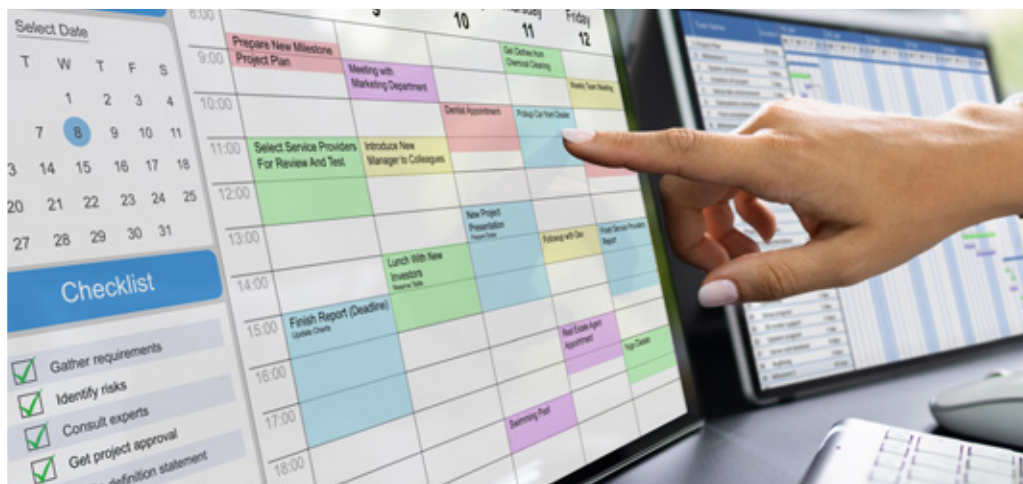
Infokom

GLASNIK VANJSKOTRGOVINSKE/SPOLJNOTRGOVINSKE KOMORE BOSNE I HERCEGOVINE

WWW.KOMORABIH.BA

BROJ 93 • GODINA XVIII • JULI/SRPANJ 2025.

BESPLATAN PRIMJERAK

Uspostavljen Centar za odgovorno poslovanje u Bosni i Hercegovini

MEĐUNARODNA SARADNJA • ANALIZA • SAJMOVI • EEN MREŽA • TRANSPORT
PROJEKTI • ZELENA EKONOMIJA • EDUKACIJA • UMJETNA INTELIGENCIJA

ISSN 1840-3417

9177184013410041

Izdavač:

VANJSKOTRGOVINSKA /
SPOLJNOTRGOVINSKA
KOMORA BOSNE I
HERCEGOVINE

Adresa:

Branislava Đurđeva 10
71000 Sarajevo

Uređivački kolegij:

Ahmet Egrlić, predsjednik
Nihad Bajramović
Mirko Bošković
Siniša Sarić
Enes Ališković
Ognjenka Lalović
Boris Marković
Aida Kapičija

Kontakt:

Aida Kapičija
Tel: +387 33 566-272
Fax: +387 33 214-292
aida.kapicija@komorabih.ba
<http://www.komorabih.ba>

Dizajn i priprema:

Engin Mešanović

BESPLATAN PRIMJERAK

Sadržaj

4	Uspostavljen Centar za odgovorno poslovanje u BiH	42	ANALIZE
Trendovi u vanjskotrgovinskoj razmjeni BiH sa svijetom
6	MEĐUNARODNA SARADNJA
Nove poslovne prilike za saradnju BiH i KSA	46	Poljoprivredno-prehrambeni sektor
11	Šesti nastup bh. kompanija na sajmu China-CEEC Expo	50	Bolje pozicioniranje bh. peradarske industrije na regionalnom i tržištu EU
12	30 godina diplomatskih odnosa između BiH i NR Kine	52	Trendovi u izvozu/uvozu vina
13	Bosna i Hercegovina i Inicijativa „Pojas i put“	54	Metalska i elektroindustrija
14	NAGRADE
Kompanija iFORM predvodi novu generaciju biznis lidera u BiH	58	Industrija tekstila, odjeće, kože i obuće
16	Najavljen „100 EXPO“	64	Drvena industrija i šumarstvo
PROJEKTI
19	OKRUGLI STO
Otvorena pitanja o budućnosti bh. dizajna namještaja	69	ReUseChain.ba
20	SAJMOVI
Bh. proizvođači namještaja na sajmu HPMarket 2025.	70	EU4VET
22	Internacionalizacija bh. privrede	72	Jačanje stručnog obrazovanja i obuke u BiH
27	Nastup kompanija iz BiH na sajmu GITEX Europe 2025	76	Praktični vodič za pripremu CBAM izvještaja
28	Festival Vinske ceste Hercegovine
TRANSPORT	78	Reconomy program podržava cirkularnu tranziciju
30	Projekat sigurnih i zaštićenih parking prostora u BiH	79	REGULATIVA
Bosna i Hercegovina u režimu kontrole HFC supstanci
33	Inteligentni transportni sistemi (ITS)	82	Ambalaža i ambalažni otpad u Bosni i Hercegovini
34	U fokusu problemi vozača na linijama za države članice EU	84	Umjetna inteligencija u Bosni i Hercegovini
36	Prijedlozi međunarodnih i međuentitetskih autobuskih redova vožnje	88	Uredba GDPR Evropske unije i novi Zakon o zaštiti ličnih podataka u BiH
39	Brži protok robe uz T deklaraciju	89	Nužno razdvojiti proizvode biljnog i životinjskog porijekla u trgovinama
40	U oktobru javni poziv za novu generaciju polaznika FIATA škole špedicije	90	Nova pravila za bh. prijevoznike pri uvozu robe u EU
		100	Agencija za nadzor nad tržištem Bosne i Hercegovine

Uvodnik

Poštovani čitaoci,

privreda Bosne i Hercegovine suočava se s periodom izrazitih izazova, ali i mogućnosti koje mogu postaviti temelje za održiviji i otporniji ekonomski rast. U vrijeme globalnih neizvjesnosti, od geopolitičkih napetosti do inflatornih pritisaka, bh. kompanije, posebno izvoznici, nalaze se pod sve većim pritiskom da odgovore na promjene tržišta i regulatorne zahtjeve, poput uvođenja mehanizama zelene tranzicije i prilagođavanja novim trgovinskim uvjetima.

Pritom, unutrašnje prepreke dodatno komplikuju poslovni ambijent: nedostatak radne snage, spora digitalna transformacija, kompleksna administracija i otežan pristup finansiranju i dalje usporavaju puni potencijal našeg privatnog sektora. Ipak, brojni su primjeri domaćih kompanija koje, usprkos svemu, bilježe rast, ulažu u inovacije i šire poslovanje na nova tržišta, što dokazuje da postoji prostor za napredak.

U ovom broju posebno smo posvetili pažnju aktivnostima Komore koje imaju za cilj unapređenje poslovanja u sektoru transporta, jednom od ključnih stubova funkcionalne i konkurentne privrede. Kroz jačanje institucionalnog dijaloga, praćenje zakonodavnih promjena i inicijative koje olakšavaju prekogranično poslovanje, postavljaju se temelji za efikasniji i moderniji transportni sektor.

Također, s ponosom ističemo uspostavljanje Centra za odgovorno poslovanje (Responsible Business Hub – RBH) pri Vanjskotrgovinskoj komori BiH, kao važnog koraka ka promociji principa održivosti, etike i društvene odgovornosti u domaćem poslovnom okruženju. Kroz ovaj centar, bh. kompanijama je prvi put omogućena strukturirana podrška u razumijevanju i primjeni standarda iz oblasti ljudskih prava, okolišne zaštite i korporativne transparentnosti, što je postalo neizostavno u međunarodnim lancima vrijednosti.

Donosimo analize najvažnijih ekonomskih trendova, stručne uvide i primjere dobre prakse koji ukazuju na to kako se bosanskohercegovačka privreda može uspješnije pozicionirati u složenom međunarodnom okruženju. Kroz glas stručnjaka, predstavnika institucija i poslovne zajednice, želimo potaknuti konstruktivan dijalog i zajedničko promišljanje o savladavanju izazova i putevima razvoja.

Vrijeme pred nama zahtijeva ne samo prilagodbu već i odlučne korake ka boljoj koordinaciji između javnog i privatnog sektora, efikasnijem korištenju fondova i stvaranju okruženja koje podstiče inovacije i investicije.

Vanjskotrgovinska komora BiH će i u narednom periodu kroz sve aktivnosti nastojati unaprijediti poslovni ambijent, smanjiti prepreke za izvoz i jačati poziciju bh. kompanija na međunarodnom tržištu.

Ahmet Egrlić
Predsjednik VTK/STKBiH

Uspostavljen Centar za odgovorno poslovanje u BiH

Vanjskotrgovinska komora BiH je, u saradnji s Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ), uspostavila Centar za odgovorno poslovanje Bosne i Hercegovine (Responsible Business Hub BiH)

Proces evropskih integracija i približavanje jedinstvenom tržištu Evropske unije otvara brojne mogućnosti, ali traži i jasno opredjeljenje za promjene – od usklađivanja sa zakonodavstvom EU do uvođenja savremenih standarda u poslovanje. Evropska unija danas ne traži samo proizvode i usluge — ona traži vrijednosti. Dostojanstven rad, poštivanje ljudskih prava, odgovoran odnos prema okolišu, transparentnost, održiva infrastruktura, inovacije, kvalitetno obrazovanje, odgovorna potrošnja i proizvodnja — to su postali kriteriji poslovanja u EU, bez obzira na to iz koje zemlje kompanija dolazi.

Bh. kompanije sve češće od svojih EU partnera dobijaju upite i zahtjeve da ispune nove propise o društvenoj odgovornosti i dužnoj pažnji i jasno je da su pred bh. privredom kompleksni izazovi koji zahtijevaju strateški, ali i brz odgovor.

Kako odgovoriti novim zahtjevima poslovanja?

Odnedavno je bh. privrednicima na raspolaganju Centar za odgovor-

no poslovanje Bosne i Hercegovine (Responsible Business Hub BiH), koji je Vanjskotrgovinska komora BiH uspostavila u Sarajevu, u saradnji s Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ).

„U Vanjskotrgovinskoj komori BiH prepoznali smo potrebu da na jednom mjestu objedinimo sve usluge koje smo u proteklih nekoliko godina pružali našim kompanijama radi usklađivanja sa zahtjevima tržišta Evropske unije. Benefiti za kompanije su višestruki - od dobivanja informacija o tržištu EU usklađenosti, smanjenja rizika i troškova, pristupa mreži domaćih i međunarodnih stručnjaka do radionica, obuka i alata za razvoj procedura i izvještavanja“, ističe predsjednik Komore Ahmet Egrlić.

Centar, koji je uspostavljen zahvaljujući podršci Evropske unije i Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj Njemačke (BMZ), pružat će savjetodavne usluge i informacije domaćim kompanijama s ciljem unapređenja njihove usklađenosti s novim regulativama i zahtjevima tržišta Unije u oblasti zaštite ljudskih prava i okoliša.

„Ove godine obilježavamo 30 godina

bilateralne razvojne saradnje između Njemačke i Bosne i Hercegovine. Jedan od naših prioriteta je jačanje temelja održive i konkurentne ekonomije. Pokretanje Responsible Business Huba u BiH predstavlja još jedan važan korak u ovom partnerstvu. Ova inicijativa pruža podršku domaćim kompanijama u usklađivanju s evropskim standardima, integriranju održivosti i ljudskih prava u poslovanje, kao i pripremi za regulatorne zahtjeve međunarodnih tržišta. Zajedno s našim partnerima iz EU i Švicarske, ponosni smo što doprinosimo ovoj inicijativi koja odražava našu zajedničku viziju ekonomski otporne i ka budućnosti usmjerene Bosne i Hercegovine“, naglašava šef Odjela za privredu i privrednu saradnju Ambasade SR Njemačke u Sarajevu Daniel Stinsky.

Uspostavljanje Centra za odgovorno poslovanje u Bosni i Hercegovini (RBH BiH) predstavlja ključnu aktivnost u okviru GIZ-ovog programa „Održivi ekonomski razvoj i promocija zapošljavanja“ (SEDEP).

„Uspostavljanje Centra za odgovorno poslovanje u Bosni i Hercegovini rezultat je snažnog partnerstva s VTKBiH.

Centar za odgovorno poslovanje BiH dio je globalne mreže Responsible Business Hub, koju trenutno čine Meksiko, Tunis, Turska, Srbija, Bangladeš, Kambodža, Vijetnam, Pakistan i Bosna i Hercegovina. Mrežu koordinira GIZ, a Centar u Bosni i Hercegovini smješten je u VTKBiH.

Kroz ovu saradnju, i uz podršku BMZ-a i EU, gradimo platformu koja pomaže lokalnim kompanijama da odgovore na nove propise EU, istovremeno integrirajući odgovorne poslovne prakse u svoje lance snabijevanja. Centar za odgo-

vorno poslovanje u Bosni i Hercegovini odražava našu zajedničku posvećenost jačanju konkurentnosti, otpornosti i održivosti privatnog sektora u Bosni i Hercegovini i unapređenju njegove integracije u evropska tržišta," smatra šef programa SEDEP u BiH Jens Elsner.

Osim regulatornog usklađivanja, bh. privreda se suočava i sa brzim razvojem tehnologije – umjetna inteligencija, robotika, automatizacija i zelene tehnologije postaju nova poslovna svakodnevnica. Ovakve promjene traže od kompanija da brzo prilagode svoje procese, kompetencije i vrijednosti, jer ih međunarodni partneri, dobavljači i tržišta zahtijevaju. Posebno to osjete bh. izvoznici i oni koji su dio globalnih lanaca vrijednosti. Centar donosi niz značajnih koristi za kompanije u Bosni i Hercegovini. Prvenstveno, doprinosi smanjenju poslovnih rizika i troškova identifikiranjem mogućnosti za uštede putem energetske i resursne audita, kao i minimiziranjem rizika od kršenja standarda u oblastima rada, ljudskih prava i zaštite okoliša unutar lanaca snabijevanja.

Benefiti Centra za odgovorno poslovanje za privrednike:

1. **savjetodavna i tehnička podrška** za kompanije koje izvoze ili žele izvoziti na tržište EU
2. **smanjenje rizika i troškova poslovanja**
3. **informacije** o zahtjevima koji proizlaze iz novih evropskih regulativa
4. **pristup mreži domaćih i međunarodnih stručnjaka** iz oblasti prava, zaštite okoliša i ljudskih prava
5. **radionice, obuke i alati** koji kompanijama omogućavaju da razviju vlastite politike, procedure i izvještavanje u skladu sa zahtjevima EU
6. **pomoć u prepoznavanju rizika i identifikaciji prilika** za poboljšanje reputacije i tržišnog pozicioniranja

Usluge Centra za odgovorno poslovanje BiH

Osnovna usluga koju Centar nudi kompanijama je pomoć da se pravovremeno pripreme za nove evropske regulative kao što su HREDD, CBAM, ESG, REACH i druge, što im omogućava nesmetano poslovanje na tržištu Evropske unije – čak i prije njihove zvanične primjene u BiH. Time se povećava pristup stranim tržištima i jača stabilnost poslovanja.

Dodatno, kroz održivo upravljanje resursima i razvoj ekološki prihvatljivih inovacija, Centar omogućava kompanijama da unaprijede svoju konkurentnost. Na kraju, usvajanjem standarda odgovornog poslovanja, bh. firme jačaju svoj ugled te se pozicioniraju kao pouzdani, inovativni i društveno odgovorni partneri na globalnom tržištu.

U prvoj godini rada Centra planirane su brojne aktivnosti, među kojima su:

- razvoj tri specijalizirana edukativna programa za prioritetne sektore
- provođenje 10 energetske i resursne revizije
- više od 30 individualnih konsultacija s izvozno orijentiranim firmama
- obuka 10 konsultanata za karbonsko računovodstvo
- edukacija najmanje 40 kompanija za usklađenost s CBAM regulativom

Također je predviđen razvoj zelenih proizvoda ili usluga za pet pilot-kompanija, kojima će tehničku podršku pružiti Sarajevo School of Science and Technology (SSST).

„Prema istraživanju koje smo proveli, skoro 81% menadžera u bh. privredi nije adekvatno osviješteno o implikacijama zelene tranzicije na njihova preduzeća, dok gotovo polovica nema kapacitete za razvoj održivih proizvoda i usluga. Iz navedenoga je jasno da se firmama mora ponuditi konkretna pomoć kako bi 'ozelenile' svoje asortimane te adekvatno odgovorile na porast potražnje za održivim proizvodima i uslugama na međunarodnom tržištu. Kroz pilot-projekte koji će se realizirati u sklopu ove inicijative, SSST će raditi sa pet bh. industrija radi kreiranja održivih proizvoda koji će imati pokazni značaj i, nadamo se, potaknuti daljnji interes za održivim poslovanjem“, rekao je dr. Emir Ganić, izvršni direktor SSST-a.

Osim navedenog, Centar će privrednicima omogućiti pristup specijaliziranim programima obuke, tehničkoj pomoći i povezivanju sa sve većom mrežom lokalnih pružatelja usluga i konsultanata. Centar za odgovorno poslovanje otvoren je za sve kompanije u BiH i predstavlja resurs za jačanje konkurentnosti, otpornosti i održivosti poslovanja.

Nove poslovne prilike za saradnju Bosne i Hercegovine i Saudijske Arabije

Predstavnici više od 90 kompanija iz Bosne i Hercegovine učestvovali su na okruglom stolu i poslovnim susretima Bosna i Hercegovina – Saudijska Arabija, tokom kojih su imali priliku održati sastanke i razgovarati o saradnji s predstavnicima 25 saudijskih kompanija i institucija

Događaj je održan 21. 5. 2025. godine u Sarajevu, u organizaciji Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine i Vijeća saudijskih komora.

Učesnicima skupa obratili su se predsjednik Vanjskotrgovinske komore BiH Ahmet Egrlić, ekonomski savjetnik u Ministarstvu vanjskih poslova BiH Dino Selimović i zamjenik guvernera za međunarodne odnose u Generalnoj upravi za vanjsku trgovinu Ministarstva trgovine Kraljevine Saudijske Arabije Abdulaziz Alsakran.

Istaknuto je da Bosna i Hercegovina i Saudijska Arabija imaju izuzetno dobre prijateljske međudržavne odnose te da postoji značajan prostor za unapređenje i porast trgovinske razmjene.

Ukupna vanjskotrgovinska razmjena BiH sa Saudijskom Arabijom ima trend rasta. Godine 2023. vrijednost bh. izvoza je iznosila 18 miliona eura, da bi se u 2024. povećala na skoro 37 miliona eura. Uvoz iz Saudijske Arabije se sa 650 hiljada eura u 2023. povećao na 996 hiljada eura.

Istaknuto je, između ostalog, i da BiH obiluje prirodnim resursima i razvojnim potencijalima, posebno u drvoprerađivačkom, poljoprivredno-prehrambenom, metalskom, energetskom, građevinskom i IT sektoru, kao i turizmu.

„Naša zemlja je šumovito područje, a na toj sirovinskoj osnovi izgrađeni su brojni prerađivački kapaciteti drvne industrije. Imamo 1.400 kompanija s više

od 25.000 zaposlenih. Ovaj sektor ima 9,8% udjela u izvozu i jedini je u 2024. godini zabilježio suficit,“ rekao je predsjednik Komore Egrlić.

Dodao je da bh. kompanije realiziraju i značajne infrastrukturne projekte visokogradnje i niskogradnje, počevši od dizajna, preko graditeljstva i građevinarstva, do proizvodnje visokokvalitetnih građevinskih materijala:

„Metalski sektor u BiH je najuspješniji industrijski i izvozni sektor, koji u prosjeku čini oko 40 posto ukupnog bh. izvoza. Značajni su i kapaciteti namjenske industrije, a postoji mogućnost unapređenja manjih kompanija i proširenja njihovih proizvodnih kapaciteta. Također, IT industrija u BiH bilježi konstantan rast, a godišnji promet iznosi oko 500 miliona eura.“

Održane su i prezentacije o mogućnostima investiranja u našu zemlju i potencijalima halal industrije, kao i o investicijskim prilikama u Saudijskoj Arabiji, razvoju digitalne tehnologije i mogućnostima saradnje. Na poslovnom događaju i B2B susretima s bh. privrednicima, osim predstavnika saudijskih kompanija iz različitih sektora, učestvovali su i saudijski predstavnici Generalne uprave za vanjsku trgovinu, Ministarstva za investicije, Ministarstva komunikacija i informacione tehnologije, Halal Saudi centra, Razvojne uprave za izvoz Saudijske Arabije i Nacionalnog centra za palme i datule.

Potpisan memorandum o investicijama od 100 miliona eura

Tokom poslovnih susreta Bosna i Hercegovina – Saudijska Arabija potpisan je memorandum za investicije u vrijednosti od oko 100 miliona eura.

Memorandum se odnosi na realizaciju velikih infrastrukturnih objekata u Saudijskoj Arabiji.

Predstavnici saudijske delegacije su naveli da je u ovoj zemlji planirana realizacija mnogobrojnih infrastrukturnih projekata kao što su izgradnja metroa, nekoliko stadiona, izgradnja najvećeg aerodroma na svijetu i drugo.

Ovaj memorandum, kojeg su potpisali VS Trend, Marince Dubai i Pladco, ocijenjen je kao ključni korak ka konkretnom uvezivanju privreda dviju zemalja i dugoročnoj saradnji u skladu s globalnim razvojnim trendovima i ekonomskim potencijalima koje obje strane mogu ponuditi.

TRŽIŠTE

KRALJEVINA SAUDIJSKA ARABIJA

Bosna i Hercegovina je tokom 2024. godine prepoznata kao jedno od 125 vodećih tržišta u kontekstu izvoza proizvoda iz Saudijske Arabije na međunarodno tržište te se istovremeno svrstala među 100 najznačajnijih tržišta kada je riječ o uvozu proizvoda u Saudijsku Arabiju

Bosna i Hercegovina ima realne i sve veće mogućnosti za unapređenje saradnje sa Kraljevinom Saudijskom Arabijom, posebno u kontekstu ambiciozne razvojne strategije Vision 2030. Postojeća trgovinska razmjena, iako još uvijek skromna u apsolutnim iznosima, bilježi snažan rast, što ukazuje na uzlazni trend i potencijal za daljnju ekspanziju.

Ključni sektori u kojima se saradnja može intenzivirati uključuju drvnu i metaloprerađivačku industriju, halal proizvodnju, građevinski sektor, informacione tehnologije i obrazovanje. Vizija Saudijske Arabije da diversificira svoju ekonomiju otvara prostor za učešće bh. kompanija u velikim infrastrukturnim projektima, tehnološkim partnerstvima i trgovini ne-naftnim proizvodima.

Također, BiH ima institucionalne i stručne kapacitete za izvoz halal certificiranih proizvoda i učešće u razvoju globalnog halal lanca vrijednosti, što je strateški prioritet za Saudijsku Arabiju.

Postoji prostor i za privlačenje saudijskih investicija u domaće infrastrukturne, energetske i turističke projekte, što zahtijeva proaktivniji pristup u promociji investicionih potencijala BiH.

Izvoz na međunarodno tržište

Ukupan izvoz Saudijske Arabije u 2024. godini iznosio je 305,36 milijardi USD. Vodećih deset tarifnih glava (grupe proizvoda) sa najvećim udjelima u ukupnom izvozu iz Saudijske Arabije su: „27“ – mineralna goriva (73,16%), „39“ – plastika i proizvodi (6,1%), „29“ – organske hemikalije (3,68%), „85“ – električne mašine i oprema (2,61%), „89“ – brodovi, brodice (2,56%), „31“ – gnojiva (1,63%), „84“ – nuklearni reaktori, bojleri (1,13%), „71“ – prirodni ili kultivirani biseri (0,84%), „76“ – aluminij i proizvodi od aluminija (0,8%), „28“ – neorganske kemikalije (0,57%).

Ostale tarifne glave (nеспomenute grupe proizvoda) zauzimaju 6,92% u ukupnom izvozu iz Saudijske Arabije na međunarodno tržište u spomenutom periodu.

Najznačajniji „uvoznici“¹ u 2024. godini u izvozu iz Saudijske Arabije su:

- Kina (15,2%)
- Koreja (9,4%)
- Japan (9,3%)
- Indija (8,9%)
- Ujedinjeni Arapski Emirati (7,6%)
- Sjedinjene Američke Države (4,2%)

1 Tržišni prostori na koje se izvozi sa prostora Saudijske Arabije

- Poljska (3,5%)
- Bahrein (3,2%)
- Egipat (2,8%)
- Kineski Taipei (2,6%)
- ostala tržišta – uvoznici (33,3%)

Uvoz u Saudijsku Arabiju sa međunarodnog tržišta

Vrijednost uvoza proizvoda u Saudijsku Arabiju u 2024. godini iznosila je 232,03 milijardi USD. Vodećih deset tarifnih glava (grupe proizvoda) sa najvećim udjelima u ukupnom uvozu u Saudijsku Arabiju su: „84“ – nuklearni reaktori (14,6%), „87“ – vozila osim željezničkih (11,32%), „85“ – električne mašine (11,26%), „27“ – mineralna goriva (5,65%), „71“ – prirodni ili kultivirani biseri (4,47%), „30“ – farmaceutski proizvodi (3,94%), „99“ – nerazvrstani proizvodi (3,86%), „73“ – proizvodi od željeza (3,38%), „72“ – željezo ili čelik (2,67%), „90“ – optički, fotografski, kinematografski instrumenti i aparati (2,58%).

Ostale tarifne glave (nеспomenute grupe proizvoda) čine 36,81% u ukupnom uvozu u Saudijsku Arabiju spomenute godine sa međunarodnog tržišta.

Najznačajniji „izvoznici“² u 2024. godini u uvozu u Saudijsku Arabiju su:

- Kina (23,9%)
- Sjedinjene Američke Države (8,5%)
- Ujedinjeni Arapski Emirati (5,5%)

2 Tržišni prostori sa kojih se uvozi na prostor Saudijske Arabije

Trendovi u vanjskotrgovinskoj razmjeni BiH - Saudijska Arabija

Vanjskotrgovinska razmjena između Bosne i Hercegovine i Saudijske Arabije od 2020. do 2024.

VT RAZMJENA BIH - KSA	od 2020. do 2024.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
IZVOZ (KM)	265.592.955,98	35.132.524,69	33.112.745,43	87.474.809,45	36.120.215,46	73.752.660,95
UVOZ (KM)	8.098.965,92	1.275.301,50	1.480.293,37	2.132.654,53	1.262.809,06	1.947.907,46
OBIM (KM)	273.691.921,90	36.407.826,19	34.593.038,80	89.607.463,98	37.383.024,52	75.700.568,41
SALDO (KM)	257.493.990,06	33.857.223,19	31.632.452,06	85.342.154,92	34.857.406,40	71.804.753,49
POKRIVENOST UVOZA IZVOZOM (%)	3.279,34	2.754,84	2.236,90	4.101,69	2.860,31	3.786,25

Vodećih deset proizvoda u izvozu proizvoda iz BiH u Saudijsku Arabiju 2024.

T. br.	Opis tarifnog broja	Vrijednost (KM)	Udio %
9306	Bombe, granate, torpeda, mine, rakete i slična vojna municija i njihovi dijelovi	54.773.646,47	74,27
2710	Naftna ulja i ulja dobivena od bitumenskih minerala	6.425.038,18	8,71
1905	Kruh, peciva, kolači, keksi i ostali pekarski proizvodi sa sadržajem kakaa ili bez kakaa; hostije...	3.612.034,17	4,90
2836	Karbonati; peroksikarbonati (perkarbonati); komercijalni amonijev karbonat koji sadrži amonijev karbamat	1.788.395,27	2,42
0808	Jabuke, kruške i dunje, svježe	1.290.624,59	1,75
8537	Table, ploče, pultovi, stolovi, ormari i ostale osnove	1.167.857,39	1,58
2818	Umjetni korund, hemijski definiran ili ne; aluminijev oksid; aluminijev hidroksid...	612.530,83	0,83
3303	Mirisi (parfemi) i toaletne vode	470.719,39	0,64
1507	Sojino ulje i njegove frakcije, rafinirani ili nerafinirani, ali hemijski nemodificirani	470.151,84	0,64
8703	Osobni automobili i druga motorna vozila uglavnom namijenjena prijevozu osoba	315.702,92	0,43
	Prvih deset proizvoda u izvozu proizvoda iz BiH u Saudijsku Arabiju	70.926.701,05	96,17
	Ostali	2.825.959,90	3,83
	UKUPAN IZVOZ IZ BIH U SAUDIJSKU ARABIJU	73.752.660,95	100,00

Vodećih deset proizvoda u uvozu proizvoda u BiH iz Saudijske Arabije 2024.

T. br.	Opis tarifnog broja	Vrijednost (KM)	Udio %
0804	Datulje, smokve, ananas, avokado, guava, mango i mangusta, svježi ili suhi	762.690,46	39,15
3920	Ostale ploče, listovi, filmovi, folije i vrpce, od plastičnih masa, koji nisu celularne strukture	552.301,37	28,35
7610	Konstrukcije od aluminija	77.353,18	3,97
8523	Pripremljene nesnimljene podloge za snimanje zvuka	73.827,68	3,79
8703	Osobni automobili i druga motorna vozila uglavnom namijenjena prijevozu osoba	63.721,37	3,27
1006	Riža	63.682,51	3,27
3307	Preparati za brijanje, uključujući prije i poslije	49.736,13	2,55
7013	Proizvodi od stakla koji se koriste za stolom, u kuhinji, za toaletnu upotrebu, u uredima...	45.158,04	2,32
3303	Mirisi (parfemi) i toaletne vode	37.429,87	1,92
9030	Osciloskopi, spektralni analizatori i ostali instrumenti i aparati za mjerenje	37.100,35	1,90
	Prvih deset proizvoda u uvozu proizvoda u BiH iz Saudijske Arabije	1.763.000,96	90,51
	Ostali	184.906,44	9,49
	UKUPAN UVOZ U BIH IZ SAUDIJSKE ARABIJE	1.947.907,40	100,00

- Indija (5,5%)
- Njemačka (4,3%)
- Japan (3,6%)
- Italija (3,5%)
- Egipat (3,3%)
- Švicarska (3,1%)
- Koreja (2,6%)
- ostala tržišta - izvoznici (36,2%)

Izvor: Intracen.org („Trade Map“)

Porezi, carine i tehnički zahtjevi tržišta

Standardna stopa podnaslovnog poreza u Kraljevini Saudijskoj Arabiji iznosi 5% i primjenjuje se na sljedeće kategorije: prehrambeni proizvodi, lokalni transport, kupovina nekretnina, školovanje u privatnim školskim ustanovama, liječenje u privatnim klinikama, poslovanje sa naftom i(li) plinom na domaćem tržištu.

Samo u slučajevima koji su propisani u zakonskoj regulativi zemlje, a na osnovu zakonodavne legislative Kraljevine Saudijske Arabije, moguće je izuzeće od plaćanja poreza na dodanu vrijednost.

Kada je riječ o carinskoj politici, carinama i carinskoj dokumentaciji, neizostavno je poštivanje svih postavljenih zahtjeva institucija, tijela i(li) organa Kraljevine Saudijske Arabije.

U skladu sa članstvom Kraljevine Saudijske Arabije u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO) te prema odredbama „MFN“ režima Kraljevine Saudijske Arabije, carinske stope po ovom režimu date su i primjenjive su prema svim (drugim) trgovinskim partnerima Kraljevine Saudijske Arabije u

međunarodnoj trgovini.

Iz važećih zakonodavnih legislativi partnera, „deriviranih“ u njihove zakonske regulative, uglavnom proizlazi veliki broj zahtjeva. Neophodno ih je prihvatiti, ali se zahtjevi istodobno trebaju ispunjavati, kao i rješavati. Prethodno navedeno vodi ka reguliranju funkcioniranja tržišnih prostora, kao i međusobnih odnosa partnera u međunarodnoj trgovini. Istodobno, pogoduje i prilikom definiranja novih ugovorih obaveza - poput bilateralnih sporazuma, multilateralnih sporazuma, ali i drugih sličnih pravnih akata.

Važeće procedure za implementaciju usvojenih mjera carinske i(li) ekonomske politike konstantno se usklađuju sa zakonskom regulativom. Pored toga, izvršni organi i(li) tijela dužni su provoditi mjere ovih politika, kao i otvarati prostor za dijalog sa partnerima iz svih kategorija društva. Zajednički cilj, kako izvršnih organa tako i njihovih partnera u dijalogu, trebao bi biti usklađivanje stavova oko „puta“ i(li) načina podizanja privrednog rasta u državi te osiguranje boljeg životnog standarda građana i društva u cjelini.

Carinske stope po „MFN“ režimu Saudijske Arabije u 2022. godini za dolje navedenu klasifikaciju proizvoda su redom:

- „Svi proizvodi“ (6,16%)
- „Primarni proizvodi“ (7,28%)
- „Industrijski proizvodi“ (5,83%)

Carinska dokumentacija sastoji se od trgovinske fakture, deklaracije o carinskoj vrijednosti robe, transportnih dokumenata, pakirne liste, uvozne

carinske deklaracije, certifikata o porijeklu robe, veterinarske, (fito)sanitarne dokumentacije te uvozne dozvole.

Akcize se u Saudijskoj Arabiji ne plaćaju samo i isključivo na duhan, duhanske prerađevine, duhanske proizvode nego i na supstitute prethodno spomenutih proizvoda. Ukazujemo i na činjenicu da energetska pića pa i pića sa dodatkom šećera spadaju u kategoriju proizvoda na koje se plaćaju akcize prema njihovoj klasifikaciji u akciznim razredima.

Tržišni prostor Saudijske Arabije „poznaje“ stanovite restrikcije, ali i zabrane uvoza pojedinih proizvoda i(li) usluga. Ovakve mjere na tržištu proizasle su iz zakonske regulative navedene države usklađene sa zakonodavnom legislativom Kraljevine Saudijske Arabije.

Uvođenjem i primjenom standarda u praksi, implementacijom regulative o pakiranju proizvoda, etiketiranju i(li) dodatnom označavanju proizvoda, te primjenom spomenutih u procesima pripreme, proizvodnje i(li) plasmana proizvoda, osigurava se tehnička sigurnost proizvoda na tržištu, zdravstvena, te higijenska ispravnost. Sve skupa vodi ka otvaranju mogućnosti za promociju i(li) plasman proizvoda i(li) usluga na tržišni prostor Saudijske Arabije, što ujedno povećava i šanse za njihov izvoz.

Specifičnosti svakog unutarnjeg tržišta, pa tako i saudijskog, traže konstantno praćenje zainteresiranih partnera, jer izmjene znaju biti česte. U slučaju Saudijske Arabije važno je u obzir uzeti niz propisa u vezi sa halal proizvodima i(li) uslugama. Stoga partneri sa međunarodnog tržišta posebnu pažnju moraju poklanjati pitanju izvoza halal proizvoda na unutrašnje tržište Saudijske Arabije. Cilj je ispuniti saudijske zahtjeve za stjecanje halal certifikata te, shodno tome, dobiti odobrenje za uvoz proizvoda na saudijsko tržište. U suprotnom, bez halal certifikata je izvoz i(li) plasman proizvoda u Saudijsku Arabiju zabranjen, tj. nije ga moguće realizirati na tržištu Kraljevine Saudijske Arabije.

Preporučuje se obrati pažnju i na važeću regulativu u oblasti marketinga, oglašavanja i(li) ostalih vidova promocije, posebno ukoliko određenim proizvodima namjeravate „otvoriti vrata“ za izvoz na spomenuti tržišni prostor.

Izvor: Svjetska banka („Pokazatelji razvoja u svijetu“)

ŠKOLA VANJSKOTRGOVINSKOG POSLOVANJA

U drugoj polovini septembra 2025. godine Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora BiH organizuje desetodnevnu edukaciju o svim ključnim aspektima vanjskotrgovinskog poslovanja. Program je osmišljen za sve koji žele unaprijediti svoje znanje i praktične vještine u području međunarodne trgovine, logistike, špedicije, carinskih i poreskih procedura.

Teme koje će biti obrađene:

- Uvod u vanjskotrgovinsko poslovanje
- Carinski postupci i dokumentacija
- Transportna i špedicijska dokumentacija
- Izvozni i uvozni postupci i dokumentacija
- Porezi i troškovi u međunarodnom poslovanju
- Napredne carinske procedure i pravni aspekti

Ko su predavači?

Edukaciju će voditi vrhunski stručnjaci iz prakse: carinski službenici, inspektori, međunarodni pravnici, poreski savjetnici, špediteri, logistički eksperti i specijalisti za međunarodne sporazume.

Za koga je namijenjena?

Za zaposlene u spoljnotrgovinskim odjelima, špediterskim i logističkim kompanijama, carinskim službama, kao i sve pojedince koji žele profesionalno da se osposobe za izazove međunarodnog poslovanja.

Kontaktirajte nas

+387 33 566 200

edukacija@komorabih.ba

www.komorabih.ba/usluge/edukacija

Šesti nastup bh. kompanija na sajmu China-CEEC Expo

Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine i ove godine, šesti put po redu, organizovala je zajednički nastup bh. kompanija na Međunarodnom sajmu potrošačkih proizvoda China-CEEC Expo, koji je održan od 22. do 25. maja 2025. godine u kineskom gradu Ningbo.

Na nacionalnom štandu Bosne i Hercegovine, organizovanom s ciljem promocije bosanskohercegovačkih proizvoda na kineskom tržištu, ove godine predstavile su se bh. kompani-

je: Eko-Aromatik d. o. o., Elmar d. o. o., Podrumi manastira Tvrdoš d. o. o., Vinarija Čitluk d. d. i Vinogradi Nuić d. o. o.

U okviru sajma je tradicionalno održan i sastanak Poslovnog savjeta Kine i zemalja centralne i istočne Evrope na kojem je učestvovao zamjenik generalnog sekretara Spoljnotrgovinske komore BiH Siniša Sarić, koji je ovom prilikom potpisao Memorandum o saradnji između Spoljnotrgovinske komore Bosne i Hercegovine i Kineskog

savjeta za promociju međunarodne trgovine - Ningbo komitet.

Cilj potpisivanja Memoranduma je jačanje trgovinskih i privrednih odnosa, a predviđeni su međusobna razmjena informacija, promocija investicija, povezivanje kompanija i organizacija zajedničkih događaja radi razvoja ekonomske saradnje. Obje strane su se obavezale na kontinuiran dijalog i pružanje podrške u aktivnostima od zajedničkog interesa.

Izložbena manifestacija China-CEEC Expo je dio šire inicijative Vlade NR Kine usmjerene na unapređenje ekonomske saradnje sa zemljama centralne i istočne Evrope. Sajam okuplja učesnike iz više od 20 zemalja i pruža platformu za promociju poljoprivredno-prehrambenih i potrošačkih proizvoda, ali i za učešće u investicionim i poslovnim forumima, kao i brojnim stručnim konferencijama.

Glavni organizatori sajma su Ministarstvo trgovine NR Kine, Narodna vlada provincije Zhejiang i grad Ningbo.

30 godina diplomatskih odnosa između BiH i NR Kine

Konferencija povodom obilježavanja tri desetljeća od uspostave diplomatskih odnosa između Bosne i Hercegovine i Narodne Republike Kine održana je 14. svibnja u zgradi Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Događaj je okupio oko stotinu sudionika, među kojima su bili visoki dužnosnici, predstavnici zakonodavne i izvršne vlasti BiH, diplomatskog zbora, akademske zajednice, kao i međunarodnih i nevladinih organizacija.

U ime Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine, nazočnima se obratio glavni tajnik Mirko Bošković i predstavio aktivnosti Komore, potencijale za gospodarsku suradnju te istaknuo važnost jačanja gospodarskih odnosa s NR Kinom.

Istaknuo je da je u 2024. godini izvoz iz Bosne i Hercegovine u Kinu zabilježio rast od gotovo 38 % i dostigao vrijednost od 50 milijuna konvertibilnih maraka. Istovremeno, ukupni obim tr-

govinske razmjene premašio je 1,2 milijardi konvertibilnih maraka. Iako i dalje bilježimo trgovinski deficit, postignuti rezultati ukazuju na rastući potencijal, posebno u sektorima drvne industrije, metalurgije, rudarstva, poljoprivrede i prehrambene industrije.

„Projekti poput izgradnje termoelektrana, vjetroparkova, modernizacija tramvajskih infrastruktura i drugih infrastrukturnih pothvata predstavljaju konkretne dokaze našeg uspješnog partnerstva i prijenosa znanja i tehnologija iz Kine u Bosnu i Hercegovinu. Komora redovito organizira poslovne forumе, bilateralne susrete i investicijske konferencije koje okupljaju predstavnike bh. i kineskog gospodarskog sektora, kao i nositelje infrastrukturnih projekata. Poseban naglasak stavljamo na promociju mogućnosti suradnje u oblasti izgradnje prometne i energetske infrastrukture, digitalne transformacije, cirkularnog gospodarstva i uvođenja zele-

nih tehnologija“, istaknuo je Bošković.

Podsjetio je i da je Komora, kao punopravna članica Poslovnog vijeća Kina – središnja i istočna Europa, aktivno doprinijela povezivanju poslovnih zajednica kroz organizaciju nastupa bh. kompanija na međunarodnim sajmovima, poslovnim forumima i misijama, naročito kroz redovno prisustvo na China-CEEC Expo u Ningbou.

Program konferencije bio je strukturiran kroz tri tematska panela, s naglaskom na diplomatsku suradnju, gospodarske odnose te kulturnu i međuljudsku razmjenu između dviju zemalja.

Konferenciju su organizirali Udruženje prijateljstva Bosne i Hercegovine i Narodne Republike Kine te Skupina prijateljstva Parlamentarne skupštine BiH s Azijom.

Bosna i Hercegovina i Inicijativa „Pojas i put“

Bosna i Hercegovina se nalazi na raskrižju između svojih europskih težnji i rastuće gospodarske prisutnosti Narodne Republike Kine, oličene u sveobuhvatnoj viziji poznatoj kao Inicijativa „Pojas i put“ (Belt and Road). Pokrenuta 2013. godine od predsjednika NR Kine Xi Jinpinga, ova inicijativa je postala najambicioznija globalna strategija razvoja infrastrukture i povezivanja. Obuhvaća preko 150 zemalja širom Azije, Europe, Afrike i Latinske Amerike, s fokusom na izgradnju cesta, pruga, luka, energetskih kapaciteta i digitalnih mreža. Balkan se nalazi visoko na toj listi a Bosna i Hercegovina nije izuzetak.

Investicije kao šansa ili put u ovisnost?

Za zemlju koja se i dalje suočava s izazovima političke fragmentacije i sporog razvoja, obećanje infrastrukturnih ulaganja bez velikih političkih uvjeta zvuči privlačno. Primjeri iz Srbije (poput brze

pruge Beograd – Budimpešta, termoelektrana i autocesta) izazvali su pažnju i u Sarajevu.

Bosna i Hercegovina je 2017. godine potpisala Memorandum o razumijevanju s Kinom u okviru BRI-ja. Od tada su razmatrani brojni projekti, a neki od najpoznatijih uključuju:

- termoelektanu Tuzla Blok 7 – investicija vrijedna preko 720 milijuna eura, financirana kineskim kreditom i realizirana od kineske tvrtke China Gezhouba Group,
- cestovnu infrastrukturu, posebno u entitetu Republika Srpska, gdje su kineske tvrtke iskazale interes za izgradnju dionica autoceste,
- energetski sektor, uključujući potencijalna ulaganja u hidroelektrane i obnovljive izvore energije.

Ipak, brojni projekti izazvali su kontroverze. Ekološki aktivisti i zvaničnici EU izrazili su zabrinutost zbog termoelektrane u Tuzli, smatrajući da je nespojiva sa Zelenim planom EU i aspiracijama BiH ka članstvu u EU. Također,

postavljaju se pitanja o zaduživanju, transparentnosti i uvjetima kineskih kredita.

Između Bruxellesa i Pekinga

Geopolitička pozicija Bosne i Hercegovine nije samo geografska – ona je strateška. S jedne strane stoji Europska unija, s dugoročnim obećanjima o integraciji i financiranju, ali uz stroge reforme i regulatorne zahtjeve. S druge strane je Kina, koja nudi brzinu, konkretne rezultate i infrastrukturnu moć – ali s manje institucijskih uvjeta. Kineska inicijativa donosi prijeko potrebne investicije, ali i rizike političkog i financijskog utjecaja. Ključno pitanje je znamo li pregovarati u svoju korist? Uloga Inicijative „Pojas i put“ u Bosni i Hercegovini tek se definira. Pristalice je vide kao realističnu alternativu sporo dostupnim EU fondovima. Kritičari upozoravaju na moguću financijsku ovisnost, smanjenje regulatorne autonomije i ugrožavanje okolišnih standarda. U vremenu kada se globalni poredak redefinira, Bosna i Hercegovina nije samo promatrač – ona je strateška točka na kojoj se prepliću interesi Istoka i Zapada.

Novi zamah u trgovinskim odnosima BiH i Kine odvija se kroz redovno učešće bosanskohercegovačkih kompanija na Sajmu trgovine i investicija Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope (China-CEEC Expo) u Ningbou. Ovogodišnja privredna delegacija iz Bosne i Hercegovine koju su činili predstavnici 5 kompanija, imala je priliku predstaviti domaće proizvode kineskom tržištu i ostvariti kontakte s potencijalnim investitorima i distributerima.

Za mnoge kompanije iz naše zemlje, izvoz u Kinu pruža nove šanse u diversifikaciji tržišta, naročito u kontekstu osjetljive EU regulative i političkih prepreka na zapadnim tržištima.

Tarik Kovač

Nagrada za biznis lidere održivog razvoja 2025.

Kompanija iFORM predvodi novu generaciju biznis lidera u BiH

Na svečanosti održanoj 18. juna 2025. u Sarajevu, proglašeni su pobjednici sedmog izdanja Nagrade za biznis lidere održivog razvoja u Bosni i Hercegovini. Među rekordne 484 prijavljene kompanije, osam ih je nagrađeno za izvanredne doprinose zajednici i zaštiti okoliša kroz brigu o zaposlenima i implementaciju održivih praksi.

Nagrade su dodijeljene u tematskim oblastima „Ljudi” i „Resursi i okoliš”, dok je titulu apsolutnog pobjednika ponijela kompanija iFORM.

U tematskoj oblasti „Ljudi”, koja nagrađuje kompanije posvećene jednakim prilikama, dostojanstvenim uslovima rada i razvoju zaposlenih, nagrađeni su: Zdravo (mikro), P.U. Internationale Deutsche Schule Sarajevo – Međunarodna njemačka škola Sarajevo

(mala), Walter AEC (srednja) i Trio (velike kompanije).

U oblasti „Resursi i okoliš”, gdje su priznanja otišla kompanijama koje aktivno smanjuju svoj utjecaj na okoliš i uvode zelene tehnologije, nagrađeni su: Desinfecta (mikro), PIK (mala), iFORM (srednja) i Alma Ras (velike kompanije).

Kompanija iFORM osvojila je najviše bodova u oba polja, brigu o zaposlenima kao i u implementaciji održivih praksi i brizi o okolišu, u skladu s GRI standardima i realizaciji SDG-ova, čime je zaslužila titulu apsolutnog pobjednika za 2025. godinu.

Na svečanoj ceremoniji održanoj u prostorijama kompanije Energoinvest, simbolu inovativnosti, posvećenosti ljudima i vjeri u velike ideje, okupilo se oko 200 zvanica. Među prisutnima

su bili predstavnici vodećih bh. kompanija, diplomatskog kora, nevladinih organizacija i ključnih institucija iz svih dijelova Bosne i Hercegovine.

Nagrada je dio programa „Prevođenje Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja kao temelj za održiv i inkluzivan rast u Bosni i Hercegovini” (SDG2BiH), kojeg finansira Švedska, a provodi UNDP u partnerstvu sa UNICEF-om i UN Womenom, kao dio podrške Ujedinjenih naroda vlastima u Bosni i Hercegovini u implementaciji Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja. Zvanični partner nagrade je Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine.

UNDP

„Švedska s ponosom podržava inicijative koje prepoznaju i slave ulogu poslovnog sektora u izgradnji inkluzivnije, pravednije i održivije budućnosti. Kompanije koje su danas nagrađene nisu samo lideri u svojim industrijama, one su i zagovarači vrijednosti koje donose korist cijelom društvu. Njihova posvećenost ljudima, okolišu i Ciljevima održivog razvoja snažan je primjer kako biznis može biti pokretač pozitivnih promjena. Čestitamo svim dobitnicima i radujemo se nastavku saradnje na unapređenju održivog razvoja u Bosni i Hercegovini“, rekla je **Helena Lagerlöf, ambasadorica Švedske u BiH.**

„Kroz ovu nagradu već sedmu godinu zaredom vidimo kako kompanije u BiH konkretno doprinose stvaranju pravednijeg društva i zdravije okoline, unatoč svim izazovima s kojima se susreću. Njihov rad nije samo poslovni uspjeh već inspiracija drugima. Posebno nas raduje što sve više malih i srednjih preduzeća prepoznaje vrijednost SDG-ova i aktivno ih implementira u svoje poslovne modele“, rekao je **Renaud Meyer, rezidentni predstavnik UNDP-ja u BiH.**

„Više od 70 posto bh. izvoza ide u zemlje Evropske unije i moramo primjenjivati standarde koje propisuju naši najvažniji trgovinski partneri. Očekivanja su velika, a na nama je da zajednički radimo i pružimo proaktivnu podršku kompanijama u usklađivanju sa standardima EU i izgradnji održive, konkurentne i društveno odgovorne privrede. Ova nagrada ističe izuzetne kompanije koje doprinose održivom razvoju – kroz stvaranje kvalitetnih radnih mjesta, unapređenje poslovnih modela ili smanjenje ekološkog otiska“, rekao je **Ahmet Egrlić, predsjednik Vanjskotrgovinske komore BiH.**

Najavljen „100 EXPO“ - regionalni sajam privrede u organizaciji projekta „100 najvećih“

Poslovne novine i Vanjsko-trgovinska komora Bosne i Hercegovine najavile su projekat „100 najvećih u BiH i regionu“ i „100 EXPO“ – međunarodni sajam privrede i konferenciju, koji će se održati 21. i 22. oktobra 2025. godine u hotelu Hills u Sarajevu

Manifestacija „100 najvećih“ već 38 godina predstavlja najrelevantniju platformu za objektivno rangiranje i nagrađivanje najuspješnijih kompanija iz BiH i regije na osnovu prihoda, dobiti, izvoza i broja zaposlenih.

Ove godine se projekat realizira pod visokim pokroviteljstvom člana Predsjedništva BiH dr. Denisa

Bećirovića i uz podršku Ministarstva vanjskih poslova BiH, predsjednice Federacije BiH Lidije Bradare i Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta.

Alena Ahmetpahić Fočo, direktorica Projekta „100 najvećih“ je izjavila:

„Projekat ‘100 najvećih u BiH i regionu’ predstavlja svojevrsni barometar privrednih kretanja – omogućava uvid u trendove rasta, otpornosti i transformacije privrede u Adria regiji. Taj kontinuitet je od važnosti jer znači povjerenje tržišta, ali i bogatu bazu podataka koju kompanije, investitori i institucije koriste kao osnovu za donošenje poslovnih odluka, planiranje partnerstava i identifikaciju sektora sa najvećim potencijalom. I ove godine, uz regionalne podatke, dodatno jačamo lokalni aspekt projekta kroz objavu i promociju privrede u lokalnim zajednicama.

Svečana ceremonija dodjele priznanja za najuspješnije privrednike planirana je za 21. oktobar u hotelu Hills na Ilidži. Nastavljamo sa izdavanjem štampane publikacije ‘100 najvećih u BiH i regionu’ u kojoj ćemo objaviti rang-liste najuspješnijih kompanija po prihodu, dobiti, izvozu i broju zaposlenih, te više od 30 analiza privrednih djelatnosti.“

Ahmet Egrlić, predsjednik Vanjskotrgovinske komore BiH, dugogodišnjeg suorganizatora ovog projekta, izjavio je:

„Upravo je regionalna saradnja ono što ovom događaju daje posebnu vrijednost. Povezivanjem kompanija, institucija i stručnjaka iz cijele regije stvaramo prostor za zajednički rast, razmjenu znanja i bolje razumijevanje tržišnih prilika. Tržišta u našem regionu, iako svako sa svojim specifičnostima, dijele mnoge sličnosti i izazove.

Zajedno činimo ekonomski prostor sa više od 350.000 kompanija, s ogromnim potencijalom za trgovinu, inovacije i investicije. Komora će, u skladu sa svojim nadležnostima, nastojati osigurati povoljniji ambijent za privređivanje, doprinese povećanju konkurentnosti bh. privrede i njenom značajnijem regionalnom povezivanju i predstavljanju u svijetu“.

Emil Kučković, direktor Poslovnih novina, predstavio je dodatnu vrijednost ovogodišnjeg projekta „100 najvećih“ koja se ogleda u održavanju „100 EXPO“, međunarodnog sajma koji će biti snažna tačka povezivanja poslovne zajednice iz cijele Adria regije:

„Očekujemo više od 300 izlagača iz različitih industrija – od proizvodnje i energetike, preko tehnologije, logistike i građevinarstva i nekretnina, do prehrambene i kreativne industrije. To ovaj ‘100 EXPO’ čini jedinstvenom platformom za umrežavanje, razmjenu znanja i regionalno pozicioniranje kompanija.

Posebno nas raduje što je već 40% sajamskog kapaciteta popunjeno, uz veliki interes kompanija iz Slovenije, Srbije, Hrvatske, Albanije i Crne Gore, što potvrđuje da regija prepoznaje značaj ovakve poslovne inicijative.

Za ovu priliku osmislili smo i aktivi-

rali specijalnu B2B aplikaciju koja omogućava zakazivanje sastanaka i ciljanih poslovnih susreta, jer želimo da svaka kompanija iskoristi maksimum potencijala koji ‘100 EXPO’ donosi. To je više od sajma – to je prostor za saradnju, rast i konkretne poslovne rezultate.“

Mihailo Vesović, zamjenik predsjednika Privredne komore Srbije i predstavnik ovogodišnje zemlje partnera – Srbije, istakao je značaj regionalne saradnje:

„Sa velikim zadovoljstvom najavljujem da je Srbija ovogodišnja zemlja partner manifestacije ‘100 najvećih u BiH i regionu’. Bosna i Hercegovina je jedan od naših najvažnijih ekonomskih partnera, s robnom i uslužnom razmjenom od 3 milijarde eura prošle godine.

Na sajmu ‘100 EXPO’ predstaviti ćemo desetak kompanija iz Srbije, fokusiranih na energetiku, održivost, drvnu i građevinsku industriju, kao i napredne tehnologije, industriju 5.0 i digitalna rješenja.

Ova manifestacija je važna prilika za jačanje regionalne saradnje. Vjerujem da će kompanije iz Srbije doprinijeti kvalitetu događaja i dodatno osnažiti ekonomske veze u regionu. U vremenu globalne nestabilnosti, ključna poruka je da je budućnost u povezivanju – kako unutar regije, tako i s EU – kroz zajed-

nički razvoj i jačanje ekonomija.”

Već drugu godinu zaredom u okviru projekta „100 najvećih u BiH i regionu“ organizirana je poslovna utrka. Naime, Poslovne novine nisu zaboravile ni zaposlenike kompanija. Kroz partnerstvo na manifestaciji Konjic Summer Fest – Business Run pružile su im priliku da se i oni druže i umrežavaju kroz sportske i zabavne aktivnosti. **Mahir Mujić**, direktor agencije Media Marketing Universal i organizator Konjic Summer Festa, u okviru kojeg se održava i Business Run, rekao je nešto više o tome:

„Konjic Summer Fest 2025. okupio je rekordnih 10.000 posjetilaca tokom tri dana sporta, zabave i turizma. Posebno ističem BH Telecom Business Run, koji je 4. jula okupio preko 500 učesnika predstavnika kompanija iz BiH.

Uz bogat program i nagrade, kao i ostale utrke u sklopu festivala, održan je koncert Amara Gileta na otvorenom igralištu Partizanovo u centru grada.“

Za više informacija o projektu „100 najvećih u BiH i regionu“ i registraciji za učešće na „100 EXPO“ posjetite www.100najvecih.ba i www.100expo.ba ili pozovite na 033/742-002.

100 NAJVEĆIH U BIH I REGIONU

MEĐUNARODNI SAJAM PRIVREDE I KONFERENCIJA 100 EXPO

21. – 22. oktobar | Hotel Hills, Sarajevo

Organizator:

Poslovne
novine

Suorganizator:

VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЛНОТРГОВИНСКА КОМОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
FOREIGN TRADE CHAMBER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Pod visokim pokroviteljstvom člana
Predsjedništva BiH dr. Denisa Bećirovića

Član Predsjedništva BiH
Dr. Denis Bećirović

PREDJEDNICA FBiH
LIDIJA BRADARA

VLADA FEDERACIJE
BOSNE I HERCEGOVINE
Federalno ministarstvo razvoja,
poduzetništva i obrta

PRIVREDNA
KOMORA
SRBIJE

PRIVREDNA KOMORA
REPUBLIKE SRPSKE

PRIVREDNA/GOSPODARSKA KOMORA
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
CHAMBER OF COMMERCE OF THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Općina Novo Sarajevo

GRAD CAZIN

Fond za zaštitu okoliša
Federacije BiH

IMACO

LUK

Mplus

ASABANKA
Naša i snažna!

federalnatv

HAYAT

FACE

NEZAVISNE
NOVINE

INFORMACIJE
CAPITAL

BiznisInfo

Raport.ba

hercegovina

PROFESOR

start

30

buka

bolji posao.com

ekapija

Gracija

hotradio.com

MAXMEDIA

PTBIC

MANAGER

business

metromedia

radio

radio

radio

Dnevni.ba

PRIDRUŽI SE PROJEKTU: www.100najvecih.ba | www.100expo.ba

Tel: +387 33 742 002 | Mail: info@poslovnenovine.ba

Otvorena pitanja o budućnosti bh. dizajna namještaja

U okviru izložbe ENSÖ produkt dizajnerice Nataše Perković, u Vanjskotrgovinskoj komori Bosne i Hercegovine je 21. maja 2025. godine održan okrugli stol koji je okupio ključne aktere bosanskohercegovačke industrije dizajniranog namještaja, predstavnike obrazovnih i kulturnih institucija, kao i međunarodne partnere

Okrugli stol je prvi put na jednom mjestu zvanično okupio predstavnike etabliranih bh. brendova namještaja poput Zanata, Gazzde, GoEsa, zajedno s dizajnerima, bh. proizvođačima namještaja – članicama VTKBiH i međunarodnim partnerima iz Švedske i Japana. Cilj diskusije bio je mapirati postojeće izazove i mogućnosti u industriji te otvoriti prostor za strateško promišljanje o njenom daljnjem razvoju.

„Dizajn namještaja i industrija namještaja od izuzetnog su značaja za Bosnu i Hercegovinu. Industrija namještaja jedna je od vodećih privrednih grana u savremenom periodu, a zastupljena je u BiH od doba industrijalizacije, zahvaljujući bogatstvu šumskih resursa i radnoj snazi koja je obučena za izradu namještaja. Na okruglom stolu smo razgovarali o strateškom razvoju bh. dizajna i proizvodnje namještaja, o brendiranju bh. namještaja, koji je već prepoznatljiv fenomen na međunarodnoj dizajnerskoj sceni i tržištu, te o tome kako uključiti žene i mlade u ove procese“, rekla je autorica izložbe, dizajnerica namještaja Nataša Perković.

Tokom skupa posebno je naglašena historijska uloga bh. dizajna iz perioda 1970-ih i 1980-ih, kada su firme

poput Šipada i Krivaje, u saradnji sa ULUPUBiH-om i Akademijom likovnih umjetnosti, razvijale vlastiti dizajnerski namještaj. Danas industriju predvode privatne firme koje su se profilirale iz poslijeratne obnove i uspostavile prepoznatljive brendove prisutne na svjetskom tržištu. Spona u razvoju nove scene bili su ljudi koji su prenijeli znanje o tome kako se dizajnira, proizvodi i plasira dizajnerski namještaj, a među dizajnerima izdvajaju se profesori Odsjeka produkt dizajna – akademik, profesor emeritus Zlatko Ugljen, profesorica emerita Ognjenka Finci, profesor Zdenko Praskač i profesor Salih Teskeredžić.

Prema podacima VTKBiH, drvna industrija zapošljava oko 25.000 ljudi u više od 1.400 kompanija te čini gotovo 10% ukupnog izvoza BiH. U 2024. godini, izvoz iz ovog sektora dostigao je 1,62 milijarde KM, od čega se 43% odnosi na namještaj, čime je drvna industrija bila jedina grana privrede s pozitivnim vanjskotrgovinskim saldom.

„Drvna industrija je izuzetno bitna za bh. privredu. Iako tradicionalna, u stalnom je proizvodnom, dizajnerskom i kvalitativnom napretku. Komora će i dalje nastaviti s aktivnostima promocije izvoza bh. namještaja. Pored tradicionalnog sajma u Kölnu, na kojem već godinama organiziramo izlaganje naših kompanija i koji je bio put na inozemno tržište za naše firme, promovirat ćemo naše proizvođače na tržištu SAD-a i prekomorskih zemalja, s ciljem otvaranja novih prilika za bh. drvnu industriju“, naglasila je Lejla Međedović, savjetnica za promociju izvoza drvnog sektora u VTKBiH.

Ambasadorica Švedske u BiH Helena Lagerlöf je naglasila važnost međunarodne saradnje. „Svrha je omogućiti švedskim kompanijama, poznatim po svom liderstvu u zelenoj transformaciji

i digitalnoj tranziciji, da rade na pitanjima održivosti i ozelenjavanja privrede. Ova inicijativa ima za cilj poticanje održivog razvoja u Švedskoj, Bosni i Hercegovini i globalno. Paralelno, nastoji poboljšati saradnju između švedskih i bh. dizajnera te kompanija u industriji prerade drveta, a ovo je partnerstvo koje je započelo prije mnogo godina i uspješno otvorilo nova tržišta za obje strane“, dodala je ambasadorica Lagerlöf, izrazivši nadu u poboljšanje uvjeta za trgovinu, ulaganja i inovacije.

Okrugli sto ENSÖ dio je šire platforme koju prati izložba Nataše Perković, a koja uz podršku Umjetničke galerije BiH, ALU Sarajevo, VTKBiH, Ambasade Švedske i Švedskog instituta, Univerziteta u Sarajevu te Galerije savremenih umjetnosti Manifesto nastoji da kroz inkluzivne modele edukacije i dijaloga otvori prostor za profesionalni razvoj u oblasti produkt dizajna.

Dijalog otvoren na okruglom stolu ENSÖ jasno je pokazao da Bosna i Hercegovina ima kapacitete, znanje i kreativni potencijal za daljnji razvoj dizajnerske scene, ali i potrebu za sistemskom podrškom kako bi se ti potencijali strateški usmjerili. Susret domaćih i međunarodnih stručnjaka označio je važan korak ka boljoj međusobnoj povezanosti industrije, obrazovanja i institucija, a inicijative kao što su ENSÖ pokazuju da dizajn nije samo estetska već i ekonomska, društvena i kulturna vrijednost.

Izložba ENSÖ, koja je otvorena 8. maja, predstavlja tri kolekcije namještaja dizajnerice Perković – Elle, Air i Zen – u saradnji s lokalnom firmom GoEs. Postavka ostaje otvorena do 29. maja 2025. u Umjetničkoj galeriji BiH.

Bh. proizvođači namještaja na sajmu High Point Market 2025: važan korak ka američkom tržištu

Pristup američkom tržištu putem zajedničke promocije

U periodu od 25. do 28. aprila 2025. godine, Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine organizirala je posjetu bh. kompanija jednom od najvažnijih svjetskih sajmova namještaja High Point Market u Sjevernoj Karolini, Sjedinjene Američke Države.

Posjeta je realizirana u partnerstvu s kompanijom Mobello Furniture USA/ Accordion Table LLC sa sjedištem u Bostonu, zastupnikom bh. brenda Mobello, koji redovno izlaže na ovom sajmu i uspješno distribuira visokokvalitetni namještaj iz Bosne i Hercegovine i regije na američkom tržištu.

Bh. delegacija je okupila predstavnike 5 kompanija i brendova namještaja: Apatha Furniture d. o. o. (brend GoEs) Sarajevo, Yield d. o. o. (brend Gazzda) Sarajevo, Standard d. o. o. (brend Standard Idea) Prnjavor, Bosnian Beech Board d. o. o. Visoko te Divan d. o. o. Vitez.

„Jedan od ključnih elemenata posjete jest mogućnost da bh. firme izlože svoje proizvode na štandu brenda Mobello smještenom u prestižnoj hali Interhall, jednoj od najposjećenijih sajamskih lokacija. Ovakav koncept predstavljanja brendiran kao Best of Bosnia omogućio je kompanijama da testiraju potražnju na američkom tržištu i prikupe povratne informacije potencijalnih kupaca kvalitetnog bosanskohercegovačkog namještaja koji 'ima svoju priču', istakao je Enes Ališković, direktor Agencije za promociju izvoza BiH u VTKBiH.

Na štandu veličine 90 m² je tako, pored Mobella, bio izložen i namještaj bh. brendova Standard Idea iz Prnjavora, Malak Janj iz Donjeg Vakufa te Tvin iz Virovitice (Hrvatska). Zanimljivo je da je bh. brend GoEs imao i predstavljanje na drugoj lokaciji sajma, putem svog američkog partnera.

U cilju dodatne promocije, Komora je pripremila i digitalnu brošuru s prikazom svih firmi učesnica, dostupnu na internetskoj stranici i društvenim mrežama Komore, te distribuiranu putem

High Point Market – globalno središte industrije namještaja

Sajam High Point Market važi za jednu od najutjecajnijih svjetskih manifestacija u sektoru namještaja. Dva puta godišnje, u aprilu i oktobru, cijeli grad High Point transformira se u jedinstvenu sajamsku platformu sa oko **180 lokacija i oko 3 miliona m² izložbenog prostora**. Više od 2.000 izlagača iz preko 100 zemalja okuplja se kako bi predstavili aktuelne trendove, novitete i ostvarili poslovne kontakte – procjenjuje se da se čak **80% godišnje američke trgovine namještajem** ugovori upravo na ovom sajmu.

direktnog marketinga ciljnim kupcima u SAD-u. Aktivnost je bila redovno praćena i zapažena u bh. medijima.

Umrežavanje, iskustva i inspiracija

Boravak bh. kompanija na High Point Marketu omogućio je uvid u koncept sajma koji funkcioniše više kao mreža stalnih **showrooma** nego klasičnih jednokratnih štandova, pa se obilazak sajma doima kao posjeta nizu profesionalno uređenih prodajnih salona namještaja. Pristup velikom broju paviljona je ekskluzivan i dozvoljen samo najavljenim kupcima i posjetiteljima.

Prostor se rezervira kroz višegodišnje ugovore, dok pristup najatraktivnijim halama zahtijeva izgrađenu reputaciju i prodajne rezultate na tržištu SAD-a.

„Fokus naše posjete bio je na istraživanju te kreiranju ideje o američkom tržištu i onome što to tržište traži kod potencijalnih dobavljača. Smatram da je američko tržište ogromna prilika za sve bh. proizvođače namještaja, s obzirom na potencijal koje ima u pogledu broja stanovnika, površine te visokog standarda života“, kaže Jusuf Jašarević, menadžer proizvodnje firme Divan d. o. o. Vitez.

Primjer ozbiljnosti u promociji i nadmetanju na američkom tržištu de-

monstrira paviljon Italije Casa Italia. Smješten u namjenski izgrađenom objektu koji je brend Natuzzi, predvodnik klastera italijanskih firmi, otvorio još 1998. godine na centralnom bulevaru sajma, paviljon okuplja i druge italijanske brendove namještaja u impresivan grupni nastup.

Izlaganje Poljske, snažne izvoznice namještaja u Evropi, bazirano je na dugoročnom najmu prostora i podjeli troškova između Poljske privredne komore namještajaca i kompanija izlagača, kojima je tako omogućeno predstavljanje na oko 700 m² prostora.

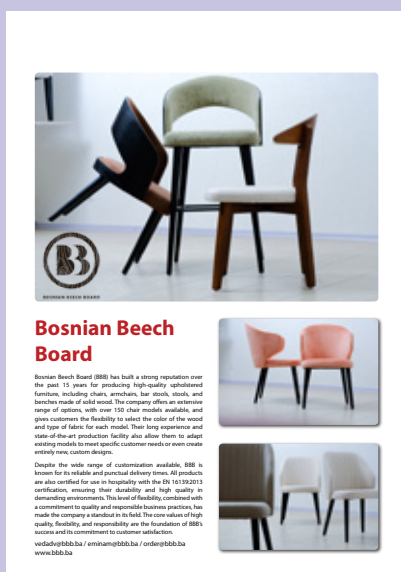
Tokom posjete bh. delegacije i izlaganja na štandu Mobello, ostvareno je **285 novih poslovnih kontakata** sa lancima maloprodaje, dizajnerima interijera i arhitektima. Prezentirani uzorci bh. firmi i koncept Best of Bosnia izazvali su značajan interes kupaca, sa ostvarenim prodajnim rezultatima već tokom trajanja sajma. Reakcije i komentari posjetilaca usmjerili su bh. kompanije ka neophodnim modifikacijama proizvoda i pristupa tržištu, što je nemjerljivo iskustvo ove posjete.

Dragana Pupac, izvršna direktorica za finansije i prodaju u kompaniji Standard d. o. o. Prnjavor, koja već drugi put izlaže na High Pointu i ozbiljno radi na pripremi asortimana za američko tržište, naglašava važnost kontinuiteta podrške: „Veoma smo zainteresirani za nastavak ovakvih aktivnosti jer smatramo da je važno da održimo prisutnost na sajmu u kontinuitetu. Izuzetno cijenimo način na koji je VTKBiH, u veoma kratkom roku, prepoznala značaj učešća na High Pointu za naše proizvođače, kao i finansijsku i organizacionu podršku kojom je odlazak na sajam značajno olakšan.“

Delegacija Bosne i Hercegovine imala je priliku prisustvovati i stručnom panelu o dizajnu u organizaciji italijanskog paviljona, gdje su se predstavnici upoznali s **Pasqualeom Jr. Natuzzijem** i **Karimom Rashidom**, renomiranim industrijskim dizajnerom poznatim i u našoj regiji. Ova poznanstva otvaraju mogućnost za nastavak saradnje sa firmama iz Bosne i Hercegovine.

Učešće bh. firmi na sajmu High Point Market 2025 postavilo je temelje za stratešku promociju bosanskohercegovačkog dizajna na američkom tržištu – najvećem i najkonkurentnijem tržištu namještaja na svijetu.

Lejla Međedović

U cilju dodatne promocije, Komora je pripremila i digitalnu brošuru s prikazom svih firmi učesnica, dostupnu na internetskoj stranici i društvenim mrežama Komore, te distribuiranu putem direktnog marketinga ciljnim kupcima u SAD-u.

Promocija i nove poslovne prilike za kompanije iz BiH

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, u saradnji s domaćim i međunarodnim partnerima, organizirala je niz zajedničkih nastupa i poslovnih posjeta bh. kompanija na prestižnim međunarodnim sajmovima tokom prve polovine 2025. godine. Ove aktivnosti imaju za cilj jačanje izvoznog potencijala domaće privrede, uspostavljanje direktnih poslovnih kontakata i predstavljanje konkurentnosti bh. proizvoda na ključnim stranim tržištima

Makkah Halal Forum

U okviru posjete Makkah Halal Forumu 2025, koji je održan od 25. do 27. februara u Saudijskoj Arabiji, bh. delegacija je imala priliku predstaviti halal ponudu domaće privrede i učestvovati u međunarodnim B2B susretima.

U delegaciji BiH bili su predstavnici sljedećih kompanija i institucija:

- MBA Centar, Sarajevo (izlagač)
- Global Gold Real Estate, Sarajevo (izlagač)
- AS Grupa, Tešanj
- KulinWorld, Tešanj
- Agencija za unapređenje stranih investicija BiH (FIPA)
- Ministarstvo vanjskih poslova BiH (ekonomski savjetnik)
- Vanjskotrgovinska komora BiH
- Privredna komora FBiH – Udruženje halal industrije
- Rekaz d. o. o. Sarajevo (ekskluzivni zastupnik Forumu)

Drugog dana foruma, članovi privredne delegacije Bosne i Hercegovine održali su sastanke s brojnim delegacijama, među kojima su bile one iz Ujedinjenog Kraljevstva, Azerbejdžana te Islamske trgovinsko-razvojne komore.

Ovaj jedinstveni događaj, održan pod pokroviteljstvom Nj. E. dr. Majida Al Kassabija, ministra trgovine

Kraljevine Saudijske Arabije, okupio je stručnjake iz halal sektora širom svijeta.

U okviru događaja je održan i Međunarodni sajam halal proizvoda na kojem se predstavilo više od 150 izlagača iz 15 zemalja, među kojima i dvije kompanije iz Bosne i Hercegovine, a Komora je u cilju dodatne promocije bh. potencijala pripremila i na događaju distribuirala e-katalog bh. halal proizvođača radi unapređenja njihove međunarodne vidljivosti.

Organizatori Makkah Halal Forumu, koji je ove godine bio posvećen temi „Održivi razvoj kroz halal“, su Islamic Chamber of Commerce and Development (ICCD), komora koja predstavlja privatni sektor 57 zemalja članica Organizacije islamske saradnje (OIC), i Islamic Chamber Halal Services (ICHHS), komora koja potiče rast globalnog halal tržišta i olakšava poslovne prilike putem online platforme i offline B2B događaja.

CIFF – Copenhagen International Fashion Fair

Prvi put je, uz tehničku podršku Švicarskog programa promocije izvoza SIPPO, organizirana zajednička posjeta bh. kompanija iz tekstilnog sektora sajmu Copenhagen International Fashion Fair (CIFF) održanom od 28. do 30. januara u Kopenhagenu, Danska.

Delegaciju BiH su činile sljedeće kompanije:

- Zenko d. o. o. Zenica
- Prevent Sewing d. o. o. Visoko
- Forma-AGD d. o. o. Zenica
- Kismet d. o. o. Doboj Istok
- Sana-Linea d. o. o. Kostajnica
- Vokal Productions d. o. o. Doboj Istok

Tokom sajma je ostvareno više od 30 poslovnih kontakata s potencijalnim kupcima iz Skandinavije, čime je otvoren prostor za proširenje prisustva bh. kompanija na tom tržištu.

CIFF je jedan od najvažnijih i najstarijih modnih sajmova u Evropi. Održava se dva puta godišnje u Kopenhagenu, u sklopu Copenhagen Fashion Weeka, i predstavlja ključnu platformu za brendove, dizajnere, proizvođače i trgovce iz cijelog svijeta. Na ovom sajmu se predstavljaju nove kolekcije i trendovi u odjeći, obući i modnim dodacima, s fokusom na održivu modu i inovativne materijale koji oblikuju budućnost industrije.

ProWein

Na svjetski poznatom sajmu vina ProWein 2025, održanom od 16. do 18. marta u Dizeldorfu, Komora je po osmi put organizirala zajednički nastup bh. proizvođača vina.

Na zajedničkom štandu u Hali 9 (štanđ 9/ D130) svoje proizvode predstavile su kompanije:

- Podrumi Vukoje 1982, Trebinje
- Vinarija obitelji Škegro, Ljubuški
- Podrum manastira Tvrdoš, Trebinje
- Vinarija Pajić, Bijeljina
- Hepok, Mostar

Učešće na sajmu doprinijelo je dodatnom pozicioniranju bh. vina na međunarodnom tržištu, kao i otvaranju novih poslovnih mogućnosti za izvoz.

Sajam ProWein je više od 30 godina najveći i najrelevantniji događaj u svijetu vina i alkoholnih pića i jedini je međunarodni sajam ove industrije koji obuhvata cijelo svjetsko tržište, što garantira kvalitetne masterklasove i degustacije u profesionalnoj atmosferi unutar izložbenih hala i veliki broj poslovnih transakcija. Prošlogodišnje izdanja ovog sajma okupilo je vinske stručnjake iz cijelog svijeta iz sektora maloprodaje, veleprodaje i ugostiteljstva. Na sajmu se predstavilo oko 5.400 izlagača iz 65 zemalja, a registrirano je 47.000 posjetilaca iz 135 zemalja.

Gulfood

Gulfood, vodeći svjetski sajam hrane i pića, otvoren je 17. februara 2025. u Dubaiju. Poslovnu posjetu sajmu organizirala je Komora s ciljem pružanja podrške bh. kompanijama u uspostavljanju direktnih kontakata s potencijalnim kupcima i upoznavanju s poslovnim prilikama na tržištu UAE i zemalja Golfskog zaliva.

U delegaciji su bile kompanije:

- AS Holding, Tešanj
- Jami d. o. o. Visoko
- Mljekara Livno, Livno
- Mljekara Pađeni, Bileća
- Mladegs Pak d. o. o. Prnjavor
- Osmo d. o. o. Tešanj
- Sarajevska pivara d. d. Sarajevo

Kompanije su imale priliku predstaviti svoje proizvode i uspostaviti kontakte s distributerima i partnerima iz

UAE i šire regije.

Sajam Gulfood, koji okuplja globalne lidere iz industrije hrane i pića, idealna

je prilika za umrežavanje, poslovne sastanke i istraživanje najnovijih trendova u industriji.

Hannover Messe

Posjeta sajmu Hannover Messe 2025, održanom od 31. marta do 4. aprila u Njemačkoj, omogućila je bh. kompanijama iz metalske industrije uvid u tehnološke inovacije i mogućnost uspostavljanja poslovne saradnje sa globalnim industrijskim liderima. U delegaciji su učestvovalе kompanije:

- Energoinvest d. d. Sarajevo
- Feal d. o. o. Široki Brijeg
- Krupa Kabine d. o. o. Bosanska Krupa
- Emerus d. o. o. Široki Brijeg
- Temax BH d. o. o. Orašje

Hannover Messe je vodeći globalni industrijski sajam koji od 1947. godine okuplja stručnjake, inovatore i kompanije iz raznih industrijskih sektora. Održava se svake godine u Hannoveru i predstavlja ključnu platformu za predstavljanje novih tehnologija, umrežavanje poslovnih subjekata i razmjenu znanja.

Sajam obuhvata širok spektar industrijskih grana, uključujući digitalizaciju, automatizaciju, robotiku, energetske efikasnost i pametne proizvodne procese.

se. Zemlja partner ovogodišnjeg sajma je Kanada.

Ovi nastupi i posjete predstavljaju važan segment podrške internacionalizaciji bh. privrede i promociji izvoznog orijentiranih sektora. Zahvaljujući organizaciji Komore, kompanije su imale

strukturiran pristup tržištu, direktne kontakte s potencijalnim partnerima te podršku u predstavljanju svojih kapaciteta i proizvoda na najvažnijim sajamskim platformama u Evropi i svijetu.

VTKBiH organizira promociju bh. privrede na prestižnim međunarodnim sajmovima

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine nastavlja s aktivnostima usmjerenim na promociju bh. privrede i izvoznog potencijala kroz organizaciju zajedničkih nastupa domaćih kompanija na vodećim međunarodnim sajmovima. U drugoj polovini 2025. godine planirana je organizacija izlaganja na tri značajna sajma iz oblasti prehrambene industrije, podugovaranja i industrijske sigurnosti

ANUGA FINE FOOD 2025 – Keln, Njemačka, 4-8. oktobar

Komora organizira nastup bh. kompanija na jednom od najvažnijih svjetskih sajmova prehrambene industrije - ANUGA FINE FOOD - koji se tradicionalno održava svake dvije godine u Kelnu. Na površini od cca 70 m² planiran je zajednički štand koji će omogućiti domaćim proizvođačima da predstavljaju svoju ponudu međunarodnim partnerima, učestvuju u B2B susretima i prate najnovije trendove u sektoru hrane i pića. Sajam ANUGA poznat je po bogatom pratećem programu koji uključuje forume, prezentacije, degustacije i poslovne susrete te pruža izuzetnu platformu za jačanje izvoza.

A+A 2025 – Düsseldorf, Njemačka, 4-7. novembar

U okviru sajma A+A 2025, najvećeg globalnog događaja posvećenog sigurnosti i zaštiti na radu, Komora organizira zajednički nastup bh. kompanija iz sektora zaštitne opreme, sigurnosnih tehnologija i industrijske zaštite. Na

prethodnom sajamskom izdanju učestvovalo je više od 1200 izlagača iz 58 zemalja, a događaj je posjetilo preko 62.000 stručnjaka i profesionalaca. Nastup na ovom sajmu predstavlja značajnu priliku za prezentaciju rješenja i proizvoda iz BiH koji odgovaraju savremenim standardima zaštite na radu.

ELMIA Subcontractor 2025 – Jönköping, Švedska, 11-13. novembar

Elmia Subcontractor, vodeći sjevernoeuropski sajam podugovaranja, i ove godine okuplja najvažnije aktere iz oblasti metalske, elektro i plastične industrije. Komora će i ovom prilikom organizirati zajednički nastup bh. firmi koje žele proširiti svoje prisustvo na skandinavskom i tržištu EU. Sajam se održava na 34.000 m² izložbenog prostora i pruža izuzetne prilike za umrežavanje, direktne poslovne susrete i ulazak u dobavljačke lance renomiranih evropskih kompanija.

POSLOVNA POSJETA SAJMOVIMA

Pored organizacije nastupa na sajmovima, Komora planira organizirati poslovnu posjetu dvama međunarodnim sajmovima kako bi se bh. kompanije upoznale sa najnovijim trendovima, tehnologijama i inovacijama te uspostavile nove poslovne kontakte i razmijenile iskustava sa vodećim akterima iz cijelog svijeta.

COILTECH 2025 – Pordenone, Italija, 17-18. septembra

Međunarodni sajam metalske industrije Coiltech okuplja vodeće međunarodne

kompanije iz oblasti proizvodnje elektromotora, generatora, transformatora i srodnih sektora te pruža jedinstvenu priliku za upoznavanje s najnovijim tehnološkim rješenjima, razmjenu stručnih znanja i uspostavljanje poslovnih kontakata s ključnim akterima u metalnoj industriji.

ECOMONDO 2025 – Rimini, Italija, 4-7. novembar

Sajam Ecomondo jedan je od najznačajnijih međunarodnih događaja posvećenih održivom razvoju, cirkularnoj ekonomiji, upravljanju otpadom i zaštiti životne sredine. Održava se svake godine u Riminiju i okuplja stručnjake, kompanije, istraživače i institucije iz različitih sektora, uključujući energiju, vodu, otpad i tehnologije reciklaže.

Na ovom se sajmu predstavljaju najnovija rješenja i proizvodi koji podržavaju prijelaz na održive industrijske modele, a učesnici imaju priliku povezati se s potencijalnim partnerima i investitorima. Također, na Ecomondu se održavaju brojne konferencije, radionice i seminari na kojima se diskutira o aktuelnim izazovima i prilikama u oblasti zaštite životne sredine. Ovaj sajam je od ključne važnosti za one koji žele ostati u toku sa trendovima i inovacijama u sektoru zelene ekonomije i održivog razvoja.

Više informacija o promociji bh. privrede i predstojećim aktivnostima u organizaciji Vanjskotrgovinske komore BiH dostupno je na internetskim stranicama www.komorabih.ba i <https://internacionalizacija.komorabih.ba/> te na društvenim mrežama.

**SAVE
THE DATE**

BOSNA I HERCEGOVINA - NORDIJSKI FORUM

Skup na koji su svi čekali.

4. I 5. OKTOBAR 2025
Geteborg, Švedska

15 PREDAVANJA 20+ STRUČNJAKA

Oblasti:

- Nauka i tehnologija
- Demokratija i ljudska prava
- Poduzetništvo i održivost
- Medicina i zdravlje

MINI SAJAM PODUZETNIKA

- Sa fokusom na prepoznatljivi bosanskohercegovački dizajn
- Poduzetnici iz BiH i nordijskih zemalja

UPOZNAVANJE I UMREŽAVANJE

- 4 sata namijenjena upoznavanju
- Posebne prostorije za sastanke i razmjene ideja

6 SATI INTENZIVNOG RADA

- Radionice iz kojih će se roditi nove inicijative, projekti i saradnje
- Učesnici iz svih nordijskih zemalja i BiH

DANI KULTURE

- Izložba umjetnina BH umjetnika
- Večer kulture
- Muzika uživo

PREDSTAVLJANJE KOMPANIJA

- Pitch ideja za investitore i partnere
- Promo prostor za kompanije
- Business speed dating sesije

O FORUMU

Dvodnevni skup pojedinaca i grupa građana bosanskohercegovačkog (BH) porijekla u nordijskim zemljama usmjeren na:

- snaženje veza s domovinom
- posvećen promociji demokratizacije BH društva
- investicija i privredne saradnje
- naučne i obrazovne saradnje
- i zaštiti BH kulture i identiteta

 www.bihnordijskiforum.com | bihnordijskiforum@gmail.com

KAKO UČESTVOVATI?

**Postani učesnik/
sponzor**

Rezerviši kartu

ORGANIZATORI

U SARADNJI SA

POD POKROVITELJSTVOM

Nastup kompanija iz BiH na sajmu GITEX Europe 2025

S ciljem pozicioniranja IT sektora Bosne i Hercegovine kao pouzdanog partnera na svjetskom tržištu te otvaranja novih prilika za izvoz, ulaganja i tehnološku saradnju, IT sektor iz naše zemlje prvi put je nastupio na sajmu GITEX Europe, održanom u Berlinu u maju ove godine

Nastup Bosne i Hercegovine organizovala je Bit Alijansa, uz inicijativu Ministarstva komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine te partnersku podršku Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine, Vlade Kantona Sarajevo i kompanije BH Telecom. Pored institucionalne podrške, paviljon su tehnički i logistički podržale kompanije MySim2Go i Gazzda.

Svoje usluge i inovacije predstavile su kompanije: Rubicon, Klika, Authority Partners, Walter Code, QSS, Bloomteq,

Verlab Institute, Orka, Rolla, Atlantbh, Lanaco, SCode, Evoila, Skyline Communications i Softray Solutions. Pored ovih kompanija, na bh. štandu su se predstavili i članovi startup zajednice koju je podržao Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH u BiH, a među kojima su: Elevate, Fondacija 787, Sarajevo VRX Immersive Museum, Fondacija IMPAKT, SSST, Valens, Zendev, E387, Emaq i FabLab.

Na sajmu su bh. kompanije demonstrirale rješenja iz oblasti vještačke inteligencije, finansijskih tehnologija, pa-

metnih gradova, e-uprave, kibernetičke sigurnosti i obrazovnih tehnologija.

Također, predstavnici BiH održali su i niz poslovnih sastanaka, a održan je i panel posvećen razvoju bh. IT industrije na kojem su bh. predstavnici govorili o izazovima i prilikama za širenje na regionalna i međunarodna tržišta.

Organizovani nastup na sajmu GITEX Europe 2025 otvorio je vrata domaćim kompanijama ka globalnim tržištima i dodatno potvrdio potencijal Bosne i Hercegovine kao konkurentnog aktera u digitalnoj transformaciji Evrope i svijeta.

IKT Asocijacija VTKBiH pozvala je sve kompanije iz ove oblasti da uzmu učešće na sajmu i postanu dio bh. paviljona, što je bila prilika za globalnu vidljivost, povezivanje sa ključnim igračima u ovoj grani industrije i promociju u okviru zvanične prezentacije BiH na ovom prestižnom događaju.

Nina Dabić

Festival Vinske ceste Hercegovine

Promocija bogate vinske kulture i turističke ponude Hercegovine

Festival se još jednom potvrdio kao vodeća manifestacija u regiji koja uspješno promovira autohtone vinske sorte, gastronomsko bogatstvo, kulturnu baštinu i turistički potencijal Hercegovine

Drugi festival Vinske ceste Hercegovine, u organizaciji Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine, održan je 4. juna 2025. godine u Mostaru, a okupio je više od 30 izlagača, uključujući najznačajnije vinarije iz regije, renomirane ugostitelje i pružatelje turističkih usluga.

Festival predstavlja jednu od ključnih platformi za promociju vinskog turizma i enogastronomije Hercegovine, a ove godine zabilježen je i rekordan interes – događaj je posjetilo više od 2.500 posjetitelja iz BiH i inozemstva.

Posjetitelji su imali priliku degustirati vina više od 20 vinarija iz svih dijelova Hercegovine – od Trebinja i Ljubuškog do Mostara i Čitluka – uz kulinarske kreacije šest vrhunskih restorana.

„Bosna i Hercegovina se već ističe zadivljujućim prirodnim i kulturnim resursima, prepoznatljivom gastronomijom, vrhunskim vinima i jedinstvenim načinom života. U tom kontekstu, projekt Vinska cesta Hercegovine predstavlja važan doprinos razvoju turističke ponude i bh. gospodarstva, a sam Festival nudi izvanrednu priliku za afirmaciju našeg bogatog vinskog nasljeđa te sveobuhvatne prezentacije Hercegovine kao atraktivne turističke destinacije. Vanjskotrgovinska komora BiH stoji uz ovakve ali i mnoge druge inicijative jer to predstavlja gospodarski razvoj naše zemlje. Od večeras ste svi ambasadori Vinske ceste, širite ovu pozitivnu priču“, rekao je dopredsjednik VTKBiH dr. sc. Vjekoslav Vuković na

otvaranju Festivala.

Festivalski program ponudio je bogat sadržaj koji je na jedinstven način povezoao enologiju, kulturu i zabavu.

Dnevni dio programa započeo je okruglim stolom „Vinski susret regija“, uz sudjelovanje gostiju iz Hrvatske i Sjeverne Makedonije, nakon čega je upriličena „Mala škola žilavke“, posvećena jednoj od najvažnijih autohtonih sorti vina Hercegovine, koju je vodila Josipa Andrijačić.

„Hercegovina je jedna od najstarijih vinskih zona na Balkanu. Vino je ovdje duboko ukorijenjeno u ljudima i njihovom životu, a istovremeno je ključno za širu regionalnu priču. Kroz Vinsku cestu ne promičemo samo naše proizvode već i autentične delicije i specijalitete koje naš kraj nudi“, rekao je Radovan Vukoje, predsjednik Vijeća Vinske ceste Hercegovine i vlasnik Podruma „Vukoje“ iz Trebinja.

U sklopu sadržaja Wine & Art, u su-

radnji s galerijom The Hub of Fine Arts, posjetitelji su imali priliku sudjelovati u umjetničkoj radionici na otvorenom, a upriličen je i Live Cooking Show s Lukom Kraljevićem (@cocinero84) te bogat glazbeni program.

Partneri Festivala bili su Vlada Hercegovačko-neretvanskog kantona, Grad Mostar, Ministarstvo trgovine, turizma i zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanskog kantona, Turistička zajednica Hercegovačko-neretvanskog kantona i Turistička zajednica Grada Mostara. Festival su podržali: HT Eronet, Elektroprivreda HZ HB, Leda, UniCredit Bank, Croatia osiguranje, Vlada ŽZH, Grad Ljubuški, Media Win, MCI, Kotanyi, Villa River, Zračna Luka Mostar, Općina Čitluk, Bono, Mljekara Livno, Halo Taxi i Nutri Centar, dok su medijski pokrovitelji bili: Radio Arena, Bljesak.info, Jabuka TV i Bonjour.

Vinska cesta Hercegovine je kulturna ruta koja obuhvata višestoljetnu tradiciju proizvodnje vina u regiji Hercegovine. Proizvođači vina Vinske ceste Hercegovine stekli su međunarodnu prepoznatljivost kroz autohtone sorte vina žilavke, blatine, vranca i trnjaka te mnoge međunarodne vinske sorte. Vinarije su najvidljiviji dio Vinske ceste Hercegovine, ali ona uključuje i mnoge prirodne atrakcije, bogato kulturno nasljeđe, gastronomsku ponudu i jedinstvenu kulturu gostoprimstva.

TRANSPORT

Projekat sigurnih i zaštićenih parking prostora u Bosni i Hercegovini

Nedovoljan broj sigurnih i zaštićenih parking prostora utječe na sigurnost saobraćaja na cestama, s obzirom na to da se povećava broj saobraćajnih nezgoda kojima je uzrok umor i stres vozača. Također, povećava se i broj kaznenih djela povezanih sa prijevozom tereta koja utječu na vozače u cestovnom prijevozu. Iz navedenih razloga potrebno je osigurati dobre uslove za odmor vozača na sigurnim i zaštićenim parking prostorima kako bi se spriječio nastanak stresa i nakupljanje umora te smanjio broj saobraćajnih nezgoda kojima su uzrok umor i stres vozača.

Sigurni i zaštićeni parking prostori neophodni su ne samo vozačima nego i prijevoznicima kako bi zaštitili svoj teret od potencijalnih kaznenih djela. S obzirom na raznovrsnost preduzeća i robe koja se prevozi, prijevoznicima i vozačima mogu biti potrebna parkirališta različitih nivoa zaštite, ovisno o robi koja se prevozi, a parking prostori trebaju biti zaštićeni različitim minimalnim nivoima zaštite.

Vozači u cestovnom prijevozu trebaju koristiti dnevne i sedmične periode odmora, koji se često provode na cesti, a naročito kada vozači obavljaju međunarodni cestovni prijevoz na velike udaljenosti. Od izuzetne je važnosti da vozači imaju pristup parking prostorima na kojima se mogu sigurno odmoriti i gdje će na raspolaganju imati potrebne usluge.

U Bosni i Hercegovini je trenutno manjak sigurnih i zaštićenih parking prostora pa je potrebno identificirati one kojima vozači u cestovnom prijevozu mogu pristupiti sa što manje zadržavanja na cestama.

Iz navedenih razloga su Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine - Udruženje međunarodnih cestovnih prijevoznika tereta (AIRH), (u daljnjem tekstu: Komora) i Međunarodna unija cestovnog prijevoza (IRU) potpisali Ugovor o provođenju projekta utvrđivanja sigurnih i zaštićenih parking prostora u Bosni i Hercegovini.

Cilj navedenog projekta je utvrđivanje parking prostora u Bosni i Hercegovini koji su dostupni vozačima koji obavljaju cestovni prijevoz robe i putnika, koji ispunjavaju potrebni nivo usluge i zaštite, koji će biti certificirani kao sigurni i zaštićeni parking prostori te osigurati jasne i usklađene informacije o ovim prostorima.

Minimalni nivoi usluge sigurnih i zaštićenih parking prostora

Sigurni i zaštićeni parking prostori prilikom certificiranja prema utvrđenom standardu moraju ispunjavati minimalni nivo usluge. Pored sigurnosnih zahtjeva, da bi se uopće dobio certifikat za bilo koji od četiri različita nivoa sigurnosti, uvijek mora biti ispunjen minimalni nivo usluge opisan u sljedećoj tabeli.

Sanitarni prostori u okviru kojih se u obzir uzimaju rodne posebnosti	Moraju postojati i raditi zasebni toaleti i tuševi za muškarce i žene. Tuševi moraju imati toplu vodu. Moraju postojati funkcionalne slavine s toplom vodom. Sapun za ruke mora biti besplatan. Moraju postojati kante za otpatke, koje se redovno moraju prazniti. Toaleti, tuševi i umivaonici moraju se svakodnevno redovno čistiti i provjeravati. Mora biti prikazan raspored čišćenja.
Mogućnosti kupnje i potrošnje hrane i pića	Mogućnost kupnje grickalica i pića mora biti dostupna 24 sata dnevno sedam dana u sedmici. Vozači moraju imati mjesto za objedovanje.
Komunikacijske veze	Internetska veza mora biti dostupna i besplatna.
Napajanje	Električne utičnice moraju biti dostupne za ličnu upotrebu. Najkasnije do 31. decembra 2026. godine, električna energija za vozila hladnjače za cestovni prijevoz mora biti dostupna na licu mjesta.
Kontaktne točke i postupci za hitne slučajeve	Moraju biti postavljeni jasni znakovi kako bi se osigurao siguran saobraćaj na parkiralištu. Kontakti u hitnim slučajevima moraju biti prikazani na parkiralištu barem na jednom od službenih jezika u BiH i na engleskom jeziku. Uz njih se moraju nalaziti lako razumljivi piktogrami.

Nivoi zaštite sigurnih i zaštićenih parking prostora

Za utvrđivanje kategorije sigurnih i zaštićenih parking prostora primijenjena je Uredba Komisije (EU) 2022/1012 od 7. aprila 2022. godine o dopuni Uredbe (EZ) br. 561/2006 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu utvrđivanja standarda kojima se razrađuju nivoi usluge i zaštite sigurnih i zaštićenih parking prostora te postupci za njihovo certificiranje.

1. Sigurni i zaštićeni parking prostori certificirani prema standardima moraju ispunjavati kriterije za jedan od četiri nivoa zaštite koji je definisan standardom.
2. Sigurni i zaštićeni parking prostori osiguravaju da oprema i postupci navedeni pod svakim nivoom zaštite budu u potpunosti funkcionalni.
3. Standardima koji su utvrđeni ne dovodi se u pitanje domaće zakonodavstvo povezano sa zadaćama koje mora obavljati ovlašteno i osposobljeno unutrašnje ili vanjsko zaštitarsko osoblje. Svi članovi zaštitarskog osoblja moraju proći odgovarajuće osposobljavanje ako se to zahtijeva domaćim zakonodavstvom.
4. Periodima zadržavanja podataka prikupljenih videonadzorom (CCTV, tj. televizija zatvorenog kruga) ne dovodi se u pitanje domaće pravo ni zakonodavstvo u tom području. Primjenjuju se na sve obavezne i dobrovoljne zahtjeve na temelju navedenih standarda.
5. Vrijednosti osvjetljenja (u luksima) navedene za nivoe zaštite moraju biti prosječne vrijednosti.

6. Ne dovodeći u pitanje domaće pravo kojim se utvrđuju dodatni zahtjevi u pogledu osposobljavanja, upravitelji sigurnih i zaštićenih parking prostora osiguravaju da njihovo osoblje koje radi fizički na sigurnim i zaštićenim parkiralištima ili na daljinu te rukovodilac parkirališta prođu osposobljavanje o standardima za sigurna i zaštićena parking mjesta. Novo osoblje pohađa to osposobljavanje u roku od šest mjeseci nakon stupanja u službu. Osposobljavanje obuhvata sljedeće teme:
 - osposobljavanje i nadzor osoblja,
 - upravljanje incidentima,
 - nadzor i praćenje,
 - tehnologiju.

7. Na sigurnim i zaštićenim parkiralištima korisnicima se prikazuju informacije o tome kako podnijeti pritužbu relevantnom certifikacijskom tijelu.

Sigurnost mora biti procijenjena uspostavom sigurnosnih obilježja i mjera na perimetru, na parking prostoru, ulazu/izlazu, kao i kroz postupke osoblja i upravljanja. Nivoi sigurnosti se nadovezuju jedan na drugi tako da, naprimjer, srebrni standard uključuje sve zahtjeve bronzanog standarda i td.

Definisana su **četiri različita nivoa sigurnosti**, a poredani su od nivoa niske sigurnosti do nivoa visoke sigurnosti. To su: **bronzani, srebrni, zlatni i platinasti** nivo sigurnosti.

Uslove koje moraju ispunjavati sigurni i zaštićeni parking prostori, za svaki pojedinačni nivo sigurnosti, Komora će objaviti na zvaničnoj internetskoj stranici.

Postupak prve certifikacijske kontrole i izdavanje uvjerenja o sigurnom i zaštićenom parking prostoru

1. Upravitelji parking prostora koji žele biti certificirani u skladu sa utvrđenima standardima podnose zahtjev certifikacijskom tijelu za obavljanje certifikacijske kontrole na njihovoj lokaciji.
2. Certifikacijsko tijelo provjerava zahtjev za certifikaciju i drugu dokumentaciju dostavljenu uz zahtjev te na osnovu navedenog donosi odluku o provođenju certifikacije.
3. Ako je potrebno izvršiti dodatne provjere ili je potrebna dodatna dokumentacija podnosioca zahtjeva, certifikacijsko tijelo će obavijestiti podnosioca zahtjeva.
4. Ako je zahtjev podnosioca formalno ispravan, certifikacijsko tijelo će obavijestiti podnosioca zahtjeva o datumu i vremenu certifikacije.
5. Certifikacijske kontrole sigurnih i zaštićenih parking prostora provode se fizički, tj. utvrđuje se da li parking prostori koji želi biti certificirani ispunjavaju uvjete u skladu sa utvrđenima standardima.
6. Certifikacijsko tijelo, bez nepotrebnog odgađanja, obavještava upravitelja sigurnog i zaštićenog parking prostora o rezultatima certifikacijske kontrole.
7. Ako u toku certifikacijske kontrole certifikacijsko tijelo utvrdi da siguran i zaštićen parking prostor ne ispunjava jedan ili više uslova definisanih standardom, obavještava upravitelja

o pojedinostima uočenih nedostataka i predlaže mjere za njihovo otklanjanje. Certifikacijsko tijelo obavještava upravitelja da otkloni navedene nedostatke u ostavljenom roku, uzimajući u obzir ozbiljnost zapaženih nedostataka. Upravitelj obavještava certifikacijsko tijelo o mjerama poduzetima za otklanjanje tih nedostataka i dostavlja sve potrebne pojedinosti kao i potrebnu dokumentaciju prije isteka ostavljenog roka.

8. Certifikacijsko tijelo u roku od četiri sedmice provodi procjenu korektivnih mjera koje je proveo upravitelj. Ako utvrdi da siguran i zaštićen parking prostor ispunjava sve zahtjeve za minimalni nivo usluge i sve ostale sigurnosne zahtjeve, izdaje uvjerenje o kontroli za zatraženi nivo zaštite.
9. Uvjerenje o nivou zaštite parking prostora važi i izdaje se na period od tri godine.
10. Upravitelj sigurnog i zaštićenog parking prostora ima mogućnost žalbe certifikacijskom tijelu koje je provelo kontrolu ako se ne slaže s njezinim ishodom. Nakon razmatranja žalbe, certifikacijsko tijelo može odlučiti da odbija žalbu ili da uvažava žalbu kojom će opozvati prethodno uvjerenje o kontroli.

Raspisivanje javnog poziva vlasnicima sigurnih i zaštićenih parking prostora za kategorizaciju parking prostora

Nakon donošenja rješenja o imenovanju certifikacijskog tijela i potpisivanja ugovora o angažmanu sa članovima certifikacijskog tijela, a po utvrđivanju konačne metodologije na osnovu koje će postupati certifikacijsko tijelo, Komora će raspisati javni poziv vlasnicima sigurnih i zaštićenih parking prostora za kategorizaciju parking prostora.

Javni poziv će se oglasiti na zvaničnoj internetskoj stranici Komore.

U javnom pozivu bit će taksativno naznačena dokumentacija koju imaoci parking prostora, uz zahtjev, moraju dostaviti.

Rok za dostavu dokumentacije po objavljivanju javnog poziva neće biti duži od 60 dana.

Izdavanje uvjerenja o uspješno obavljenoj certifikacijskoj kontroli i pružanje informacija

1. Nakon uspješno obavljene certifikacijske kontrole, Komora upravitelju parking prostora izdaje uvjerenje o kontroli. Uvjerenje o kontroli vrijedi tri godine.
2. Komora osigurava da su relevantne informacije, o sigurnim i zaštićenim parking prostorima certificiranim

u skladu sa utvrđenim standardima, dostupne i ažurirane na službenoj internetskoj stranici.

3. Komora uspostavlja internetski mehanizam za podnošenje pritužbi korisnika sigurnih i zaštićenih parking prostora.
4. Komora na osnovu prikupljenih informacija, prema potrebi, predlože poboljšanja ili pojašnjenja utvrđenih standarda.

Za certificiranje sigurnih i zaštićenih parking prostora Komora će primijeniti standarde i postupke utvrđivanja sigurnih i zaštićenih parking prostora, metodologiju ispunjavanja minimalnih standarda nivoa usluge, metodologiju ispunjavanja minimalnog nivoa zaštite po kategorijama nivoa zaštite, certifikacijsko tijelo te način provjere ispunjavanja neophodnih uslova.

Na ovaj način, Komora će doprinijeti razvoju i provedbi standarda minimalnog nivoa usluge sigurnih i zaštićenih parking prostora te osiguravanju dobrih uslova za odmor vozača, čime bi se smanjio nastanak stresa i nakupljanje umora vozača i tako smanjio broj saobraćajnih nezgoda kojima je uzrok umor vozača.

Komora će pravovremeno informisati svoje članove, vlasnike i korisnike parking prostora o sigurnim i zaštićenim parking prostorima u Bosni i Hercegovini.

Mihrudin Mujkić

Inteligentni transportni sistemi (ITS)

Za djelatnost transporta je karakteristična vrlo složena vrsta digitalizacije - inteligentni transportni sistemi (ITS). Oni se sastoje iz više servisa vezanih za transport i upravljanje saobraćajem, koje mogu koristiti svi učesnici u saobraćaju

U ITS se ugrađuje mnogo raznovrsnog hardvera, softvera i komunikacija. Ovi sistemi se trenutno koriste u razvijenim državama Evropske unije i svijeta, a u EU se formiraju i ITS koridori, koji se protežu kroz više država.

Namjena ITS-a je da se korištenjem novih informaciono-komunikacionih tehnologija poboljša sigurnost, informiranost, udobnost i ekonomičnost transporta, a smanji broj saobraćajnih nezgoda, zagušenost saobraćaja

i zagađenost zraka koju on uzrokuje. Rezultati ispitivanja, urađenih na ITS koridoru Ursa Major (UM) za period od jedne godine, pokazuju da je upotreba ITS-a smanjila broj saobraćajnih nesreća za 34%, a emisije CO₂ za 22%.

Korištenjem naprednih IK tehnologija ITS omogućava prikupljanje, skladištenje i dobivanje raznih podataka o saobraćaju. Neki od korisnih podataka koji se mogu dobiti pomoću ITS-a su: vremenski uslovi, gustina prometa, online video, obavještenja o udesima i zastoјima na putu, obavještenja o izmjeni rute puta u slučaju zastoја i slično. Ove informacije su bitne transportnim firmama, vozačima kamiona i autobusa, kao i ostalim učesnicima u saobraćaju.

Osim dobivanja informacija o saobraćaju u realnom vremenu (real-time), ITS omogućava i udaljeno upravljanje saobraćajem. Udaljeno upravljanje saobraćajem se obavlja iz centara za upravljanje i kontrolu saobraćaja (Slika

1). Ovim se poboljšava efikasnost i sigurnost saobraćaja, a reduciraju potrošnja goriva, zagušenja, vrijeme i troškovi transporta.

ITS se nastavlja razvijati. Uvode se i nove usluge. Jedna od novih usluga je C-ITS (Cooperative-ITS). C-ITS omogućava automatsku razmjenu podataka između vozila (V2V), vozila sa cestovnom infrastrukturuom (V2I) i između drugih učesnika u saobraćaju pomoću bežičnih komunikacionih tehnologija. Ovaj ITS servis treba da riješi neke od problema u saobraćaju kao što su zagušenja, potrošnja energije, emisije CO₂ i drugih štetnih gasova. C-ITS također poboljšava i sigurnost u saobraćaju.

Inteligentnim transportnim sistemima je opremljeno i nekoliko dionica autoputeva u Bosni i Hercegovini, a u Sarajevu se trenutno radi na uvođenju adaptivnog upravljanja saobraćajem.

Mr. Sci. Suad Sućeska

Centar za upravljanje i kontrolu saobraćaja

U fokusu problemi vozača na linijama za države članice EU

Udruženje prevoznika u međunarodnom i međuentitetskom drumskom prevozu putnika preduzelo je u proteklom periodu niz aktivnosti, inicijativa i zaključaka upućenih nadležnom ministarstvu i institucijama na svim nivoima vlasti u BiH u vezi sa poboljšanjem statusa preduzeća i vozača u ovoj oblasti te kreiranja povoljnijeg ambijenta poslovanja firmi u ovom vitalnom sektoru

Jedan od ključnih aspekata djelovanja Udruženja je **aktivno učešće u kreiranju zakonskih i podzakonskih akata** koji regulišu međunarodni i međuentitetski prevoz putnika. Predstavnici Udruženja svojim stručnim znanjem i iskustvom doprinose izradi pravilnika i propisa koji su u skladu s realnim potrebama ovog sektora. Direktna uključenost osigurava da novi zakoni i regulative budu praktični, provedivi i da zaista doprinose boljem položaju prevoznika, kao i efikasnosti i bezbjednosti prevoza.

Udruženje je jedan od pokretača značajne inicijative u vezi sa **načinom obračuna maksimalno dozvoljenog boravka profesionalnih vozača u zemljama Evropske unije**. Trenutni sistem, koji se bazira na danima, ne odražava precizno stvarno vrijeme koje vozači provode u EU, što je dovelo do niza problema za vozače i prevoznike. Stoga je Udruženje predložilo **primjenu preciznije vremenske jedinice** u načinu obračuna maksimalno dozvoljenog boravka profesionalnih vozača u zemljama EU, čija je suština da se

boravak vozača u EU umjesto u danima obračunava u satima. Ova promjena omogućila bi pravedniji i transparentniji obračun, olakšavajući planiranje ruta i smanjujući rizik od prekršaja, što bi doprinijelo boljoj efikasnosti i konkurentnosti bh. prevoznika na međunarodnom tržištu.

Takođe, **Udruženje je, kroz različite inicijative i stručna mišljenja o zakonskim i podzakonskim aktima, tražilo od nadležnih institucija da se aktivno uključe u sprečavanje i sankcionisanje nelegalnog prevoza putnika** koji se vrši kombi vozilima kapaciteta 8 + 1 i drugim vozilima u međunarodnom prevozu putnika. Udruženje je od nadležnih institucija zatražilo da se svi organi nadzora u BiH obavežu da su dužni spriječiti i sankcionisati nelegalni prevoz putnika, kao i firme za koje se ustanovi da se bave ovim vidom prevoza putnika na međunarodnim linijama.

Kroz kontinuirani rad na zagovaranju interesa svojih članova, Udruženje prevoznika u međunarodnom i međuentitetskom drumskom prevozu putnika dokazuje se kao ključni domaći

i međunarodni partner u razvoju i unapređenju u oblasti putničkog saobraćaja. S tim u vezi, Udruženje je iniciralo i održavanje značajnog broja sastanaka mješovitih komisija, kako sa državama iz neposrednog susjedstva (Srbija, Hrvatska, Crna Gora) tako i sa državama članicama EU.

Uz raspravu o primjeni Protokola uz Interbus sporazum, ova pitanja su bila u fokusu i na netom održanoj izbornoj skupštini Udruženja, na kojoj je izabran novi Odbor Udruženja za period od 2025. do 2029. godine, u sastavu: predsjednik - Saudin Parić, Centrotrans d. d. Sarajevo; potpredsjednik - Ivana Tanacković, Euro Petrol-Oil d. o. o. Zvornik; potpredsjednik - Ivan Kovačević, Čičko kommerc d. o. o. Tomislavgrad, kao i šest članova Odbora: Mato Adžić, Jelinak d. o. o. Žepče; Milica Miljanić, Ublaturs d. o. o. Trebinje; Ajla Babić-Jašarević, Babić Biss-tours d. o. o. Zenica; Mate Pranjčić, Globtour d. o. o. Međugorje i Slobodanka Marčeta, Bočac-turs d. o. o. Banja Luka.

Smiljka Žuža

Dopredsjednik Vuković aktivno zastupa interese bh. prijevoznika na europskoj razini

Dopredsjednik Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine dr. sc. Vjekoslav Vuković je u okviru zasjedanja Opće skupštine Eurokomore u Malmöu, kao i tijekom sastanka u Bruxellesu s komesarkom za proširenje EU Martom Kos, otvoreno ukazao na dugogodišnje izazove s kojima se suočavaju bh. prijevoznici, uključujući probleme mobilnosti profesionalnih vozača, zastoje na granicama te neusklađenost sa standardima Europske unije.

Poseban akcenat stavljen je na neophodnost uvođenja preciznijih digitalnih rješenja za praćenje boravka vozača u šengenskom prostoru kako bi se omogućilo fleksibilnije i pravednije računanje boravka. Na taj način bi se boravak računao u satima, a ne u danima (90 dana × 24 sata = 2160 sati), čime bi se značajno unaprijedila fleksibilnost u međunarodnom cestovnom transportu. Ovaj prijedlog su podržali i sudionici

sastanka, predstavnici iz Turske, Srbije i Crne Gore.

Dopredsjednik Vuković održao je i niz radnih sastanaka s predstavnicima trgovinskih i industrijskih komora, članicama Eurokomore. Tom je prigodom ukazao na sustavne probleme u sektoru prometa, uključujući izostanak ili kašnjenje reakcija na višegodišnje inicijative prijevoznika, zastoje na granicama te neusklađenost s praksama Europske unije. Apelirao je na žurno rješavanje problema te predložio upućivanje dopisa premijerima Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore i Kosova radi zajedničke inicijative prema predsjednici Europske komisije Ursuli von der Leyen.

Sastanak s komesarkom Kos je pružio jedinstvenu prigodu za izravan dijalog s Europskom komisijom o izazovima s kojima se suočava poslovna zajednica regije. U ime bh. gospodar-

stvenika, dopredsjednik Vuković jasno je ukazao na dugogodišnje probleme koji značajno utječu na konkurentnost i pristup tržištu EU-a te je predstavio konkretne prijedloge za njihovo rješavanje.

Tijekom sastanka razmatrani su ključni aspekti procesa proširenja Unije, uključujući modernizaciju trgovinskih odnosa, postupnu integraciju u jedinstveno tržište, podršku gospodarstvu tijekom pristupnih pregovora, implikacije Zelene agende i CBAM-a, jačanje regionalne suradnje, ulogu komora u obnovi i oporavku, te važnost javno-privatnog dijaloga i kvalitetne komunikacije u procesu pridruživanja.

Vanjskotrgovinska komora BiH još jednom je prepoznata kao aktivan i konstruktivan partner u procesu europskih integracija, sposoban da na najvišoj razini zastupa interese bh. gospodarstvenika.

Prijedlozi međunarodnih i međuentitetskih autobuskih redova vožnje

VTKBiH obavlja stručne i administrativne poslove ispitivanja usaglašenosti prijedloga reda vožnje, pruža stručnu pomoć strankama i sačinjava detaljan izvještaj o prijedlogu reda vožnje koji je ispitivan. Od dana stupanja na snagu Pravilnika o usklađivanju i registraciji međunarodnih i međuentitetskih autobuskih redova vožnje (7. 10. 2014. godine) do danas, ukupno je zaprimljeno i okončano 3472 prijedloga redova vožnje, od toga 2877 prijedloga međunarodnih redova vožnje i 595 prijedloga međuentitetskih redova vožnje

U skladu sa čl. 13. i 21. Zakona o međunarodnom i međuentitetskom cestovnom prijevozu („Službeni glasnik BiH“, br. 01/02 i 14/03), postupak usklađivanja međunarodnih i međuentitetskih autobuskih redova vožnje pravilnikom propisuje ministar komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ministarstvo), dok je članom 47. navedenog Zakona propisano da se pravilnikom može predvidjeti prenošenje određenih poslova Ministarstva na druge institucije i privredne asocijacije.

Na osnovu Pravilnika o načinu i postupku usklađivanja i registracije vozničkih redova međunarodnih autobusnih linija („Službeni glasnik BiH“, br. 9/02, 2/04, 53/04 i 62/04), Ministarstvo je 2005. godine posljednji put provelo postupak usklađivanja međunarodnih redova vožnje. Iako je, u skladu sa navedenim Pravilnikom, usklađivanje trebalo da se provodi, u pravilu, jedanput godišnje, Ministarstvo poslije 2005. godine više nije provelo niti jedan postupak usklađivanja međunarodnih redova vožnje. Ministarstvo je izmjenom legislative

pokušavalo pokrenuti postupak usklađivanja međunarodnih redova vožnje te je donesen Pravilnik o načinu i postupku usklađivanja i registriranja redova vožnje međunarodnih autobusnih linija Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 104/08), a nakon toga i Pravilnik o načinu i postupku usklađivanja i registriranja međunarodnih autobuskih linija („Službeni glasnik BiH“, br. 13/13, 48/13 i 70/13), ali izmjenama navedene legislative nije se uspjelo u namjeri provođenja postupka usklađivanja međunarodnih redova vožnje započetog 2013. godine.

Na osnovu Pravilnika o načinu i postupku usklađivanja i registracije redova vožnje međuentitetskih autobusnih linija („Službeni glasnik BiH“, br. 9/02 i 2/04), postupak usklađivanja međuentitetskih redova vožnje trebalo je da provodi Ministarstvo, u pravilu, jedanput godišnje, međutim, po ovom Pravilniku nije provedeno niti jedno usklađivanje međuentitetskih redova vožnje. Ministarstvo je izmjenom legislative pokušalo pokrenuti postupak usklađivanja međuentitetskih redova vožnje te je donesen Pravilnik o načinu i postupku usklađivanja i registriranja redova vožnje međuentitetskih autobuskih linija Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 12/10). Ministarstvo navedenim izmjenama legislative nije uspjelo u namjeri provođenja postupka usklađivanja međuentitetskih redova vožnje započetog 2011. godine.

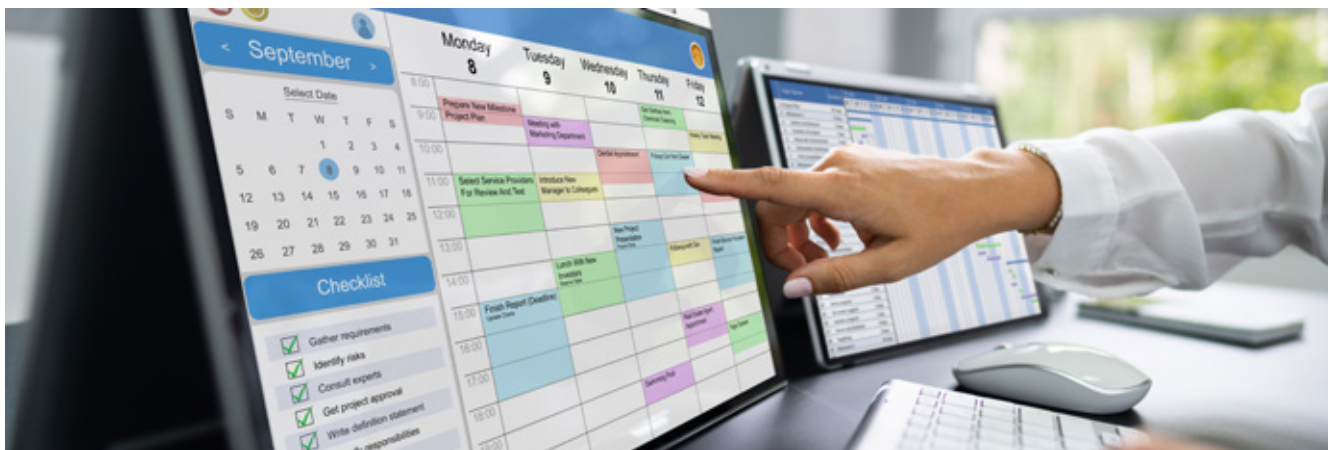
Pravilnikom o usklađivanju i registraciji međunarodnih i međuentitetskih autobuskih redova vožnje („Službeni glasnik BiH“, br. 77/14 i 7/15), koji je stupio na snagu 7. 10. 2014. godine, na Vanjskotrgovinsku komoru Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Komora) preneseni su poslovi usklađivanja međunarodnih i međuentitetskih autobuskih redova vožnje.

Ministarstvo je 27. 11. 2014. godine, uz dopis broj: 05-29-5-3422/14, dostavilo Vanjskotrgovinskoj komori Bosne i Hercegovine ukupno 191 spis predmeta zaprimljenih u Ministarstvu

u 2013. godini, u kojima se nalazio 781 zahtjev za usklađivanje međunarodnih redova vožnje. Za ove redove vožnje procedura usklađivanja započeta je u Ministarstvu, a postupak nije proveden. Ministarstvo je navedenim dopisom posebno naglasilo da je Komora dužna omogućiti podnosiocima da se izjasne po pitanju zahtjeva te da se ovi zahtjevi prioritetno rješavaju. S obzirom na to da je dopisom Ministarstva utvrđena obaveza Komori da u rad prioritetno uzme zahtjeve za usklađivanje međunarodnih redova vožnje iz 2013. godine dostavljene iz Ministarstva, to je Komora samim danom prijema ovih zahtjeva bila u zakašnjenju sa izdavanjem rješenja. Postupajući po uputi Ministarstva, Komora je svim podnosiocima zahtjeva dostavila pojedinačne obavijesti da se izjasne ostaju li pri podnesenim zahtjevima. Nakon njihovog izjašnjenja, od ukupnog broja zaprimljenih zahtjeva (781), prijevoznici su se izjasnili da ostaju pri 295 zahtjeva za usklađivanje međunarodnih redova vožnje. U odnosu na preostale zahtjeve (486), Komora je izdala zaključke o obustavi postupka. Prijedlozi redova vožnje iz navedenih 295 zahtjeva, u skladu sa odredbom člana 4. stav (2) Pravilnika, objavljeni su na službenoj internetskoj stranici Komore.

Pored zahtjeva zaprimljenih iz Ministarstva, odredbom člana 4. stav (1) i člana 5. stav (1) Pravilnika utvrđena je obaveza Komore da vrši mjesečno otvaranje i objavljivanje novih prijedloga redova vožnje iz zahtjeva (na način da se zahtjevi pristigli u prethodnom mjesecu otvaraju i objavljuju prvog radnog dana u narednom mjesecu) radi provođenja postupka usklađivanja. Uporedo sa rješavanjem zahtjeva iz 2013. godine, Komora je vršila otvaranje i objavljivanje svih novih zahtjeva zaprimljenih u svakom pojedinačnom mjesecu.

Poštujući osnovna načela zakonitosti, transparentnosti, zaštite prava podnosioca i javnog interesa, uzimajući u obzir složenost postupka i manjkavost pravne

regulative, a u cilju jednoobraznog, bržeg i efikasnijeg rješavanja zahtjeva za usklađivanje međunarodnih i međuentitetskih redova vožnje, Komora je donijela potrebne akte za uspješno obavljanje poslova javnih ovlaštenja.

Donošenjem Pravilnika o postupku usklađivanja i registracije redova vožnje, načinu i postupku izdavanja dozvole i obrascu dozvole („Službeni glasnik BiH“, br. 7/18), koji je stupio na snagu 7. 2. 2018. godine, Komora obavlja stručne i administrativne poslove ispitivanja usaglašenosti prijedloga reda vožnje, pruža stručnu pomoć strankama i sačinjava detaljan Izvještaj o prijedlogu reda vožnje koji je ispitivan.

Komora je posebnu pažnju posvetila organizaciji, efikasnom i zakonitom obavljanju prenesenih javnih ovlaštenja usklađivanja međunarodnih i međuentitetskih autobuskih redova vožnje, odnosno obavljanju stručnih i administrativnih poslova ispitivanja usaglašenosti prijedloga reda vožnje, pružanju stručne pomoći strankama i sačinjavanju detaljnog izvještaja o prijedlogu reda vožnje koji je ispitivan. Također, Komora je saradivala s nadležnim državnim organima u pripremi legislative relevantne za uređenje odnosa i regulacionih mehanizama u međunarodnom i međuentitetskom cestovnom prijevozu, učestvovala u projektima unapređenja, planiranja i razvoja transporta i komplementarnih djelatnosti, te pružala informativne usluge članovima koji se bave cestovnim linijskim prijevozom putnika.

Rješavanje zahtjeva

Od dana stupanja na snagu Pravilnika o usklađivanju i registraciji međunarodnih i međuentitetskih autobuskih redova vožnje (7. 10. 2014. godine) do danas, ukupno je zaprimljeno 3472 prijedloga redova vožnje, od toga 2877 pri-

jedloga međunarodnih redova vožnje i 595 prijedloga međuentitetskih redova vožnje. Od ukupnog broja zaprimljenih prijedloga redova vožnje, sa 30. 6. 2025. godine, okončano je svih 3472 prijedlog redova vožnje, te u postupku rješavanja nije ostao niti jedan prijedlog reda vožnje.

U Registar usklađenih redova vožnje upisana su 1102 reda vožnje, od toga 992 međunarodna reda vožnje i 110 međuentitetskih redova vožnje, za koje je izdato pravosnažno rješenje, a u Registar prijedloga redova vožnje koji ispunjavaju uslove propisane Pravilnikom upisan je 524 redova vožnje, od toga 336 međunarodnih redova vožnje i 188 međuentitetskih redova vožnje.

Okončani prijedlozi redova vožnje su riješeni tako da je za 861 zahtjev donesen zaključak o obustavi postupka, a za 1555 zahtjeva je doneseno rješenje o usklađenosti/neusklađenosti reda vožnje, dok je za 1056 prijedloga redova vožnje napravljen izvještaj o provedenom ispitivanju prijedloga redova vožnje.

Protokol uz Interbus sporazum

Dana 18. 3. 2024. godine Bosna i Hercegovina je ratifikovala Protokol uz Sporazum o međunarodnom povremenom prijevozu putnika putničkim i običnim autobusima (Interbus sporazum) u vezi sa međunarodnim linijskim i posebnim linijskim prijevozom putnika putničkim i običnim autobusima („Službeni glasnik BiH – međunarodni ugovori“, br. 4/24). Pored Bosne i Hercegovine, Protokol se primjenjuje na svih 27 zemalja članica Evropske unije, Albaniju, Andoru, Moldaviju, Crnu Goru, Sjevernu Makedoniju, Ukrajinu, Srbiju, Veliku Britaniju i Sjevernu Irsku. Odredbe ovog Protokola se, između ostalog, primjenjuju na međunarodni cestovni linijski ili poseban linijski prijevoz putnika, bez

obzira na njihovo državljanstvo, koji se obavlja običnim i putničkim autobusima između teritorija dviju ugovornih strana i, ako se ukaže potreba tokom takvog prijevoza, u tranzitu preko teritorije druge ugovorne strane ili preko teritorije države koja nije ugovorna strana. U skladu sa Protokolom, za međunarodni linijski i poseban linijski prijevoz potrebna je dozvola. Dozvolu za međunarodni linijski i poseban linijski prijevoz putnika izdaje nadležni organ ugovorne strane na čijoj teritoriji operater prijevoza ima sjedište operatera. Zahtjeve za izdavanje dozvola za obavljanje međunarodnog linijskog i posebnog linijskog prijevoza operater podnosi svom nadležnom organu za izdavanje dozvola prema sjedištu operatera. Dozvole se izdaju uz saglasnost nadležnih organa svih ugovornih strana na čijim teritorijama se putnici ukrcavaju ili iskrcavaju. Organ za izdavanje dozvole prosljeđuje spomenutim nadležnim organima, kao i nadležnim organima ugovornih strana preko čijih teritorija se prelazi bez ukrcavanja ili iskrcavanja putnika, kopiju zahtjeva sa kopijama svih drugih relevantnih dokumenata, kao i svoju procjenu.

Dozvola se izdaje osim u slučaju: ako podnosilac zahtjeva opremom koja mu je direktno raspoloživa ne može pružiti uslugu prijevoza koja je predmet zahtjeva, podnosilac zahtjeva ne poštuje odredbe domaćeg ili međunarodnog zakonodavstva iz oblasti cestovnog prijevoza, ako u slučaju podnošenja zahtjeva za produženje dozvole nisu ispunjeni uslovi iz dozvole i dr.

Dozvola se neće izdati ako ugovorna strana, na osnovu detaljne analize, odluči da bi određena usluga prijevoza mogla ozbiljno utjecati na održivost slične usluge na određenim direktnim dionicama koja je obuhvaćena putem jednog ili više ugovora o pružanju javnih usluga u skladu sa zakonodavstvom te ugovorne

strane. U tom slučaju, ugovorna strana uspostavlja kriterije, na nediskriminirajućoj osnovi, kojima se utvrđuje da li usluga za koju se podnosi zahtjev ozbiljno utječe na održivost gore spomenute slične usluge i te kriterije saopćava drugim ugovornim stranama.

Dozvola se također neće izdati ni ako ugovorna strana, na osnovu detaljne analize, odluči da glavna svrha određene usluge nije prijevoz putnika između stajališta koja se nalaze na teritorijama različitih ugovornih strana, niti u slučaju da postojeći međunarodni prijevoz običnim i putničkim autobusima ozbiljno utječe na održivost slične usluge na određenim direktnim dionicama koja je obuhvaćena putem jednog ili više ugovora o pružanju javnih usluga u skladu sa zakonom ugovorne strane.

Jedna ugovorna strana može, zbog izuzetnih razloga koji se nisu mogli predvidjeti u vrijeme odobravanja dozvole, i uz saglasnost drugih ugovornih strana, privremeno ili trajno oduzeti dozvolu za obavljanje međunarodnog prijevoza običnim i putničkim autobusima nakon što šest mjeseci unaprijed o tome obavijesti prijevoznika.

Implikacije Protokola uz Interbus sporazum na postupke rješavanja međunarodnih autobuskih linija

Imajući u vidu da je Protokol uz Interbus sporazum stupio na snagu, da odredbe ovog Protokola zamjenjuju relevantne odredbe bilateralnih sporazuma zaključenih između ugovornih strana i između ugovornih strana i država članica Evropske unije, da u Bosni i Hercegovini nije došlo do izmjena važeće legislative kojom je regulisan međunarodni autobuski linijski prijevoz, tj. da su i dalje na snazi Zakon o međunarodnom i međuentitetskom cestovnom prijevozu („Službeni glasnik BiH“, br. 1/02 i 14/03) i Pravilnik o postupku usklađivanja i registracije redova vožnje, načinu i postupku izdavanja dozvole i obrascu dozvole („Službeni glasnik BiH“, br. 7/18), ostaje potpuno nejasno kako postupati sa prijedlozima međunarodnih autobuskih redova vožnje između Bosne i Hercegovine i ostalih država potpisnica Protokola.

Možemo se samo nadati da će državni organi poduzeti određene radnje i mjere te usvojiti i donijeti potrebnu legislativu kako bi se jasno definisala potrebna procedura od prvog koraka do konačnog izdavanja dozvola za međunarodni autobuski linijski prijevoz.

Imajući u vidu sve navedeno te da je Komora u potpunosti ispunila obaveze iz povjerenih javnih ovlaštenja u vezi sa prijedlozima međunarodnih i međuentitetskih autobuskih redova vožnje, tj. sa današnjim danom riješila sve predmete (3472 prijedlog redova vožnje), Komora će, i dalje poštujući osnovna načela zakonitosti, transparentnosti, zaštite prava podnosioca i javnog interesa, a uzimajući u obzir složenost postupka i manjkavost pravne regulative, sve povjerene poslove obavljati transparentno, efikasno, zakonito i u zadatim rokovima.

Mihrudin Mujkić

Obilježen 17. maj – Svjetski dan telekomunikacija i informacionog društva

IKT Asocijacija Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine tradicionalno je obilježila 17. maj, Svjetski dan telekomunikacija i informacionog društva

Tema ovogodišnjeg obilježavanja Svjetskog dana telekomunikacija i informacionog društva bila je „Zatvaranje digitalnog jaza između spolova otvara prilike za sve“.

Digitalne tehnologije imaju moć ubrzati napredak u svakom sektoru društva, ali taj potencijal ostaje nedostižan mnogima. Od 2,6 milijardi ljudi koji još uvijek nisu povezani na internet, većina su žene i djevojke. Razlike u pristupu i pristupačnosti interneta i digitalnih uređaja, kao i ograničene digitalne vještine, i dalje ometaju učešće žena i djevojaka u današnjoj ekonomiji i u oblikovanju budućih digitalnih rješenja. Prevazilaženje ovog jaza je ključno za otvaranje novih puteva za ekonomski rast, inovacije i održivi razvoj.

Svjetski dan telekomunikacija i informacionog društva (WTISD) 2025. godine ističe hitnu potrebu za unapređenjem digitalne rodne ravnopravnosti kako bi žene i djevojke svugdje u svijetu također mogle imati koristi od digitalne transformacije i doprinijele joj.

Na Svjetski dan telekomunikacija i informacionog društva, ITU je obilježio 160 godina tehnologije za čovječanstvo svjetlosnom demonstracijom na Trgu nacija u Ženevi, koja je uživo prenošena na ITU-ovim platformama društvenih medija. To je prvi svjetlosni šou ikada projektovan. Šesnaest slajdova projektovano je na kulturni ITU toranj nasuprot Ureda Ujedinjenih nacija u Ženevi, u okviru Noći muzeja.

Nina Dabić

Brži protok robe uz T deklaraciju

Termin T garancije odnosno T deklaracije povezujemo sa terminom NCTS (New Computerised Transit System), što predstavlja transeuropski carinski informatički sistem, koji omogućava razmjenu podataka između carinskih organa i privrednih subjekata sistemom elektronske razmjene podataka

NCTS je trenutno u upotrebi na području zemalja koje su potpisnice Konvencije o zajedničkom proвозnom postupku i Konvencije o pojednostavljenju formalnosti u trgovini robom, i to u 27 država članica Europske unije i zemljama EFTA-e (Švicarska, Norveška, Lihtenštajn i Island) te Ujedinjenom Kraljevstvu Velike Britanije i Sjeverne Irske, Republici Srbiji, Sjevernoj Makedoniji, Republici Turskoj i Ukrajini.

NCTS je implementiran u carinskom području Bosne i Hercegovine 1. 8. 2022. godine, ali nije operativan na međunarodnom nivou. To će postati od dana kada Bosna i Hercegovina postane potpisnica Konvencije o zajedničkom proвозnom postupku.

Potpunom implementacijom NCTS sistema i omogućavanjem domaćim prijevoznicima da koriste T deklaraciju koju otvore u Bosni i Hercegovini do krajnjeg odredišta robe može se očekivati ubrzani protok robe preko granica evidentiranjem MRN broja (Master reference number) proвозne deklaracije uz smanjenu papirologiju, efikasnije i pojednostavljeno carinsko i poslovno okruženje u trgovini robom. T deklaracija omogućava da jednom podnesena carinska deklaracija za postupak pro-

voza i osiguranje za postupak proвозa isprati cijeli tok transporta.

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, u suradnji sa Međunarodnom unijom cestovnih prijevoznika iz Ženeve (IRU), Unijom komora i robnih burzi Turske (TOBB) i Međunarodnim udruženjem cestovnog prijevoza u Turskoj implementira projekt T garancije u Bosni i Hercegovini. Korisnici, međunarodni špediteri i prijevoznici iz Bosne i Hercegovine, će nakon prijemne procedure moći kupovati T garancije i podnositi T deklaraciju koristeći unificiranu platformu TIR-EPD. Istodobno, moći će promovirati svoje usluge za strane kompanije koje su u potrazi za provjerenim prijevoznikom ili špediterom.

Prednosti koje nudi TIR-EPD platforma ogledaju se u operativnoj učinkovitosti odnosno kupovini T garancije

unaprijed, eliminiranjem nepotrebnih naknada za carinske postupke, osiguranoj 24/7 tehničkoj i operativnoj podršci. Usluge koje se dodatno razvijaju kroz platformu su korištenje umjetne inteligencije za kreiranje T deklaracije koristeći izvoznu deklaraciju, plaćanje carinskog pečata u Turskoj i praćenje statusa T deklaracije.

Potpunom implementacijom projekta T garancije u Vanjskotrgovinskoj komori BiH korisnicima će biti omogućena jedinstvena usluga pristupa platformi koja se koristi za TIR karnete i T garanciju.

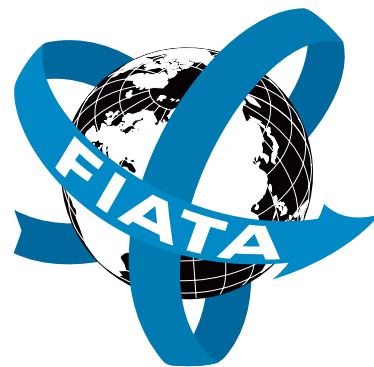
TIR-EPD platformu će moći koristiti pravna lica kojima je odobren pristup. Vanjskotrgovinska komora BiH provodi početnu provjeru po zadatim kriterijima, a nakon uspješne provjere podnosi zahtjev IRU-u i TOBBUND-u za odobrenje pristupa. Komora će u narednom periodu provoditi obuke za korištenje TIR-EPD platforme.

U međuvremenu, pozivaju se zainteresirani prijevoznici i špediteri da se za više informacija obrate u Sektor za transport i komunikacije Vanjskotrgovinske komore BiH, na broj 033/566-174 ili putem e-maila: kristina.cosic@komora-bih.ba

Kristina Čosić

U oktobru javni poziv za novu generaciju polaznika FIATA škole špedicije

FIATA škola špedicije nastavlja biti ključna obrazovna platforma za sve one koji žele steći ili unaprijediti znanja iz oblasti špedicije, logistike i međunarodnog transporta, u skladu s najvišim evropskim standardima

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine uspješno je realizirala program FIATA škole špedicije za školsku 2024/2025. godinu, a svečana dodjela diploma polaznicima ovog ciklusa bit će upriličena u okviru Treće međunarodne konferencije logistike u Bosni i Hercegovini u oktobru 2025. godine.

Istovremeno, početkom oktobra bit će raspisan Javni poziv za upis kandidata u naredni ciklus FIATA škole špedicije za školsku 2025/2026. godinu. Poziv će biti otvoren mjesec dana, a sve informacije bit će dostupne putem internet-

ske stranice Komore www.komorabih.ba i društvenih mreža.

FIATA školu špedicije pohađaju kako pojedinci tako i predstavnici kompanija iz cijele Bosne i Hercegovine. Među polaznicima ciklusa 2024/2025. bili su predstavnici kompanija: TT Kabeli d. o. o. Široki Brijeg, TDM Logistics d. o. o. Živinice, Mann+Hummel BA d. d. Tešanj, Banjalučka pivara d. o. o., Alma Ras d. o. o. Olovo, Tren d. o. o. Visoko, EVROUNIJA d. o. o. Laktaši, Asa Šped d. o. o. Sarajevo, Transport & Logistika d. o. o. Sarajevo, kao i samostalne kandidatkinje Erna Đulović i Ana Mrvalj.

Nastava je započela početkom decembra 2024. godine, uvodnim izlaganjem Sabine Teskeredžić, direktorice Instituta za edukaciju, dok je prva dva nastavna modula - „Uvod u špediterstvo“ i „Cestovni transport“ - održao prof. dr. Igor Marković, koji je ujedno i glavni predavač.

Program je obuhvatio 14 tematskih modula, raspoređenih u periodu od sedam mjeseci. Nastava se odvijala u pro-

storijama Komore u Sarajevu i Banjoj Luci, a modul se realizirao jednom mjesečno u trajanju od jednog dana, odnosno dva modula mjesečno.

Praktična nastava i terenske posjete

Program je uključivao i praktičnu nastavu. U okviru modula „Kontejnerizacija i kontejnerski transport“, u aprilu 2025. godine organizirana je studijska posjeta Rijeci, tokom koje su polaznici obišli Pomorski fakultet, Luku Rijeka, kontejnerski terminal Adriatic Gate Container Terminal i LNG terminal Krk.

U okviru modula „Zračni transport“ organizirana je posjeta Cargo centru Međunarodnog aerodroma Sarajevo, dok su aktivnosti u vezi sa modulom „Željeznički transport“ realizirane posjetom Željeznicama FBiH, odnosno Ranžirnom kolodvoru i stanici Alipašin Most.

Nakon što su kandidati odslušali nastavu, organizirano je polaganje kva-

Polaznici Škole u posjeti Luci Rijeka

lifikacijskih ispita za svih 14 modula, kao i završnog ispita. Svi kandidati koji su zadovoljili ispitne kriterije ostvaruju pravo na izdavanje prestižne FIATA diplome, međunarodno priznatog i prepoznatog dokumenta koji služi kao dokaz posjedovanja stručnih kompetencija iz onih oblasti koje čine nastavni program škole.

Šta je FIATA?

FIATA je Međunarodni savez špediterskih udruženja kojeg su 31. 5. 1926. godine u Beču (Austrija) osnovali međunarodni špediteri. Sjedište FIATA-e je u Švicarskoj, a ona danas obuhvata približno 40.000 špediterskih i logističkih preduzeća te zapošljava oko 10 miliona špeditersko-logističkih stručnjaka u 150 država. Više informacija možete pronaći na internetskoj stranici www.fiata.com.

Šta je FIATA škola špedicije?

FIATA škola špedicije je program edukacije namijenjen zaposlenicima kompanija iz oblasti špedicije, logistike, vanjske trgovine, transporta, izvoznici, uvoznici i osobama koje žele da se profiliraju u navedenim oblastima. Vanjskotrgovinska komora BiH uspješno organizira FIATA školu špedicije na osnovu postojeće akreditacije koju Komora ima kod Međunarodnog saveza špediterskih udruženja (FIATA), za koju naša institucija prolazi složeni proces validiranja svake četiri godine. S tim u vezi, imamo obavezu da inoviramo nastavne planove i programe kako bi polaznici škole bili upoznati sa najaktuelnijim temama i oblastima iz modula koji čine FIATA školu špedicije.

Komora za potrebe škole priprema

vlastitu literaturu i prezentacije kako bi se i u tom pogledu ispoštovali svi zahtjevi i standardi koje pred nas postavlja Međunarodni savez špediterskih udruženja. S ciljem što kvalitetnije realizacije nastave, angažiramo predavače koji su eksperti u ovoj oblasti i koji su kroz naučni rad i praktično poznavanje tematike dali značajan doprinos razumijevanju materije koja čini jezgru nastavnog plana i programa škole.

U proteklih 20 godina, koliko dugo radimo na realizaciji FIATA škole špedicije i promoviranju značaja stručnog osposobljavanja u oblasti špedicije, logistike, vanjske trgovine, transporta, izvoza, uvoza i generalno kretanja robe, ponosni smo na broj od preko 500 polaznika škole. Ti polaznici su danas ponosni vlasnici prestižne FIATA diplome iz Švicarske.

Kako bismo išli u korak sa ekonomskim rastom i razvojem te uvođenjem naprednih tehničkih procedura kao što su e-trgovina, e-Freight i e-logistika, od apsolutne je važnosti da se industrija i kompanije mogu osloniti na kvalificirane i obučene eksperte. Koncept cjeloživotnog učenja, koji je definiran kao „sistemska održavanje i unapređenje znanja, vještina i kompetencija kroz cijeli radni vijek“, predstavlja preduvjet za uspjeh industrije.

Validiranje nastavnog plana i programa FIATA škole špedicije

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine je u februaru 2023. godine uspješno okončala validiranje nastavnog plana i programa FIATA škole špedicije, koja vodi do izdavanja prestižne FIATA diplome. Time je završen proces koji

je inicirao Logistički institut FIATA-e, a koji je počeo Komorinim podnošenjem aplikacije i prateće dokumentacije FIATA-i u oktobru 2022. godine. Proces ponovne validacije realizira se svake četiri godine, a cilj je osiguranje poštivanja standarda koje FIATA postavlja pred akreditirane centre, odnosno osiguranje provedbe unificiranog nastavnog plana i programa koji je usklađen i identičan u svim zemljama širom svijeta.

Proces edukacije u okviru FIATA škole špedicije realizira se kroz četrnaest (14) modula nastavnog plana i programa, u skladu sa standardima FIATA-e, a uključuje sljedeće module:

- Uvod u špediterstvo
- Pomorski transport
- Kontejnerizacija i kontejnerski transport
- Zračni transport
- Cestovni transport
- Željeznički transport
- Intermodalni i multimodalni transport
- Nacionalni/međunarodni prijevoz tereta unutrašnjim plovim putevima
- Carinske procedure i INCOTERMS
- Logistika
- Skladištenje i distribucija
- Transportno osiguranje
- Transport opasne robe
- Informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT) u špediterstvu

Za učešće u FIATA školi špedicije u školskoj 2025/2026. godini je predviđena kotizacija u iznosu od 1.800,00 KM (cijena s PDV-om), uz mogućnost plaćanja na 3 rate po 600,00 KM. U cijenu kotizacije su uključeni:

- edukacija u skladu sa nastavnim planom i programom (14 modula/dana)
- priručnik FIATA škola špedicije
- elektronske prezentacije (14 modula)
- pribor i radni materijali
- osvježanje na pauzama
- FIATA diploma iz Švicarske (dodjeljuje se nakon položenog završnog ispita)

Kontakt za više informacija

Vaša kontakt osoba za sve dodatne informacije u vezi sa školom je Asim Kraković, voditelj projekta FIATA škole špedicije u Institutu za edukaciju Vanjskotrgovinske komore BiH.

Kontakt telefon: 033/566-206

mail: asim.krakovic@komorabih.ba

Trendovi u vanjskotrgovinskoj razmjeni Bosne i Hercegovine sa svijetom od januara do juna 2025. godine

Iako je izvoz rastao brže od uvoza, apsolutni nivo deficita je vrlo visok. Deficit u vanjskotrgovinskoj razmjeni je veći za 200 miliona KM i iznosi 6,29 milijardi KM. Strukturni problem BiH je zavisnost od uvoza, naročito kod energije, hrane i industrijskih inputa

Vrijednost izvoza u prvih 6 mjeseci 2025. godine iznosila je 8,65 milijardi KM i izvoz je viši za skoro 445 miliona KM u odnosu na isti period prethodne godine. Porast izvoza za skoro 5,5% daje pozitivan signal, odnosno pokazuje oporavak inostranih tržišta – glavnih trgovinskih partnera BiH. Tokom prve polovine 2025. godine, izvoz iz Bosne i Hercegovine zabilježio je umjeren rast u odnosu na isti period prethodne godine, što ukazuje na određenu stabilizaciju vanjskotrgovinskih tokova i sve izraženiju orijentaciju domaćih kompanija prema kvalitetnijim i konkurentnijim proizvodima. Posebno je značajno što se više od dvije trećine izvoza realizuje na zahtjevnom tržištu Evropske unije, što govori u prilog rastuće integracije BiH u evropske ekonomske tokove. BiH ostvaruje rast izvoza, ali se suočava sa strukturnim problemima i velikim deficitom. Potrebno je jačati sektore s visokom dodatnom vrijednošću, diversifikovati tržišta i investirati u moderni-

zaciju proizvodnje i digitalizaciju

Vrijednost uvoza u Bosnu i Hercegovinu iznosila je 14,95 milijardi KM i uvoz je veći za 644 miliona KM u odnosu na prethodnu godinu. Porast uvoza je posljedica uvoza robe široke potrošnje.

Rast ukupnog obima razmjene za 1,09 milijardi KM ukazuje na generalno veći intenzitet međunarodne trgovine, odnosno veće ekonomske aktivnosti i integracije sa vanjskim tržištima u poređenju sa prethodnom godinom.

Iako skroman, blagi porast pokrivenosti za 0,87% je pozitivan indikator. Međutim, ovakva pokrivenost ukazuje na apsolutnu potrebu za jačanjem izvozne baze BiH.

Ipak, globalno okruženje i dalje karakterišu brojne neizvjesnosti, uključujući geopolitičke sukobe, trgovinske tenzije i promjenjive politike velikih ekonomskih sila, što negativno utiče na raspoloženje investitora i izvoznika. Dodatno, eurozona se suočava s ozbiljnim demografskim izazovima, uključujući starenje stanovništva i pad radne snage, što dugoročno može usporiti produktivnost i ukupni ekonomski rast.

Uprkos ranim znakovima industrijskog oporavka koji su doprinijeli povećanju izvoza BiH, ekonomska neizvjesnost ostaje izražena, posebno zbog oslabljene potražnje i fragmentacije trgovinskih lanaca. Evropska centralna banka (ECB) je više puta snižavala

kamatne stope s ciljem podsticanja potrošnje i investicija, pokušavajući revitalizirati usporenu ekonomsku aktivnost unutar eurozone.

U skladu s tim, Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) je snizila prognozu rasta bruto domaćeg proizvoda eurozone za 2025. godinu sa 1,3% na 1,0%, ističući kao ključne prepreke nisku investicionu aktivnost i rastuće geopolitičke rizike. S obzirom na snažnu zavisnost Bosne i Hercegovine od izvoza ka tržištima EU, do kraja godine se može očekivati blagi rast izvoza, pod uslovom da se makroekonomska slika u Evropi dodatno ne pogorša.

S druge strane, uvoz u BiH je također porastao, što je u najvećoj mjeri rezultat povećane domaće potrošnje i stabilnijih prihoda stanovništva. Kako domaća proizvodnja i dalje ne zadovoljava unutrašnju potražnju, naročito u sektorima prehrane, elektronike i automobilske opreme, povećanje uvoza odražava strukturnu ovisnost ekonomije o vanjskim dobavljačima. Također, nastavak velikih infrastrukturnih projekata doveo je do dodatnog uvoza građevinskog materijala, mehanizacije i industrijskih sirovina.

Najznačajnija tržišta

Bosna i Hercegovina najveći obim razmjene u vanjskoj trgovini ostvaruje sa zemljama EU, gdje se plasira preko 73% proizvoda pa tržište EU predstavlja nulti prioritet.

EU ostaje najznačajniji trgovinski partner BiH, s preko 66% ukupnog izvoza i gotovo 68% ukupnog uvoza. Umjeren rast uvoza i solidan rast izvoza ukazuju na stabilnu trgovinsku razmjenu, s blagim pomacima u korist BiH, što je vjerovatno rezultat povećane tražnje iz EU nakon inflacije (u poređenju sa prethodnom godinom) i blagog

Vanjskotrgovinska razmjena u prvih 6 mjeseci 2025/2024. godine

	I-VI 2024.	I-VI 2025.	porast u %
IZVOZ	8.209.943	8.654.536	5,42
UVOZ	14.307.511	14.951.588	4,50
OBIM	22.517.454	23.606.124	4,83
SALDO	-6.097.568	-6.297.053	3,27
Pokrivenost uvoza izvozom	57,4%	57,9%	0,87

Tabela 2. Najznačajnija tržišta razmjene

U (000) KM	UVOZ I-VI 2024.	UVOZ I-VI 2025.	porast %	IZVOZ I-VI 2024.	IZVOZ I-VI 2025.	porast %
EU	9.780.462	9.91.755	2,16	6.066.053	6.369.610	5
CEFTA	2.109.519	2.340.005	10,93	1.304.512	1.429.145	9,55
EFTA	266.958	321.277	20,35	194.178	212.847	9,61
Ostala tržišta	2.150.572	2.298.552	6,88	645.200	642.933	-0,35
UKUPNO	14.307.511	14.951.588	4,50	8.209.943	8.654.536	5,42

oporavka potrošnje unutar eurozone. Ukupan uvoz iz eurozone iznosio je 9,91 milijardu KM i veći je za 2,16% ili 211,29 miliona KM, dok je izvoz iznosio 6,36 milijardi KM, što je više za 5% ili 303,55 miliona KM u odnosu na isti period prethodne godine. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 63,7%. Vodeći partner po obimu trgovinske razmjene je Hrvatska. U posmatranom periodu, izvoz u Hrvatsku je iznosio 1,54 milijardi KM, što je više za 18,24% u odnosu na prethodnu godinu. Uvoz je iznosio 2,79 milijardi KM i skoro je na istom nivou kao prethodne godine. Pokrivenost uvoza izvozom iznosi 55,2%.

Trgovina unutar CEFTA-e bilježi najveći relativni rast, što pokazuje značaj regionalne integracije i komplementarnosti među ekonomijama zapadnog Balkana uslijed jačanja regionalne trgovinske povezanosti i veću konkurentnost bh. robe u zemljama CEFTA-e. Ukupan izvoz u ove zemlje iznosio je 1,42 milijarde KM i veći je u odnosu na prethodnu godinu za 9,55% ili 124,63 miliona KM. Ukupan uvoz u zemlje CEFTA regiona iznosi 2,34 milijarde KM i veći je za 10,93% ili 230,48 miliona KM. Pokrivenost uvoza izvozom iznosi 61,1%. Najveći obim razmjene ostvaruje se sa Srbijom. U Srbiju je izvezeno robe u vrijednosti od 902 miliona KM i on je veći za 5,39%, dok je uvoz rastao za 6,66% i iznosi 2,01 milijardu KM. Pokrivenost uvoza izvozom iznosi tek 44,8%.

Na tržište EFTA-e izvezeno je 534,12 miliona KM i izvoz je veći za 9,61% ili 18,66 miliona KM. Uvoz je iznosio 321,27 miliona KM i rastao je za 20,35% ili 54,31 milion KM. Pokrivenost uvoza izvozom iznosi 66,3%. Preko 70% vanjskotrgovinske razmjene iz EFTA-e se obavlja sa Švicarskom u koju je izvezeno robe u vrijednosti od 1169,90 miliona KM i izvoz je povećan za 0,40% u odnosu na prošlu godinu. Uvoz je iznosio 297,76 miliona KM i veći je za 27,56%.

Bosna i Hercegovina je ostvarila ukupan pad na tzv. treća tržišta za 0,35%, odnosno 2,26 miliona KM, dok je uvoz povećan za 6,88%, odnosno 147,98 miliona KM. Pad izvoza je ostvaren u Kinu, dok je u Tursku i SAD povećan. Smanjen uvoz iz Turske može biti posljedica promjena u cijenama turske robe, valutnih oscilacija (pad lire) ili zamjene domaćim ili drugim uvoznim alternativama. S druge strane, znatan rast izvoza (blizu 24%) ukazuje na sve veću prisutnost bh. robe na turskom tržištu. Kina ostaje dominantan izvoznik prema BiH, uglavnom elektronike, mašina, tekstila i automobila. Veliki pad bh. izvoza ukazuje na težak pristup kineskom tržištu, nisku konkurentnost ili slabu integraciju u kineske lance snabdijevanja.

Treća tržišta počinju dobivati na značaju uslijed ekonomskih poteškoća u EU, posebno u sektorima energetike, infrastrukture, metalurgije i prehrambene industrije. Za BiH svakako je značajno smanjiti zavisnost od EU kroz jačanje prisustva na tržištima Bliskog istoka, Sjeverne Afrike i Azije.

Povećana neizvjesnost u vezi sa globalnim trgovinskim politikama, posebno s obzirom na uticaj američkih carina na kinesku robu, mogla bi usporiti međunarodnu trgovinu i imati negativan efekat na trgovinske tokove unutar eurozone. Bosna i Hercegovina bi prve posljedice takvih poremećaja mogla osjetiti u sektoru automobilske industrije, s obzirom na to da su ključni kupci bh. proizvođača upravo kompanije iz Evropske unije.

U narednim mjesecima se očekuje da će vanjskotrgovinska razmjena BiH zadržati sličan tempo kao do sada, bez značajnijih promjena ili oscilacija. S druge strane, rast plata, povećani priliv doznaka iz inostranstva i blago povišena inflacija mogli bi rezultirati porastom domaće potrošnje, što bi u konačnici moglo uzrokovati povećanje uvoza u narednom kvartalu. Što se tiče izvoza,

predviđa se umjereni rast, ali bez većih skokova. Za veći rast ukupnog izvoza potrebno je povećati izvoz proizvoda sa višom dodanom vrijednošću, posebno razviti sektor prehrane, tekstila, auto-industrije, IT-a itd. Također, šansa je u diverzifikaciji tržišta, tj. povećanom izvozu na tzv. treća tržišta, posebno na tržište SAD-a, Turske i Saudijske Arabije.

Najznačajnije izvozne i uvozne tarife

Vrijednosno je električna energija najznačajnija izvozna tarifa pa je njen izvoz u prvih pola godine imao vrijednost od 439,4 miliona KM, što je više za preko 150 miliona ili 52% u odnosu na prvo polugodište prethodne godine. Odgovore na pitanja zašto je to tako trebamo tražiti na berzama električne energije. Iako je izvoz električne energije u 2025. godini nominalno povećan, on je izraz složene interakcije između ograničenih proizvodnih kapaciteta, tržišnih prilika i rastuće energetske ovisnosti, a sve ovo skupa zahtijeva strateški pristup.

Izolovana žica je i dalje među najznačajnijim izvoznim tarifama, što potvrđuje i blagi porast njenog izvoza za 4% u odnosu na isti period prethodne godine. Ova tarifa predstavlja ključni element u elektroenergetskim i elektroničkim aplikacijama, a koristi se u širokom spektru industrijskih sektora, uključujući proizvodnju električnih instalacija.

Konstrukcije od željeza i čelika smo izvezli u ukupnoj vrijednosti od 284,9 miliona KM te je, prema izvozu od prethodne godine, osjetno blago povećanje izvoza za 3%. Izvoz je utemeljen na metaloprerađivačkoj industriji koja se može pohvaliti značajnim proizvodnim kapacitetima.

Dijelovi za automobile su ostvarili ukupan izvoz od 269,5 miliona KM, što je povećanje od 38,6 miliona KM ili 17%. Ovim se potvrđuje oporavak

Tabela 3. Najznačajnije izvozne tarife

Izvozne tarife		I-VI 2024. KM	I-IV 2025. KM	2024/2025.	%
2716	Električna energija	289.309.305	439.426.042	150.116.736	52
8544	Izolovana žica	354.039.929	366.507.542	12.467.613	4
7308	Konstrukcije - željezne i čelične	276.651.430	284.970.999	8.319.568	3
8708	Dijelovi i pribor motornih vozila	230.880.267	269.520.529	38.640.262	17
9401	Sjedala	268.060.167	242.563.916	-25.496.251	-10

Tabela 4. Najznačajnije uvozne tarife

Uvozne tarife		I-VI 2024. KM	I-VI 2025. KM	2024/2025.	%
2710	Naftna ulja	1.208.606.672	1.065.953.350	-142.653.322	-12
8703	Osobni automobili	634.416.589	686.928.048	52.511.459	8
3004	Lijekovi	351.489.785	413.042.484	61.552.699	18
2716	Električna energija	78.756.467	344.039.455	265.282.988	337
7408	Bakrena žica	219.145.029	256.343.181	37.198.152	17

EU autoindustrije. Rast EV sektora, produženje vijeka trajanja vozila i povoljan geopolitički položaj BiH stvaraju povoljne uslove za rast izvoza autodijelova. Ključni momenti su nastavak ulaganja u modernizaciju i prilagođavanje e-mobilnosti.

Sjedala smo izvezli u vrijednosti od 242,5 miliona KM, što predstavlja pad izvoza od 10%, a ista se koriste kao tapcirana sjedala za autoindustriju, dok se jedan dio izvozi kao sjedala za namještaj.

Nafta i naftna ulja su i dalje top uvozni proizvod u BiH. U prvom polugodištu tekuće godine istih je uvezeno u vrijednosti od preko 1 milijarde KM, što predstavlja blago smanjenje od 12% u odnosu na isti period prethodne godine. Ovakav uvoz je poželjan kada uzme-mo u obzir potpunu zavisnost od uvoza energenata uslijed nedostatka domaćih izvora sirove nafte i ograničenih kapaciteta prerade. Uzimajući u obzir ulogu ovih proizvoda u drugim sektorima (transport, energetika, proizvodnja), zaključujemo da su neophodni te da njihov visok udio u ukupnom uvozu utiče na ukupan deficit, koji se u ovom slučaju ne bi trebao posmatrati kao prekomjeran.

Povećan uvoz automobila je pokazatelj oporavka i stabilizacije na EU tržištu, odnosno posljedica povećanje potrošnje i domaće potražnje. Unutar strukture robne razmjene evidentno je značajno učešće izvoza dijelova za automobile, uz istovremeno visoku razinu

uvoza motornih vozila. Ova međuzavisnost odražava specifičnu poziciju našeg tržišta u lancu vrijednosti automobilske industrije – izvoz se uglavnom odnosi na komponente proizvedene za inostrana tržišta, dok se finalni proizvodi, tj. automobili, pretežno uvoze za domaću potrošnju.

Povećan je uvoz lijekova za 61,5 miliona KM ili 18% u odnosu na isti period prethodne godine, a uvozna struktura je uglavnom ista. U strukturi uvoza dominiraju biološki lijekovi, onkološke terapije, citostatici, citoprotektivni preparati, antidiabetici i lijekovi za kardiovaskularno liječenje.

Uvoz električne energije je doživio nagli porast uslijed kombinacije strukturnih slabosti. Uvoz je porastao za blizu 400%, što je vrijednosno skok od 265,3 miliona KM. Ključni razlog leži u drastičnom padu domaće proizvodnje – naročito iz termoelektrana koje su suočene s tehničkim kvarovima. Sve to je, uz kašnjenje u razvoju obnovljivih izvora, rezultiralo energetske disbalansom koji je BiH iz uloge izvoznika gurnuo u poziciju neto uvoznika.

Ukoliko se ne provedu hitne reforme u sektoru i ne osiguraju investicije u modernizaciju i diverzifikaciju izvora, ovakav trend može ugroziti dugoročnu energetske stabilnost zemlje.

Žica od bakra se održava kao najznačajniji uvozni proizvod, a koristi se radi obrade pa ponovnog izvoza u vidu kablova koji su jedan od naših najznačajnijih izvoznih proizvoda. Ugovoreni su poslovi sa EU i Turskom,

tako da bakarnu žicu uvozimo i obradu izvozimo najviše prema navedenim tržištima. Uvoz u prvom polugodištu tekuće godine iznosi 256,3 miliona KM, što je povećanje u odnosu na prvo polugodište 2024. godine.

Razmjena po sektorima privrede

Posmatrajući robnu razmjenu u sektorima privrede, evidentno je povećanje i izvoza i uvoza u skoro svim sektorima privrede, što je direktno rezultiralo povećanim obimom ukupne razmjene.

U prvom polugodištu 2025. godine najviši deficit je ostvaren u agro i prehrambenom sektoru, i to u vrijednosti od 2 milijarde KM, što čini 32% ukupnog deficita u razmjeni BiH sa svijetom.

U ovom deficitu najviše učestvuje razmjena mesa koja ima negativan saldo, i to u vrijednosti od 245,3 miliona KM, što pokazuje da je izvoz 12% manji od uvoza. Ovakvi trgovinski tokovi negativno utiču na domaće farmere i proizvođače, čiji proizvodi često ne mogu konkurirati po cijeni subvencionisanim i industrijski proizvedenim proizvodima iz inostranstva. Iz navedenog proizilazi potreba za redefinisanjem agrarne politike, s fokusom na jačanje domaće proizvodnje i podsticanje konkurentnosti kroz strateški pristup.

Ogroman je deficit i u razmjeni pića i alkohola. Za pola godine on iznosi 228 miliona KM, a čini ga prekomjeran

Tabela 5. Robna razmjena BiH po sektorima

Sektori privrede	Uvoz KM I-VI 2024.	Izvoz KM I-VI 2024.	Uvoz KM I-VI 2025.	Izvoz KM I-VI 2025.	Uvoz %	Izvoz %
Agroindustrijski sektor	2.416.040.525	550.145.282	2.642.010.831	625.498.289	9	14
Mineralna goriva i el. energija	1.725.655.995	509.859.092	1.763.144.916	562.945.476	2	10
Hemijski i farmaceutski proizvodi, đubriva, plastika	2.189.978.935	1.049.552.313	2.331.081.445	1.059.363.970	6	1
Kamen, kreč, cement, beton, keramika	363.472.037	191.069.173	376.967.210	208.608.183	4	9
Koža, krzno, tekstil i proizvodi	1.155.952.448	853.753.261	1.162.214.393	811.369.705	1	-5
Drvo, papir i namještaj	720.658.618	1.308.168.022	727.403.214	1.317.883.997	1	1
Rude, metali i proizvodi	1.890.192.145	1.555.526.308	2.011.997.045	1.749.340.904	6	12
Mašine, aparati, mehanički uređaji, vozila, oružje	3.679.267.985	2.073.027.005	3.749.003.776	2.184.833.808	2	5
Ostali razni proizvodi	166.292.164	118.842.454	187.765.485	134.691.322	13	13
UKUPNO	14.307.510.851	8.209.942.911	14.951.588.313	8.654.535.657	5	5

uvoz vode, vode sa zaslađivačem, sokova, piva i drugih alkoholnih proizvoda.

I u razmjeni voća i povrća je ostvaren deficit, što je prvenstveno uticaj sezone karaktera proizvodnje. Međutim, i ova grana privrede je primarno organizovana kroz mala porodična gazdinstva, koja često nemaju pristup savremenim tehnologijama, navodnjavanju, ni certifikatima potrebnim za veće tržišne plasmane. Time je smanjena konkurentnost domaće proizvodnje u odnosu na uvoz.

Metalska industrija je ostvarila ukupan obim razmjene od 9,7 milijardi KM, od čega na rude i metale otpada 3,8 milijardi KM a na sektor mašina, aparata i uređaja 5,9 milijardi KM. Posmatrajući razmjenu ruda, metala i proizvoda, evidentno je povećanje i izvoza i uvoza. Izvoz je u prvom polugodištu iznosio 1,7 milijardi KM, što je povećanje od 193,8 miliona KM ili 12% u odnosu na isti period 2024. godine. Ovo povećanje je uglavnom rezultat povećanja izvoza ruda i bakra. Izražen rast izvoza bakra i nikla (iako je količinski manji) odražava globalni rast cijena sirovina uzrokovan povećanom potražnjom za tehnologije obnovljive energije (npr. bakar za električne mreže i motore).

Uvoz je iznosio 2 milijardi KM i povećan je za 121,8 miliona KM ili 6%. Ovom povećanju je uglavnom doprinijelo povećanje uvoza aluminija i njegovih proizvoda.

Mašine, aparati i uređaji su ostvarili ukupan izvoz od 2,2 milijarde KM, što

je povećanje od 112 miliona KM ili 5%. Većinu ovog izvoza čini elektroindustrija, i to u vrijednosti od 1,5 milijardi KM. Uvoz iznosi 3,7 milijardi KM, od čega 2,2 milijarde KM otpada na elektroindustriju.

Automobilska industrija je povećala obim razmjene uslijed povećanja i izvoza i uvoza. Izvoz za pola godine iznosi 380,9 miliona KM, što je povećanje za 49 miliona KM ili 15%. U izvozu učestvuju dijelovi za automobile i druga motorna vozila, dok uglavnom prednjače gotovi proizvodi.

Povećan je izvoz namjenske industrije te je u prvom polugodištu iznosio preko 311 miliona KM. To je povećanje od 73,5 miliona KM ili 31% u odnosu na isti period prethodne godine, a može biti povezano sa rastom globalne potražnje uslijed geopolitičkih nestabilnosti.

Najveći pojedinačni kupci u 2025. godini su:

- SAD: +83% (rast od gotovo 35 miliona KM)
- Češka Republika: +1657% (skok sa 3 na 53 miliona KM)
- Saudijska Arabija: novi kupac sa čak 24% miliona KM
- Njemačka, Hrvatska i Burundi također bilježe značajne skokove

Metalska i elektroindustrija je i dalje naš ključni sektor, ali se suočava sa izazovima poput zavisnosti od EU tržišta, oscilacija cijena sirovina i konkurencije iz Kine. Potencijal postoji u autodijelovima, električnim mašinama i specijali-

zovanim metalnim proizvodima, ali su potrebne investicije i strateške promjene za dugoročan rast.

TOKO industrija je ostvarila izvoz od 811,4 miliona KM, što je smanjenje od 42,4 miliona KM ili 5% u odnosu na isto polugodište prethodne godine. Ovom smanjenju je doprinio smanjen izvoz najznačajnijih tarifa u ovoj grani privrede (obuća i pribor za odjeću i obuće, kamašine). Upravo su ove tarife i najznačajnije u uvozu u ovoj grani privrede pa je evidentno da je to uvoz radi izvoza (loan poslovi koji se održavaju godinama unazad).

Značajan udio u uvozu čine repromaterijali od kojih zavisi izvoz finalnih proizvoda, kao što su koža, vlakna, svila ili pribor poput dugmića, ukrasa...

Dobra mjera za ovakve industrije jeste smanjenje carina na uvoz repromaterijala. Naša je prednost što smo svako na EU tržištu tako da ipak dolazimo do sirovina, ali ih dobavimo i iz Kine i ostalih trećih zemalja.

Drvena industrija u robnoj razmjeni jedina ostvaruje suficit. On je za pola godine, zajedno sa madracima, grafičkom industrijom i namještajem, iznosio 590,5 miliona KM. Ovom suficitu najviše doprinosi tarifna glava 64 (Namještaj, dijelovi, madraci, posteljine), čiji suficit iznosi 392,2 miliona KM, i tarifna glava 44 (Drvo i proizvodi od drveta), čiji suficit iznosi 262,4 miliona KM.

Sektor za makroekonomski sistem
VTK/STKBiH

Poljoprivredno-prehrambeni sektor

Ukupan obim razmjene u trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima Bosne i Hercegovine sa svijetom u periodu od januara do juna 2025. godine dostigao je vrijednost od 3,26 milijardi KM, što predstavlja povećanje od 10,6% u odnosu na isti period prethodne godine. Ovo povećanje rezultat je, između ostalog, značajnog rasta robne razmjene, ali i viših cijena proizvoda uslijed inflacije

U prvoj polovini 2025. godine razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda činila je 13,8% ukupne vanjskotrgovinske razmjene Bosne i Hercegovine. Posmatramo li količinski, ukupna razmjena u ovom sektoru iznosila je 1,42 miliona tona, što predstavlja povećanje od 0,7% u odnosu na isti period 2024. godine (1,41 milion tona). U periodu od januara do juna 2025. godine, izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iznosio je 625 miliona KM, što čini 7,2% ukupnog izvoza BiH, dok je uvoz iznosio 2,6 milijardi KM, odnosno 17,7% ukupnog uvoza BiH. Ovakva struktura razmjene rezultirala je deficitom u ovom sektoru od 2,34 milijarde KM u prvih šest mjeseci 2025. godine.

Ukoliko posmatramo vrijednosno, izvoz je zabilježio rast od 13,7%, dok je količinski porastao za 7,2% u odnosu na isti period prethodne godine. S druge strane, vrijednost uvoza porasla je za 9,4%, dok je količinski uvoz blago smanjen za 0,9%.

Pokrivenost uvoza izvozom u prvih šest mjeseci 2025. godine iznosila je 11,2%, što predstavlja pad od 1,7% u odnosu na isti period 2024. godine, kada je iznosila 11,4%. (Detaljni podaci prikazani su u tabelama br. 1 i 2.)

Struktura razmjene prema tržištima

Evropska unija predstavlja najvažnijeg vanjskotrgovinskog partnera Bosne i Hercegovine u oblasti razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Među državama članicama EU, Hrvatska se izdvaja kao najznačajniji partner u ovom sektoru.

U prvih šest mjeseci 2025. godine, BiH je najviše uvozila poljoprivredno-prehrambene proizvode iz Hrvatske (478 miliona KM ili 26,3 % ukupnog uvoza iz EU), zatim iz Slovenije (182 miliona KM ili 6,9 %), Italije (175 miliona KM ili 6,6 %), Njemačke (143 miliona KM ili 5,4 %) i Mađarske (140 miliona KM ili 5,3 %).

S druge strane, najvažnija izvozna tržišta unutar EU za bh. poljoprivredno-prehrambene proizvode bila su: Hrvatska (115 miliona KM ili 18,4 % ukupnog izvoza), Slovenija (29 miliona KM ili 4,6 %), Italija (19 miliona KM ili

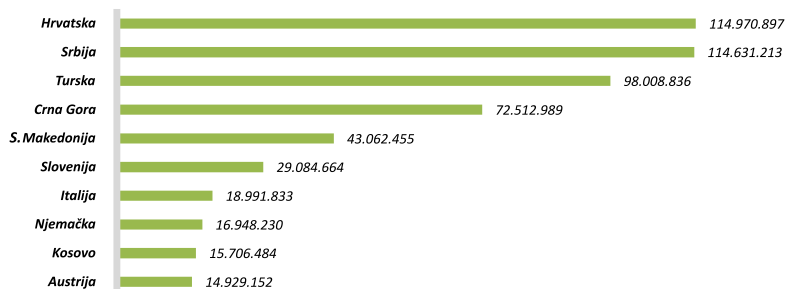
3 %), Njemačka (17 miliona KM ili 2,7 %) i Austrija (15 miliona KM ili 2,4 %).

Odmah nakon EU, po značaju vanjskotrgovinske razmjene u ovom sektoru slijede zemlje CEFTA-e, pri čemu je Srbija najvažniji partner Bosne i Hercegovine. U prvih šest mjeseci 2025. godine iz Srbije je uvezeno poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u vrijednosti od 694 miliona KM (26,3 % ukupnog uvoza), a slijede Sjeverna Makedonija (42 miliona KM ili 1,6 %), Albanija (27 miliona KM ili 0,7 %), Crna Gora (15,6 miliona KM ili 0,6 %) te Kosovo* (3 miliona KM ili 0,1 %).

U istom periodu, izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz BiH u CEFTA regiju bio je posebno izražen prema Srbiji (114 miliona KM ili 18,3 % ukupnog izvoza), Crnoj Gori (72,5 miliona KM ili 11,6 %), Sjevernoj Makedoniji (43 miliona KM ili 6,9 %), Kosovu* (15,7 miliona KM ili 2,5 %), Albaniji (4 miliona KM ili 0,7 %) i

Pregled vanjskotrgovinske razmjene BiH sa inostranstvom po državama

Izvoz top 10 zemalja I-VI mjeseca 2025.

Uvoz top 10 zemalja I-VI mjeseca 2025.

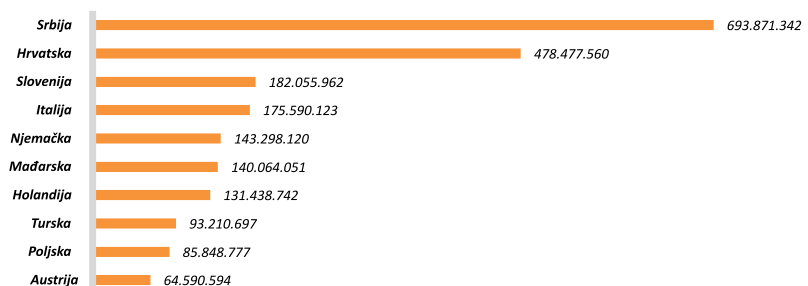

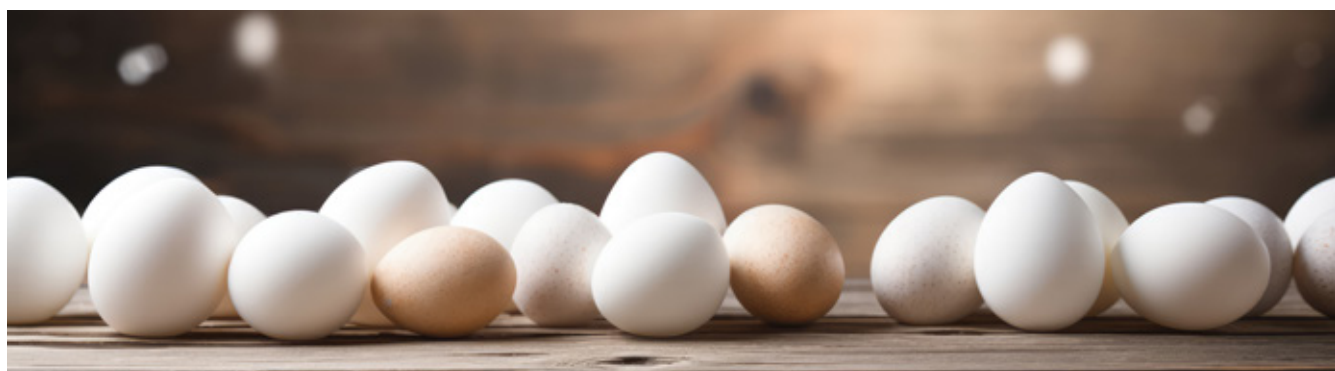
Tabela 1. Izvozni rezultati poljoprivredno-prehrambenog sektora u prvih 6 mjeseci 2024/2025. godine

Tarifne glave	Izvoz I-VI 2024. (kg)	Izvoz I-VI 2025. (kg)	Izvoz %	Izvoz I-VI 2024. (KM)	Izvoz I-VI 2025. (KM)	Izvoz %
Žive životinje	427.832	519.853	21,5	2.120.340	3.490.799	64,6
Meso i jestivi klaonični proizvodi	4.094.207	4.264.955	4,2	19.818.715	20.874.189	5,3
Ribe, rakovi, mekušci i beskičmenjaci	1.384.150	1.664.684	20,3	14.459.296	17.366.104	20,1
Mlijeko i mliječni proizvodi, jaja peradi i prirodni med	38.923.285	37.583.847	-3,4	75.996.034	81.010.594	6,6
Proizvodi životinjskog porijekla (nusproizvodi i otpaci)	8.204.657	7.397.747	-9,8	571.098	398.432	-30,2
Sadnice povrća i voća, lukovice, rezano cvijeće	737.563	655.917	-11,1	6.886.616	7.506.698	9,0
Jestivo povrće	5.430.036	4.853.394	-10,6	17.612.323	17.801.531	1,1
Jestivo voće i orašasti plodovi	10.424.759	7.598.374	-27,1	40.079.687	35.490.159	-11,5
Kafa i začini	806.391	845.999	4,9	9.035.708	12.545.536	38,8
Žitarice	15.822.914	3.771.474	-76,2	8.961.217	3.154.397	-64,8
Proizvodi mlinske industrije te slad i skrob	19.817.366	23.778.550	20,0	14.134.310	17.767.747	25,7
Industrijsko i ljekovito bilje, uljano sjemenje i plodovi	6.157.272	2.202.280	-64,2	10.898.937	7.344.934	-32,6
Biljni sokovi i ekstrakti	34.946	57.370	64,2	77.233	124.914	61,7
Biljni materijali za pletarstvo i slično (npr. rogozi, bambus, lufa)	5.216	3.652	-30,0	14.450	21.785	50,8
Ulja biljnog porijekla	31.299.202	48.084.865	53,6	62.344.960	119.491.910	91,7
Kobasice, konzervirane prerađevine od mesa i riba te mekušci	5.560.916	5.385.716	-3,2	54.718.808	54.224.960	-0,9
Šećer i proizvodi od šećera	4.090.809	4.744.356	16,0	5.656.817	6.312.504	11,6
Proizvodi koji sadrže kakao (namazi i čokolade) i kakao	1.774.541	1.494.804	-15,8	12.070.340	11.428.697	-5,3
Proizvodi na bazi žitarica i brašna, keksi i vafli te drugi pekarski proizvodi	16.398.841	17.119.637	4,4	73.059.035	77.201.511	5,7
Prerađevine od povrća i voća te orašastih plodova	2.700.536	2.662.281	-1,4	13.084.626	13.170.063	0,7
Razni prehrambeni proizvodi i dodaci prehrani	9.155.976	9.404.657	2,7	31.462.174	32.012.250	1,7
Bezalkoholna i alkoholna pića, voda	74.147.245	85.428.494	15,2	59.294.853	63.112.149	6,4
Hrana za životinje (uljane pogače i preparati)	18.614.525	26.309.299	41,3	13.688.741	16.735.672	22,3
Duhan i cigarete	235.141	402.234	71,1	4.098.963	6.910.753	68,6
UKUPNO	276.248.325	296.234.441	7,2	550.145.282	625.498.289	13,7

Tabela 2. Uvozni rezultati poljoprivredno-prehrambenog sektora u prvih 6 mjeseci 2024/2025. godine

Tarifne glave	Uvoz I-VI 2024. (kg)	Uvoz I-VI 2025. (kg)	Uvoz %	Uvoz I-VI 2024. (KM)	Uvoz I-VI 2025. (KM)	Uvoz %
Žive životinje	7.911.265	8.328.627	5,3	48.592.257	50.293.165	3,5
Meso i jestivi klaonični proizvodi	38.085.484	33.620.710	-11,7	268.380.798	266.178.577	-0,8
Ribe, rakovi, mekušci i beskičmenjaci	3.494.215	3.724.839	6,6	26.300.379	27.300.146	3,8
Mlijeko i mliječni proizvodi, jaja peradi i prirodni med	37.465.427	25.868.620	-31,0	133.948.272	132.552.411	-1,0
Proizvodi životinjskog porijekla (nusproizvodi i otpaci)	142.023	171.950	21,1	2.446.646	2.620.012	7,1
Sadnice povrća i voća, lukovice, rezano cvijeće	10.252.642	9.485.848	-7,5	18.939.954	21.374.912	12,9
Jestivo povrće	72.807.977	69.290.102	-4,8	91.247.095	101.319.259	11,0
Jestivo voće i orašasti plodovi	101.296.240	98.117.161	-3,1	144.307.716	164.475.838	14,0
Kafa i začini	10.543.826	10.151.142	-3,7	85.742.432	119.393.935	39,2
Žitarice	236.567.315	213.792.791	-9,6	120.877.546	125.997.080	4,2
Proizvodi mlinске industrije te slad i skrob	44.002.910	43.672.301	-0,8	30.461.649	31.404.743	3,1
Industrijsko i ljekovito bilje, uljano sjemenje i plodovi	46.501.666	37.491.880	-19,4	56.813.940	54.047.705	-4,9
Biljni sokovi i ekstrakti	51.114	40.461	-20,8	1.493.752	1.301.961	-12,8
Biljni materijali za pletarstvo i slično (npr. rogozi, bambus, lufa)	25.877	36.607	41,5	52.552	85.476	62,7
Ulja biljnog porijekla	42.392.315	57.883.007	36,5	99.276.100	157.465.329	58,6
Kobasice, konzervirane prerađevine od mesa i riba	9.405.890	9.853.892	4,8	74.797.676	80.066.387	7,0
Šećer i proizvodi od šećera	42.200.856	50.992.729	20,8	83.837.622	80.978.263	-3,4
Proizvodi koji sadrže kakao (namazi i čokolade) i kakao	10.859.136	9.734.353	-10,4	119.319.997	126.033.280	5,6
Proizvodi na bazi žitarica i brašna, keksi i vafli te drugi pekarski proizvodi	30.239.153	32.119.460	6,2	180.969.443	202.072.013	11,7
Prerađevine od povrća i voća te orašastih plodova	20.022.409	20.726.874	3,5	79.185.754	84.412.251	6,6
Razni prehrambeni proizvodi i dodaci prehrani	27.901.211	28.164.532	0,9	242.586.141	256.119.619	5,6
Bezalkoholna i alkoholna pića, voda	200.403.288	209.573.133	4,6	274.992.552	291.067.138	5,8
Hrana za životinje (uljane pogače i preparati)	148.140.573	157.469.543	6,3	138.464.754	145.442.373	5,0
Duhan i cigarete	2.581.730	2.798.265	8,4	93.005.498	120.008.956	29,0
UKUPNO	1.143.294.541	1.133.108.825	-0,9	2.416.040.525	2.642.010.831	9,4

Moldaviji (24 hiljade KM ili 0,004 %).

Analiza trgovinskog salda pokazuje da BiH ostvaruje suficit u razmjeni sa Crnom Gorom, Sjevernom Makedonijom i Kosovom*, dok sa Srbijom bilježi značajan deficit u vrijednosti od čak 580 miliona KM.

Među partnerima izvan EU i CEFTA-e, Turska zauzima posebno mjesto. Bosna i Hercegovina s ovom zemljom ima potpisan Sporazum o slobodnoj trgovini, što se ogleda i u ostvarenom trgovinskom suficitu. U prvih šest mjeseci 2025. godine, izvoz u Tursku je dostigao 98 miliona KM (15,7 % ukupnog izvoza), dok je uvoz iz Turske iznosio 93,2 miliona KM (3,5 % ukupnog uvoza), čime je ostvaren suficit od 4,8 miliona KM. Pored Turske, značajniji trgovinski partneri su i Izrael, Švicarska, Sjedinjene Američke Države, Ekvador i Kina.

Vanjskotrgovinsku razmjenu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u protekle tri godine obilježili su brojni izazovi, uključujući globalna ekonomska kretanja, visoku inflaciju i poremećaje na tržištima, prvenstveno trgovina energentima i hranom. Ove promjene imale su snažan utjecaj na lanac snabdijevanja i stabilnost cijena, ne samo globalno već i na tržištu BiH koje je u značajnoj mjeri ovisno o uvozu, posebno iz susjednih zemalja i EU.

Kriza je posebno pogodila ratarsku i stočarsku proizvodnju zbog značajnog rasta cijena osnovnih inputa poput mineralnih đubriva, goriva, sjemena, sadnog materijala i sredstava za zaštitu bilja. Istovremeno, prehrambena industrija suočila se s poskupljenjem sirovina iz uvoza, ali i povećanim troškovima domaće proizvodnje.

Struktura razmjene

Posmatrajući izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Bosne i Hercegovine kroz duži period, uz vremene oscilacije iz godine u godinu, može se zaključiti da je on pretežno koncentriran na nekoliko ključnih kategorija. U njih spadaju bezalkoholna pića, mlijeko, biljna ulja, proizvodi konditorske industrije, konzervirani proizvodi od peradi, kao i svježe i smrznuto pileće meso te smrznute maline.

U prvoj polovini 2025. godine, u odnosu na isti period prethodne godine, najveći rast izvoza – i u količinskom i u vrijednosnom smislu – ostvaren je kod sljedećih grupa proizvoda:

- Ulja biljnog porijekla – izvezeno je 16.786 tona više (porast od 53,6 %), uz povećanje vrijednosti izvoza za 57,1 milion KM (rast od 91,7 %),
- Bezalkoholna i alkoholna pića, voda – količinski je izvoz povećan za 11.281 tonu (porast od 15,2 %), dok je vrijednosno porastao za 3,8 miliona KM (rast od 6,4 %),
- Hrana za životinje – zabilježen je porast izvoza od 7.695 tona (rast od 41,3 %), uz povećanje vrijednosti izvoza za 3 miliona KM (rast od 22,3 %),
- Proizvodi mlinске industrije – količinski je izvoz porastao za 3.961 tonu (rast od 20 %), dok je vrijednost izvoza povećana za 3,6 miliona KM (rast od 25,7 %),
- Pekarski i konditorski proizvodi (uključujući kekse i vafle) – količinski je izvoz porastao za 721 tonu (rast od 4,4 %), a vrijednosno za 4,1 milion KM (porast od 5,7 %),
- Riba, rakovi, mekušci i ostali beskičmenjaci – količinski je izvezeno 281 tonu više (rast od 20,3 %), dok je vrijednost izvoza porasla za 2,9 miliona KM (rast od 20,1 %).

Pored navedenih grupa proizvoda, zabilježeni su i slučajevi u kojima je količinski izvoz bio manji, ali je uslijed povećane jedinične cijene ipak došlo do rasta ukupne vrijednosti izvoza u odnosu na isti period prethodne godine, a to su kategorije u koje spadaju mlijeko i mliječni proizvodi, jaja i med. Pored proizvoda kod kojih je zabilježen rast izvoza, evidentirani su i slučajevi gdje je, usprkos smanjenju količina, ukupna vrijednost izvoza porasla zahvaljujući višim jediničnim cijenama. Tako je, primjerice, kod jedne kategorije proizvoda zabilježen količinski pad izvoza za 1.339 tona (smanjenje od 3,4 %), dok je vrijednost izvoza istovremeno porasla za 5 miliona KM (povećanje od 6,6 %).

S druge strane, kod određenih grupa proizvoda došlo je do smanjenja izvoza i količinski i vrijednosno. Najveći pad zabilježen je kod:

- Žitarica – izvoz je količinski smanjen za 12.051 tonu (pad od 76,2 %), dok je vrijednost izvoza bila manja za 5,8 miliona KM (pad od 64,8 %),
- Industrijskog i ljekovitog bilja – količinski pad iznosi 3.955 tona (smanjenje od 64,2 %), a vrijednosno 3,5 miliona KM manje (pad od 32,6 %),
- Voća i orašastih plodova – količinski je izvezeno 2.826 tona manje (pad

od 27,1 %), uz smanjenje vrijednosti izvoza za 4,6 miliona KM (pad od 11,5 %),

- Kakao namaza i čokolada – količinski izvoz smanjen je za 280 tona (pad od 15,8 %), dok je vrijednost izvoza bila manja za 642 hiljade KM (smanjenje od 5,3 %).

Ovi podaci potvrđuju da je izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Bosne i Hercegovine podložan dinamičnim promjenama uslovljenim ne samo proizvodnim kapacitetima i tržišnom potražnjom već i globalnim cijenama i inflatornim pritiscima.

Slične trendove bilježi i uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, pri čemu su u prvoj polovici 2025. godine zabilježeni padovi i u količini i u vrijednosti uvoza kod određenih kategorija proizvoda.

Najveće smanjenje uvoza, i količinski i vrijednosno, zabilježeno je kod:

- Industrijskog i ljekovitog bilja – količinski je uvezeno 9.010 tona manje (pad od 19,4 %), dok je vrijednost uvoza bila manja za 2,7 miliona KM (pad od 4,9 %),
- Mesa – količinski pad iznosi 4.465 tona (smanjenje od 11,7 %), uz blago smanjenje vrijednosti uvoza za 2,3 miliona KM (pad od 0,8 %).

Istovremeno, kod pojedinih kategorija proizvoda zabilježeno je smanjenje uvoznih količina, ali je uslijed viših jediničnih cijena ukupna vrijednost uvoza porasla u odnosu na isti period prethodne godine. To se posebno odnosi na:

- Voće i orašaste plodove – količinski je uvezeno 3.179 tona manje (pad od 3,1 %), dok je vrijednost uvoza porasla za 20 miliona KM (povećanje od 14 %),
- Povrće – količinski pad od 3.518 tona (smanjenje od 4,8 %), uz povećanje vrijednosti uvoza za 10 miliona KM (rast od 11 %),
- Kafu i začine – količinski je uvezeno 393 tone manje (pad od 3,7 %), ali je vrijednost uvoza porasla za značajnih 33,6 miliona KM (povećanje od 39,2 %).

Ovi pokazatelji potvrđuju rast cijena na globalnim tržištima, kao i kontinuiranu potražnju za određenim kategorijama proizvoda, bez obzira na količinske oscilacije.

Radoš Šehovac

Bolje pozicioniranje bh. peradarske industrije na regionalnom i tržištu EU

Sarajevo je u periodu od 14. do 16. maja 2025. godine bilo domaćin Drugog međunarodnog kongresa peradarstva/živinarstva, koji je okupio vodeće stručnjake, proizvođače i prerađivače, institucije i relevantne organizacije iz oblasti peradarstva iz cijele regije i šire. Kongres je pružio platformu za razmjenu znanja, iskustava i novih tehnologija s ciljem jačanja održivosti i konkurentnosti ovog važnog agrarnog sektora u Bosni i Hercegovini.

Ovo je bila jedinstvena prilika da se kroz razgovore sa ključnim akterima ove industrije identifikuju konkretni izazovi s kojima se proizvođači i izvoznici susreću te da se razmijene iskustva i definišu prioriteti budućih aktivnosti sektora.

U okviru tematskih panela i radnih sesija, prisutni učesnici su se mogli informisati o aktuelnim temama kao

što su: zdravstveni status i maksimalna proizvodnja, biosigurnost, menadžment u peradarstvu/živinarstvu, konkurentnost, trendovi trgovine mesom i jajima i izazovi izvoza u EU, upravljanje farmama u kriznim situacijama, standardizacija proizvodnje, digitalizacija i modernizacija u peradarstvu.

Moglo se čuti da je poseban akcenat stavljen na pitanje pristupa regionalnim i evropskim tržištima, gdje je Komora kroz svoje aktivnosti i zalaganja u prethodnim periodima pokazala da može biti važan faktor u oblikovanju aktivnosti koje podržavaju što bolje pozicioniranje bh. peradarske industrije na regionalnom i tržištu EU.

Predstavnik Spoljnotrgovinske komore Bosne i Hercegovine je u formi postera prezentovao spoljnotrgovinsku razmjenu BiH za sektor peradarstva,

analiza stanja 2022.-2024. godine, s fokusom na ključne izvozne i uvozne trendove, strukturu tržišta i proizvoda, ali i izazovima za unapređenje izvoza kako na regionalnim tako i na tržištu Unije.

Drugom kongresu peradarstva prisustvovali su i predstavnici međunarodnih organizacija, resornih ministarstava te veterinarskih i naučnih institucija, što dodatno potvrđuje značaj i reputaciju ovog događaja.

Svi učesnici su bili stava da će ovaj sektor i u narednom periodu biti jedna od ključnih karika razvoja poljoprivredno-prehrambenog sektora BiH te da je neophodno sistemsko ulaganje u edukaciju i modernizaciju proizvodnih procesa.

Radoš Šehovac

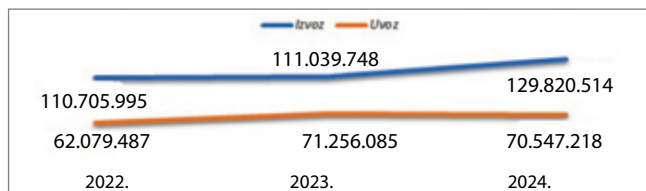

Spoljnotrgovinska razmjena peradarskog sektora za period 2022-2024.

Peradarski sektor Bosne i Hercegovine iz godine u godinu bilježi pozitivan izvozno-trgovinski bilans. Prikazani parametri ukazuju na konkurentsku prednost domaćeg sektora, posebno u preradi i proizvodnji mesa peradi.

Zasigurno postoji prostor za dodatno jačanje proizvodnih kapaciteta, naročito kod mesa peradi, kako bi se smanjila ovisnost o uvozu.

Spoljnotrgovinska razmjena u sektoru peradarstva (2022-2024.) u KM

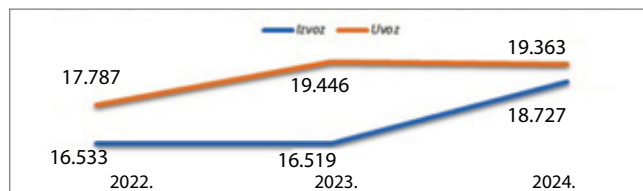
Iz priloženih podataka možemo izvući sljedeće zaključke:

Rast izvoza veći je vrijednosno za 16,9% i količinski za 13,4% u odnosu na prethodnu 2023. godinu, uz blagi pad uvoza vrijednosno za 1% i količinski za 0,4%.

Bosna i Hercegovina još uvijek čeka dozvolu za izvoz konzumnih jaja u EU, koja bi bila od značaja za povećanje investicija u ovaj segment proizvodnje.

Sve navedeno potvrđuje da domaći peradarski sektor postaje sve konkurentniji, s potencijalom daljeg rasta kroz jačanje izvoza, posebno na tržištima regiona.

Spoljnotrgovinska razmjena u sektoru peradarstva (2022-2024.) u tonama

Pokrivenost uvoza izvozom je bila 184% (sektor bilježi suficit od čak 59 miliona KM), što je posljedica porasta izvoza svih kategorija proizvoda, a naročito prerađevina u odnosu na godinu ranije. Iako je zabilježen veći pad izvoza prerađevina na Kosovo*, supstitut je pronađen na tržištima Srbije i Hrvatske, gdje je zabilježen veći rast izvoza.

Top 5 zemalja partnera IZVOZA 2023/2024.

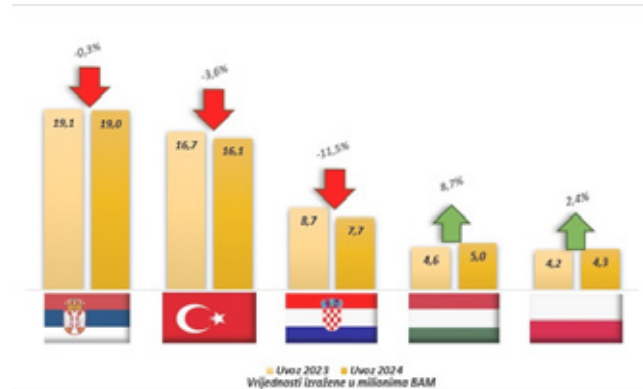

Najveći rast izvoza bilježi tržište Hrvatske, i to konzerviranih pilećih proizvoda te svježih pilećih prsa.

Takođe, tržište Srbije bilježi porast izvoza, i to naročito konzerviranih pilećih prerađevina.

Dva vodeća uvozna proizvoda u 2024. godini su bila smrznuto kokošije meso bez kostiju (u količini od 1788 tona i u vrijednosti od 12,5 miliona KM) i pileći MOM u bloku (u količini od 5795 tona i u vrijednosti od 8,2 miliona KM).

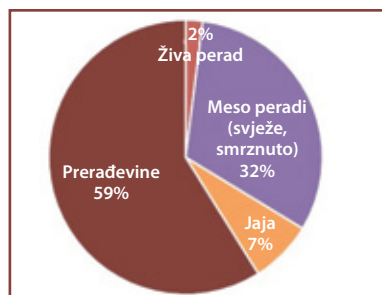
Top 5 zemalja partnera UVOZA 2023/2024.

Kada je u pitanju uvoz, top 3 tržišta bilježe pad, naročito tržište Hrvatske, dok je rast primjetan sa tržišta Mađarske (žive kokoši) i Poljske (smrznuto pileće meso).

Dva vodeća uvozna proizvoda u 2024. godini su bila smrznuto kokošije meso bez kostiju (u količini od 1788 tona i u vrijednosti od 12,5 miliona KM) i pileći MOM u bloku (u količini od 5795 tona i u vrijednosti od 8,2 miliona KM).

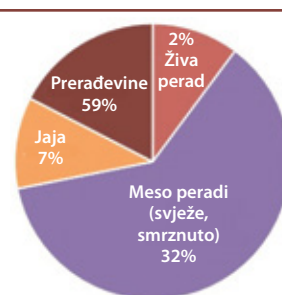
Struktura IZVOZA po grupama proizvoda po vrijednosti u 2024.

Prosječna izvozna vrijednost prerađevina iznosila je 10,5 KM/kg, a mesa 4,7 KM/kg

Povoljna struktura razmjene: izvozimo prerađevine i meso po većim cijenama od uvoznih

Struktura UVOZA po grupama proizvoda po vrijednosti u 2024.

Prosječna uvozna vrijednost prerađevina iznosila je 6,2 KM/kg, a mesa 3,4 KM/kg

Pripremili: Tijana Muhamedagić i Radoš Šehovac

Trendovi u izvozu/uvozu vina

U prvoj je polovini 2025. godine zabilježen rast vrijednosti izvoza vina iz Bosne i Hercegovine, koji je iznosio 4.158.264 KM, što predstavlja povećanje od 3,25% u odnosu na isti period prethodne godine (4.027.376 KM). Istovremeno, vrijednost uvoza vina zabilježila je znatno snažniji rast od 16,99%, dosegnuvši iznos od 23.808.285 KM, u poređenju sa 20.351.224 KM u prvih šest mjeseci 2024. godine. Rezultat ovih kretanja je pad pokrivenosti uvoza izvozom na 17,46%, što ukazuje na dodatno produbljivanje trgovinskog deficita u ovoj kategoriji.

Izvoz vina iz BiH

Iako je rast izvoza vina i dalje prisutan, on je u ovoj godini bio skromniji u odnosu na prethodne godine. Međutim, ohrabrujuće je što dolazi do stabilizacije vrijednosti izvoza i rasta prosječne cijene po kilogramu vina, što ukazuje na bolju tržišnu pozicioniranost domaćih vina.

U prvih šest mjeseci 2025. godine, najveća izvozna tržišta za vina iz Bosne i Hercegovine ostaju Hrvatska, Srbija, Crna Gora, Njemačka te nova na listi - Švedska. Hrvatska, kao i prethodnih godina, čini najveći udio izvoza (65%).

Analiziramo li kretanje vrijednosti po količini izvoza tokom prvih šest mjeseci 2022/2023. godine, evidentno je da se prosječna izvozna cijena 1 kg vina povećala sa 2,67 KM/kg u 2024. na 3,39 KM/kg u 2025., što predstavlja rast od 0,72 KM/kg.

Trendovi u uvozu

Uvoz vina bilježi značajan rast u prvoj polovini 2025. godine, odnosno povećanje za gotovo 17% u odnosu na isti period prethodne godine.

Najznačajniji uvozni partneri ostaju Hrvatska, Sjeverna Makedonija, Srbija, Crna Gora i Francuska. Najveće učešće u ukupnom uvozu imala je Hrvatska sa 32%, a zabilježen je i kontinuiran rast uvoza iz Crne Gore i Sjeverne Makedonije.

Analiziramo li kretanje vrijednosti po količini uvoza tokom prvih šest mjeseci 2022/2023. godine, evidentno je da je prosječna cijena 1 kg uvoznog vina porasla sa 5,54 KM/kg na 5,82 KM/kg.

Izvoz vina u periodu od I do VI mjeseca 2024/2025. godine (u KM)

TO	Naziv	I-VI 2024.	I-VI 2025.	Indeks (%)
2204	Vino od svježeg grožđa, uključujući pojačana vina te mošt od grožđa	4.027.376	4.158.264	3,25

UVOZ vina u periodu od I do VI mjeseca 2024/2025. godine (u KM) - TOP 5 država

R. br.	Uvozno tržište (Top 5)	I-VI 2025.	Učešće u ukupnom uvozu
1.	Hrvatska	7.598.362	32%
2.	Sjeverna Makedonija	6.082.106	25%
3.	Srbija	4.519.463	19%
4.	Crna Gora	2.100.856	9%
5.	Francuska	910.703	4%
Top 5 država		21.211.490	89%
Ostale države uvoza		2.596.795	11%
UKUPAN UVOZ		23.808.285	100%

Uvoz vina u periodu od I do VI mjeseca 2024/2025. godine (u KM)

TO	Naziv	I-VI 2024.	I-VI 2025.	Indeks (%)
2204	Vino od svježeg grožđa, uključujući pojačana vina te mošt od grožđa	20.351.224	23.808.285	16,99

IZVOZ vina u periodu od I do VI mjeseca 2024/2025. godine (u KM) - TOP 5 država

R. br.	Izvozno tržište (Top 5)	I-VI 2025.	Učešće u ukupnom izvozu
1.	Hrvatska	2.716.589	65%
2.	Srbija	506.904	12%
3.	Crna Gora	201.790	5%
4.	Njemačka	199.886	5%
5.	Švedska	124.785	3%
Top 5 država		3.749.954	90%
Ostale države izvoza		408.310	10%
UKUPAN IZVOZ		4.158.264	100%

Put ka održivoj poljoprivredi

Radionicu pod nazivom „Agrotehnologija: put ka održivoj poljoprivredi“ organizirala je Akademija za obuku Islamske privredne komore (ICTA), akademsko tijelo Islamske privredne komore za trgovinu i razvoj (ICCD), u saradnji sa Vanjskotrgovinskom komorom Bosne i Hercegovine i uz podršku Pérez-Guerrero fonda za saradnju (PGTF). Događaj je održan u Sarajevu, 21. i 22. maja 2025. godine i predstavlja važan korak ka jačanju međunarodne saradnje, promociji inovacija i izgradnji kapaciteta poljoprivrednih aktera u zemljama članicama Organizacije islamske saradnje (OIC).

Učesnici iz zemalja u razvoju članica OIC-a, uključujući Tursku, Gvineju, Azerbejdžan i Egipat, prisustvovali su radionici zajedno sa lokalnim učesnicima iz Bosne i Hercegovine, uključujući predstavnike privrednih komora i institucija iz oblasti poljoprivrede.

Radionica se fokusirala na ključne teme na spoju tehnologije, održivosti i poljoprivrede — naročito na upotrebu agrotehnoških rješenja za pitanja sigurnosti hrane, klimatske otpornosti i savremenih poljoprivrednih praksi. Glavni ciljevi bili su podizanje svijesti o značaju digitalnih inovacija u poljoprivredi, podsticanje preduzetništva i istraživanje rješenja koja se mogu skalirati i prilagoditi lokalnim i regionalnim potrebama.

Dvodnevna radionica obuhvatila je četiri intenzivne sesije, od kojih je svaka trajala oko 120 minuta, a vodio ih je gospodin Anas Shaikh, međunarodni stručnjak za agrobiznis. Svaka sesija bila je osmišljena da bude veoma interaktivna i kombinirala je strukturirane prezentacije, diskusije, grupne vježbe i praktične primjere relevantne za kontekst zemalja članica OIC-a.

Radionicu su otvorili predsjednik Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine Ahmet Egrić i general-

ni sekretar ICCD-a Yousef Khalawi. Obojica su naglasili važnost inovacija, ulaganja u poljoprivredu i prekogranične saradnje u cilju unapređenja održivog razvoja u zemljama članicama OIC-a.

SESIJE RADIONICE

Sesija I: Šta je biznis? Poljoprivredni biznis i njegovo upravljanje

Ova sesija se fokusirala na uspostavljanje osnovnog razumijevanja poslovnih principa u kontekstu poljoprivrede, uz istraživanje prelaska sa tradicionalne poljoprivrede na strukturirane agrobiznis operacije.

Sesija II: Šta je poljoprivreda? Poljoprivreda naspram agrobiznisa

U okviru ove sesije razmatrana je evolucija poljoprivrede, uz podsticanje učesnika da razlikuju poljoprivredu kao tradicionalnu egzistencijalnu aktivnost od agrobiznisa kao modernog, integranog sistema koji pokreće ekonomski razvoj.

Sesija III: Važnost preduzetništva

Sesija je bila usmjerena na ključnu ulogu

preduzetništva u transformaciji poljoprivrednog sektora, posebno u angažiranju mladih, podsticanju inovacija i otvaranju ekonomskih prilika.

Sesija IV: Razumijevanje koncepta vrijednosnog lanca

U ovoj sesiji predstavljen je koncept vrijednosnog lanca u poljoprivredi kao strateški okvir za identifikaciju neefikasnosti, stvaranje dodatne vrijednosti i unapređenje konkurentnosti u agro-prehrambenom sektoru.

Učesnici radionice su stekli veću svijest o značaju i primjeni agrotehnologije za održivu poljoprivredu, uz uvid u konkretne primjere i uspješne prakse iz zemalja članica OIC-a. Predstavljeni su praktični alati za razvoj preduzetničkih inicijativa i primjenu koncepta vrijednosnog lanca, dok su kroz diskusije identificirane i realne mogućnosti za integraciju agrotehnologije u lokalne projekte. Posebno vrijedan rezultat radionice jeste uspostavljanje korisne saradnje između komora, nadležnih institucija i stručnjaka iz oblasti agrobiznisa, što otvara prostor za daljnji razvoj i zajedničke inicijative.

Metalska i elektroindustrija

Metalska i elektroindustrija Bosne i Hercegovine pokazuje **otpornost i umjereni rast**, ali je i dalje snažno zavisna od **uvoza tehnološki naprednijih komponenti**. Najveći potencijal leži u **daljnjoj preradi i sofisticiranju proizvodnje**, jačanju inovacija i pametnijem pozicioniranju u regionalnim i globalnim lancima vrijednosti. Ulaganje u **zelene tehnologije**, cirkularnu ekonomiju i saradnju sa EU partnerima može donijeti dugoročne benefite kako za ekonomiju tako i za održivi razvoj

Izvoz metalske i elektroindustrije BiH u periodu januar-juni 2025. iznosio je 3,65 milijardi KM, što predstavlja rast od gotovo 5% u odnosu na isti period prethodne godine. Ovaj rast je rezultat povećanja izvoza ključnih grupa proizvoda kao što su: bakar i proizvodi od bakra (+33,52%), gvožđe i čelik (+16,28%), oružje i municija (+33,50%), električne mašine i oprema (+2,74%) i vozila, osim šinskih (+14,85%). Posebno se ističe kategorija „Izolirana žica” (HS 8544) koja čini više od 10% ukupnog izvoza, zatim konstrukcije i dijelovi za autoindustriju.

Rast izvoza oružja i municije korelira s geopolitičkom nestabilnošću i rastućom militarizacijom na globalnom nivou (npr. rat u Ukrajini, globalna potražnja za municijom i dijelovima vojne opreme).

Izražen rast izvoza bakra i nikla (iako je količinski manji) odražava globalni rast cijena sirovina uzrokovan povećanom potražnjom za tehnologije obnovljive energije (npr. bakar za električne mreže i motore).

Tabela 1. Izvoz metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u prvih 6 mjeseci 2025. godine (u KM)

T. br.	Naziv grupe proizvoda	Izvoz I-VI 2024.	Izvoz I-VI 2025.	Indeks (%)
72	Gvožđe i čelik	227.145.390,85	264.129.402,84	16,28
73	Proizvodi od gvožđa i čelika	572.872.552,00	570.533.415,42	-0,41
74	Bakar i proizvodi od bakra	107.561.173,09	143.619.870,36	33,52
75	Nikl i proizvodi od nikla	19.282,71	53.319,96	176,52
76	Aluminij i proizvodi od aluminija	470.949.270,95	460.273.529,43	-2,27
78	Olovo i proizvodi od olova	640.156,74	615.343,73	-3,88
79	Cink i proizvodi od cinka	34.247.949,48	36.668.950,39	7,07
80	Kalaj i proizvodi od kalaja	337.162,55	119.634,05	-64,52
81	Ostali obični metali; kermeti i proizvodi od njih	218.114,15	1.024.367,14	369,65
82	Alati, kožarski proizvodi, kašike i viljuške i sl.	17.847.850,04	16.833.475,75	-5,68
83	Razni proizvodi od prostih metala	37.782.363,69	40.739.656,68	7,83
84	Nuklearni reaktori, kotlovi, mašine i mehanički uređaji	699.454.710,71	679.761.302,69	-2,82
85	Električne mašine i oprema i njihovi dijelovi; aparati	775.150.539,03	796.391.243,12	2,74
86	Šinska vozila i njihovi dijelovi	18.512.264,72	16.700.145,70	-9,79
87	Vozila, osim željezničkih ili tramvajskih šinskih	331.647.467,24	380.895.925,74	14,85
88	Zrakoplovi, kosmičke letjelice i njihovi dijelovi	3.441.381,52	3.076.547,68	-10,60
89	Brodovi, čamci i plovne konstrukcije	323.212,25	267.381,64	-17,27
93	Oružje i municija; njihovi dijelovi i pribor	178.809.874,24	238.703.143,18	33,50
	UKUPNO	3.476.960.715,96	3.650.406.655,50	4,99

Tabela 2. Top 20 proizvoda metalske i elektroindustrije BiH u prvih 6 mjeseci 2025. godine

T. br.	Naziv proizvoda	Vrijednost izvoza (KM)	Učešće %
8544	Izolirana žica	366.507.542,03	10,04
7308	Konstrukcije	284.970.998,51	7,81
8708	Dijelovi i pribor motornih vozila	269.520.528,97	7,38
9306	Bombe, granate, torpeda, mine, rakete i slična vojna municija i njihovi dijelovi	224.948.559,05	6,16
8503	Dijelovi za mašine	133.967.776,28	3,67
7604	Šipke i profili od aluminija	129.394.963,08	3,54
7601	Aluminij u sirovim oblicima	124.464.892,25	3,41
7610	Konstrukcije od aluminija	120.045.036,18	3,29
8431	Dijelovi prepoznatljivi kao namijenjeni isključivo ili uglavnom za mašine	106.912.551,76	2,93
7213	Toplo valjana žica od željeza ili nelegiranog čelika	101.972.275,92	2,79
7314	Tkanine, rešetke, mreže i ograde od željezne ili čelične žice	101.025.965,35	2,77
8409	Dijelovi prepoznatljivi kao namijenjeni isključivo ili uglavnom za motore	98.573.197,30	2,70
8421	Centrifuge, uključujući centrifuge za sušenje; uređaji za filtriranje	94.474.097,04	2,59
7326	Ostali proizvodi od željeza ili čelika	73.800.699,62	2,02
7214	Šipke od željeza ili nelegiranog čelika samo kovane, toplo valjane, toplo vučene	73.444.220,46	2,01
7404	Otpaci i ostaci, od bakra	71.352.171,34	1,95
8537	Table, ploče, pultovi, stolovi, ormari od metala	67.001.763,81	1,84
7409	Bakrene ploče, limovi i trake, debljine veće od 0,15 mm	66.022.808,45	1,81
8482	Kuglični ili valjkasti ležaji	63.871.414,66	1,75
8511	Električna oprema za paljenje i pokretanje motora	57.424.890,53	1,57
TOP 20		2.629.696.352,59	72,04
Ostalo		1.020.710.302,91	27,96
UKUPNO		3.650.406.655,50	100,00

Tabela 3. Izvoz metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine po zemljama u prvih 6 mjeseci 2025. godine

R. br.	Država	Vrijednost (KM)	Učešće (%)
1.	Njemačka	669.358.898	18,34
2.	Austrija	586.324.935	16,06
3.	Hrvatska	442.860.855	12,13
4.	Slovenija	410.407.400	11,24
5.	Srbija	288.063.323	7,89
6.	Italija	249.909.230	6,85
7.	SAD	119.915.100	3,28
8.	Crna Gora	96.100.242	2,63
9.	Češka Republika	87.439.254	2,40
10.	Francuska	64.533.713	1,77
11.	Mađarska	63.064.466	1,73
12.	Nizozemska	59.849.003	1,64
13.	Rumunija	51.056.828	1,40
14.	Švicarska	46.608.514	1,28
15.	Turska	39.376.065	1,08
16.	Slovačka Republika	37.336.029	1,02
17.	Norveška	32.613.786	0,89
18.	Litvanija	30.321.591	0,83
19.	Bugarska	27.432.505	0,75
20.	Poljska	25.082.062	0,69
TOP 20		3.427.653.799	93,90
OSTALO		222.752.856	6,10
UKUPNO		3.650.406.656	100,00

Tržišta izvoza

Najznačajniji izvozni partneri Bosne i Hercegovine su Njemačka, Austrija, Hrvatska, Slovenija i Srbija, što jasno potvrđuje snažnu trgovinsku povezanost naše zemlje sa tržištima Evropske unije i regije. Ovakva struktura izvoza je očekivana, imajući u vidu da je BiH potpisnica Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa EU te članica CEFTA-e, što osigurava povlašten pristup ovim tržištima.

Šta je u fokusu metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine?

1. Oslanjanje na sirovine i poluproizvode

Aluminij, bakar, gvožđe i čelik čine veliki dio izvoza, što ukazuje da je vrijednosni lanac nedovoljno razvijen. Povećanje konkurentnosti zahtijeva više finalne prerade.

2. Autoindustrija i elektrooprema kao pokretači rasta

Veliki izvoz dijelova za motorna vozila i električne komponente potvrđuje postojanje znanja, inženjerske baze i izvozne orijentacije, ali nedostaje integracija u više faze proizvodnje (npr. sklapanje gotovih uređaja).

3. Porast izvoza vojne opreme

Rast izvoza oružja i municije za 33,5% odražava rastuću potražnju za sigurnosnom opremom, ali zahtijeva poseban nadzor i etički okvir jer nosi reputacijski i politički rizik.

Trendovi u uvozu

Ukupan uvoz u sektoru iznosio je 5,49 milijardi KM, uz nešto blaži rast u odnosu na prethodnu godinu. Ključne uvozne stavke su: osobni automobili (12,52%), bakrena žica (4,67%),

aluminij u sirovim oblicima (4,55%), električni aparati (2,62%) i motorna vozila za prijevoz robe (2,61%).

Tabela 4. Uvoz metalske i elektroindustrije u prvih 6 mjeseci 2025. godine (u KM)

T. br.	Naziv grupe proizvoda	Izvoz I-VI 2024.	Izvoz I-VI 2025.	Indeks (%)
72	Gvožđe i čelik	559.322.867,59	508.269.276,75	-9,13
73	Proizvodi od gvožđa i čelika	371.959.966,74	385.621.599,56	3,67
74	Bakar i proizvodi od bakra	315.083.592,65	358.610.860,53	13,81
75	Nikl i proizvodi od nikla	595.528,25	407.478,64	-31,58
76	Aluminij i proizvodi od aluminija	346.228.703,44	463.547.849,96	33,88
78	Olovo i proizvodi od olova	4.651.513,76	3.882.883,33	-16,52
79	Cink i proizvodi od cinka	28.478.464,36	31.082.242,59	9,14
80	Kalaj i proizvodi od kalaja	28.625.989,92	24.200.857,03	-15,46
81	Ostali obični metali; kermeti i proizvodi od njih	3.713.741,96	7.717.707,24	107,81
82	Alati, kožarski proizvodi, kašike i viljuške i sl.	73.631.787,72	70.556.580,71	-4,18
83	Razni proizvodi od prostih metala	116.016.412,02	116.800.473,54	0,68
84	Nuklearni reaktori, kotlovi, mašine i mehanički uređaji	1.325.974.969,70	1.323.754.522,04	-0,17
85	Električne mašine i oprema i njihovi dijelovi; aparati	942.463.967,96	901.618.465,97	-4,33
86	Šinska vozila i njihovi dijelovi	64.712.801,28	41.529.110,10	-35,83
87	Vozila, osim željezničkih ili tramvajskih šinskih	1.131.729.826,74	1.210.544.161,82	6,96
88	Zrakoplovi, kosmičke letjelice i njihovi dijelovi	2.435.643,79	17.907.650,44	635,23
89	Brodovi, čamci i plovne konstrukcije	948.134,86	2.396.058,59	152,71
93	Oružje i municija; njihovi dijelovi i pribor	14.534.816,82	17.582.480,54	20,97
	UKUPNO	5.331.108.729,56	5.486.030.259,38	2,91

Tabela 5. Uvoz metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u prvih 6 mjeseci 2025. godine

T. br.	Naziv proizvoda	Vrijednost (KM)	Učešće (%)
8703	Osobni automobili	686.928.047,61	12,52
7408	Bakrena žica	256.343.180,65	4,67
7601	Aluminij u sirovim oblicima	249.368.658,55	4,55
8517	Električni aparati	143.984.942,37	2,62
8704	Motorna vozila za prijevoz robe	143.209.001,47	2,61
8708	Dijelovi i pribor motornih vozila	134.732.179,43	2,46
8415	Uređaji za klimatizaciju	115.836.285,86	2,11
8544	Izolirana žica	113.455.922,66	2,07
7210	Plosnati valjani proizvodi od željeza ili nelegiranog čelika širine 600 mm i veće	104.097.829,18	1,90
7308	Konstrukcije	94.965.341,68	1,73
8701	Vučna vozila	93.600.566,47	1,71
7208	Toplo valjani plosnati proizvodi od željeza ili nelegiranog čelika širine 600 mm	86.264.058,44	1,57
8471	Mašine za automatsku obradu podataka i njihove jedinice	71.398.925,85	1,30
8536	Električni aparati za uključivanje i isključivanje	67.399.196,89	1,23
8429	Samokretni buldožeri, anglozeri, grejderi, ravnjači, skrejperi, jaružala	67.011.282,07	1,22
8418	Hladnjaci, zamrzivači i ostali uređaji za proizvodnju hladnoće, električni i ostali; toplotne pumpe	65.018.540,35	1,19
8302	Okov, pribor i slični proizvodi od prostih metala	64.330.688,44	1,17
8516	Električni protočni i akumulacioni grijači vode	63.745.399,00	1,16
8414	Zračne ili vakuumske pumpe, zračni ili plinski kompresori i ventilatori	62.589.384,96	1,14
8481	Slavine, ventili i slični uređaji za cjevovode, kotlove, spremnike...	60.755.452,33	1,11
	TOP 20	2.745.034.884,26	50,04
	OSTALO	2.740.995.375,12	49,96
	UKUPAN UVOZ	5.486.030.259,38	100,00

Tabela 6. Uvoz metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u prvih 6 mjeseci 2025. godine

R. br.	Zemlja uvoza	Vrijednost (KM)	Učešće (%)
1.	Hrvatska	584.147.973,02	10,65
2.	Slovenija	580.207.374,98	10,58
3.	Njemačka	569.451.303,79	10,38
4.	Italija	506.554.765,48	9,23
5.	Srbija	475.021.528,78	8,66
6.	Austrija	465.045.550,84	8,48
7.	Kina	392.654.579,99	7,16
8.	Turska	310.395.035,78	5,66
9.	Švicarska	227.470.071,52	4,15
10.	Slovačka Republika	149.650.230,33	2,73
11.	Nizozemska	143.611.793,11	2,62
12.	Poljska	140.260.036,90	2,56
13.	Češka Republika	132.029.714,73	2,41
14.	Mađarska	129.536.384,27	2,36
15.	Nepoznata država	76.383.408,81	1,39
16.	Belgija	62.361.197,36	1,14
17.	Francuska	58.670.164,64	1,07
18.	Ujedinjeni Arapski Emirati	46.838.937,31	0,85
19.	Crna Gora	43.419.501,09	0,79
20.	Španija	37.914.535,44	0,69
	TOP 20	5.131.624.088,17	93,54
	OSTALO	354.406.171,21	6,46
	UKUPNO	5.486.030.259,38	100

Tržišta uvoza

Usprkos rastu izvoza, sektor bilježi negativnu trgovinsku bilansu od gotovo 1,84 milijarde KM. Ovo ukazuje na visoku zavisnost Bosne i Hercegovine od uvoza visoko prerađenih proizvoda i gotove opreme, posebno iz oblasti automobilske i električne industrije, što je tipičan prikaz statistike za ekonomiju slične veličine koja nema vlastitu proizvodnju automobila i računarske opreme, pametnih telefona i sl.

Adela Vukotić-Terek

Industrija tekstila, odjeće, kože i obuće

U prvoj polovini 2025. godine, ukupna vrijednost izvoza industrije tekstila, odjeće, kože i obuće iz Bosne i Hercegovine iznosila je 811.369.705 KM, što predstavlja pad od 42.383.556 KM u odnosu na isti period 2024. godine, kada je izvoz dostigao 853.753.261 KM. S druge strane, uvoz

produkata iz ove industrije u istom periodu iznosio je 1.162.214.393 KM, što je povećanje od 6.261.945 KM u poređenju sa uvozom ostvarenim u istom periodu 2024. godine, kada je zabilježeno 1.155.952.448 KM.

Ukupan promet vanjskotrgovinske razmjene sektora tekstila, odjeće, kože i obuće u BiH u prvih šest mjeseci 2025. godine iznosio je 1.973.584.098

KM, što je za 36.121.611 KM manje u odnosu na isti period prethodne godine, kada je ukupna razmjena iznosila 2.009.705.709 KM.

Pokrivenost uvoza izvozom u ovom sektoru iznosila je 69,81%, što ukazuje na nastavak negativnog trgovinskog salda, ali i na značajan udio domaće proizvodnje na izvoznim tržištima.

Tabela 1. Izvoz industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u periodu I–VI 2024/2025. (u KM)

T. br.	Grupa proizvoda	Izvoz I-VI 2024.	Izvoz I-VI 2025.	Indeks (%)
41	Sirova krupna i sitna koža sa dlakom ili bez dlake, štavljena koža, krzna i proizvodi od krzna; sedlarski i sarački proizvodi; predmeti za putovanje, ručne torbe i slični kontejneri; predmeti od životinjskih crijeva	17.001.416	16.515.399	97,14%
42	Proizvodi od kože, sedlarski i sarački proizvodi; predmeti za putovanje, ručne torbe i slični kontejneri i proizvodi od životinjskih crijeva	24.695.218	32.221.378	130,48%
43	Prirodno i vještačko krzno, proizvodi od krzna	2.924.286	3.038.984	103,92%
50	Svila	61.790	146.140	236,51%
51	Vuna, fina ili gruba životinjska dlaka, predivo i tkanine od konjske dlake	160.143	138.849	86,70%
52	Pamuk	8.533.394	4.936.477	57,85%
53	Ostala biljna tekstilna vlakna; predivo od papira i tkanine od prediva od papira	7.972	15.168	190,26%
54	Vještački ili sintetički filamenti	4.140.712	5.290.557	127,77%
55	Vještačka ili sintetička vlakna, sječena	15.744.082	15.661.631	99,48%
56	Vata, filc i netkani materijal; specijalna prediva; kanapi, užad, konopci i kablovi i proizvodi od njih	2.351.539	2.748.422	116,88%
57	Tepisi i ostali podni pokrivači	5.257.563	5.336.504	101,50%
58	Specijalne tkanine; taftovane tkanine; čipke; tapiserije; pozamanterija; vez	4.385.445	4.483.543	102,24%
59	Tekstilne tkanine, impregnirani, premazane, prevučene, prekrivene ili laminirane; tekstilni proizvodi pogodni za tehničke svrhe	7.938.005	6.595.735	83,09%
60	Pleteni ili kukičani materijali	3.874.124	4.003.951	103,35%
61	Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani	205.381.174	202.371.559	98,53%
62	Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih proizvoda	167.476.863	141.887.608	84,72%
63	Ostali gotovi proizvodi od tekstila; setovi; iznošena dotrajala odjeća i dotrajali proizvodi od tekstila; krpe	20.341.208	21.940.394	107,86%
64	Obuća, kamašne i slični proizvodi, dijelovi tih proizvoda	361.215.026	341.204.988	94,46%
65	Šeširi, kape i ostale pokrivke za glavu i njihovi dijelovi	2.263.302	2.832.417	125,15%
	UKUPNO	853.753.261	811.369.705	

Tabela 2. Izvozni proizvodi na 4 tarifne oznake I–VI 2025.

Tarifa	Naziv	Ukupno (kg)	Vrijednost (KM)
6406	Dijelovi obuće (uključujući gornji dio koji je pričvršćen ili ne na unutrašnji đon...)	1.694.447	155.326.456
6115	Hula-hop čarape, uključujući i one bez stopala, čarape, kratke čarape i slično	1.883.370	109.095.442
6403	Obuća sa vanjskim đonovima od gume, plastične mase, kože ili umjetne kože i gornjim dijelom od kože	1.379.882	83.553.032
6203	Odjela, kompleti, jakne, sakoi, hlače, hlače sa plastronom i naramenicama...	715.158	67.940.203
6404	Obuća sa vanjskim đonovima od gume, plastične mase, od kože ili umjetne kože i gornjim dijelom od tekstilnih materijala	485.640	47.372.611
6108	Kombinezoni, podsuknje, gaćice, spavaćice, pidžame, jutarnje haljine, kupaći ogrtači, kućne haljine	325.574	20.904.222
4205	Ostali proizvodi od kože ili od vještačke kože	128.139	19.238.105
6110	Džemperi, puloveri, prsluci i slični proizvodi, pleteni ili heklani	109.141	18.973.261
6401	Nepromočiva obuća sa vanjskim đonovima i gornjim dijelom, od gume ili plastične mase, čiji gornji dio nije pričvršćen za potplat	1.579.954	12.583.734
6211	Trenerke, skijaška odjeća i kupaće (gaće i kostimi); ostala odjeća	169.774	11.853.761
6402	Ostala obuća sa vanjskim đonovima i gornjim dijelom, od gume ili plastične mase	527.462	11.300.238
5510	Preda (osim konca za šivanje) od rezanih umjetnih vlakana, nepripremljena u pakovanja za pojedinačnu prodaju	661.599	10.403.803
6201	Kaputi, ogrtači, pelerine, kratki kaputi, kratki ogrtači bez rukava, vjetrovke svih vrsta, anorak	95.624	9.406.967
6307	Ostali gotovi proizvodi, uključujući modne krojeve za odjeću	240.512	6.331.342
6202	Kaputi, ogrtači, pelerine, kratki kaputi, kratki ogrtači bez rukava, vjetrovke svih vrsta, anorak	26.530	5.882.793
5911	Tekstilni proizvodi i predmeti, za tehničku upotrebu, navedeni u napomeni 7 u ovoj glavi	241.163	5.141.919
6205	Košulje za muškarce i dječake	61.582	5.114.351
6204	Kostimi, kompleti, jakne, sakoi, haljine, suknje, suknje-hlače, hlače, hlače sa plastronom i naramenicama	87.829	4.825.184
6109	T-majice, majice bez rukava i ostale potkošulje, pletene ili heklane	104.099	4.379.963
4101	Sirove krupne i sitne goveđe kože i kože kopitara	1.474.781	4.250.831
5701	Tepisi i ostali tekstilni podni pokrivači, uzlani, dovršeni ili nedovršeni	39.456	3.744.918
6103	Odjela, kompleti, jakne, sakoi, hlače, hlače sa plastronom i naramenicama, hlače stisnute ispod koljena	35.838	3.508.969
6305	Vreće i vrećice za pakovanje robe	481.649	2.991.881
6210	Odjeća izrađena od materijala iz tarifnih brojeva 5602, 5603, 5903, 5906 ili 5907	21.227	2.952.519
6006	Ostali pleteni ili heklani materijali	91.392	2.949.026
5407	Tkanine od sintetičke filament pređe, uključujući tkanine dobivene od proizvoda iz tarifnog broja 5404	1.090.495	2.777.024
4202	Kovčezi, koferi, neseseri, ataše koferi, aktntašne	110.056	2.699.002
6107	Gaće, noćne košulje, pidžame, kupaći ogrtači, kućni ogrtači i slični proizvodi, za muškarce i dječake	34.487	2.697.543
4107	Goveđe kože (uključujući bivolje) i kože kopitara, dalje obrađivane nakon štavljenja ili crust-obrade	79.196	2.618.536
4302	Štavljena ili dorađena krzna (uključujući glave, repove, šape ili druge komade ili odsječke)	37.940	2.480.765
6303	Zavjese (uključujući draperije) i unutrašnje platnene roletne; kratke ukrasne draperije za prozore	92.552	2.413.017
	UKUPNO	14.106.548	645.711.417

Trendovi u izvozu

Pad izvoza industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u Bosni i Hercegovini u 2025. godini može signalizirati izazove s kojima se industrija suočava, kao što su konkurencija, tržišni uvjeti ili interni faktori koji su utjecali na smanjenje izvoznih aktivnosti, ali i drugi koje ćemo u nastavku predstaviti. Važno je i dalje analizirati uzroke smanjenja izvoza kako bi se identificirale strategije za stabilizaciju i potencijalni oporavak izvoza u narednim razdobljima. Također ističemo da treba pratiti svih 12 mjeseci kako bismo imali precizniju sliku o stanju razmjene ove industrije u BiH.

Ukupno gledajući, industrija tekstila, odjeće, kože i obuće u Bosni i Hercegovini i dalje pruža značajan izvor zapošljavanja, posebno za one s manje kvalifikacija, te i dalje značajno doprinosi ekonomiji naše zemlje.

Iako je došlo do smanjenja u izvozu

u 2025. godini u odnosu na prethodnu godinu, važno je razumjeti da industrija i dalje pokazuje različite dinamike rasta i padova tijekom različitih razdoblja. Za održavanje i unapređenje pozitivnog trenda rasta izvoza u budućnosti, ključno je nastaviti ulagati u kvalitetu proizvoda, poboljšati konkurentnost na tržištu, razvijati marketinške strategije i promovirati proizvode na međunarodnom tržištu. Također je važno kontinuirano prilagođavati proizvodne procese i diversificirati ponudu kako bi se smanjila osjetljivost na promjene u globalnim ekonomskim uvjetima.

Analiziramo li kretanje prosječne vrijednosti po količini izvoza tokom prvih šest mjeseci 2024/2025. godine za sve analizirane tarifne glave, vidjet ćemo da su evidentirana sljedeća kretanja vrijednosti u KM po 1 kg koja su prikazana u narednoj tabeli.

Analiza kretanja prosječne vrijedno-

sti izvoza po kilogramu za prvu polovinu 2024. i 2025. godine otkriva da nije bilo značajnih promjena u vrijednosti za različite tarifne glave proizvoda.

Ukupna prosječna vrijednost po kilogramu izvoza za sve tarifne glave tekstila i kože u prvih šest mjeseci 2025. godine iznosi 48,83 KM i povećana je u odnosu na isti period 2024. godine kada je bila 44,28 KM.

Učešće kompanija na sajmovima ima ogroman značaj u promoviranju njihovih proizvoda, stvaranju poslovnih kontakata i povećanju izvoza. Sajmovi pružaju jedinstvenu priliku da se kompanije predstavljaju široj javnosti, ostvare direktan kontakt sa potencijalnim kupcima i poslovnim partnerima te izlože svoje najnovije proizvode i inovacije, a Vanjskotrgovinska komora BiH ih svake godine podržava. Stoga Komora nudi studijsku posjetu za ovu industriju, što uključuje organizaciju nastupa na

Tabela 3. Vrijednost 1 kg – IZVOZ u prvih 6 mjeseci 2024/2025.

T. br.	Grupa proizvoda	I-VI 2024.	I-VI 2025.
41	Sirova krupna i sitna koža sa dlakom ili bez dlake, štavljena koža, krzna i proizvodi od krzna; sedlarski i sarački proizvodi; predmeti za putovanje, ručne torbe i slični kontejneri; predmeti od životinjskih crijeva	3,08	3,00
42	Proizvodi od kože, sedlarski i sarački proizvodi; predmeti za putovanje, ručne torbe i slični kontejneri i proizvodi od životinjskih crijeva	78,24	56,94
43	Prirodno i vještačko krzno, proizvodi od krzna	73,01	68,27
50	Svila	134,55	160,70
51	Vuna, fina ili gruba životinjska dlaka, predivo i tkanine od konjske dlake	108,10	183,27
52	Pamuk	15,69	15,79
53	Ostala biljna tekstilna vlakna; predivo od papira i tkanine od prediva od papira	39,63	17,03
54	Vještački ili sintetički filamenti	4,17	5,23
55	Vještačka ili sintetička vlakna, sječena	16,53	17,12
56	Vata, filc i netkani materijal; specijalna prediva; kanapi, užad, konopci i kablovi i proizvodi od njih	9,17	13,90
57	Tepisi i ostali podni pokrivači	25,32	36,99
58	Specijalne tkanine; taftovane tkanine; čipke; tapiserije; pozamanterija; vez	4,00	5,27
59	Tekstilne tkanine, impregnirane, premazane, prevučene, prekrivene ili laminirane; tekstilni proizvodi pogodni za tehničke svrhe	20,57	20,57
60	Pleteni ili kukičani materijali	29,37	27,97
61	Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani	63,57	62,51
62	Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih proizvoda	84,93	88,07
63	Ostali gotovi proizvodi od tekstila; setovi; iznošena dotrajala odjeća i dotrajali proizvodi od tekstila; krpe	14,93	16,36
64	Obuća, kamašne i slični proizvodi, dijelovi tih proizvoda	50,60	50,66
65	Šeširi, kape i ostale pokrivke za glavu i njihovi dijelovi	65,82	78,04

zajedničkom nacionalnom štandu BiH, ili studijsku posjetu, također u potpunoj organizaciji VTKBiH. Članicama Komore je omogućen i pronalazak potencijalnih partnera na inostranom tržištu uz pomoć Hoovers D&B baze svjetskih podataka, kao i mnoge edukacije. Važno je istaći i sastanke te razne inicijative u saradnji sa privrednicima u cilju omogućavanja boljeg poslovnog okruženja. Inicijative uime Asocijacije TOKO Komora upućuje prema nadležnim institucijama.

Vodeća tržišta izvoza

U prvih šest mjeseci 2025. godine, Bosna i Hercegovina je ostvarila značajan izvoz tekstilnih, odjevnih, kožarskih i obućarskih proizvoda na međunarodnom tržištu. Top 20 zemalja izvoznih destinacija su zajedno doprinijele sa 803.833.528 KM, što čini skoro 99,07% ukupnog izvoza ove industrije.

Hrvatska se istaknula kao najveće izvozno tržište za bosanskohercegovačke tekstilne, odjevne, kožarske i obućarske proizvode, sa izvozom vrijednim 188.450.153 KM, što čini 23,23% ukupnog izvoza sektora.

Izazovi ostaju u diversifikaciji izvoznih tržišta i jačanju konkurentnosti na globalnom nivou. Ključni fokus treba biti na daljnjem proširivanju tržišta i unapređenju kvalitete proizvoda kako bi se očuvala i unaprijedila pozicija Bosne i Hercegovine u ovoj značajnoj industriji.

Tabela 4. Tržišta izvoza

Država	Ukupno kilograma (kg)	Vrijednost (KM)	Učešće %
Hrvatska	4.417.281	188.450.153	23,23
Italija	3.917.396	149.163.259	18,38
Njemačka	2.699.134	130.661.166	16,10
Austrija	1.686.434	59.408.892	7,32
Slovenija	1.032.671	57.732.698	7,12
Francuska	1.870.282	51.117.210	6,30
Slovačka Republika	321.446	30.339.857	3,74
Srbija	2.406.629	23.232.713	2,86
Mađarska	327.353	22.396.698	2,76
Švicarska	417.637	18.821.406	2,32
Nizozemska	549.774	11.774.920	1,45
Turska	2.266.821	10.175.595	1,25
Rumunija	212.984	9.972.642	1,23
Španija	226.928	9.328.127	1,15
Sjeverna Makedonija	210.510	9.059.627	1,12
Kosovo	104.025	5.397.982	0,67
Crna Gora	130.444	5.372.145	0,66
Češka Republika	144.669	4.846.639	0,60
Švedska	66.089	3.796.125	0,47
Albanija	63.677	2.785.670	0,34
Ukupno TOP 20	23.072.184	803.833.528	99,07
UKUPNO TOKO		811.369.705	

Bosna i Hercegovina je ostvarila značajan izvoz tekstilnih, odjevnih, kožarskih i obućarskih proizvoda, pri čemu

se ističe 10 vodećih tržišta na koja je ostvaren ukupan izvoz od 731.324.054 KM, što procentualno iznosi 90,13%.

Trendovi u uvozu

Vrijednost uvoza industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u Bosni i Hercegovini u prvih 6 mjeseci 2025. godine je iznosila 1.162.214.393 KM, što je za 6.261.945 KM više od uvoza u referentnom periodu 2024. godine koji je iznosio 1.155.952.448 KM.

Industrija tekstila, odjeće, kože i obuće u Bosni i Hercegovini suočava se s nizom izazova koji utječu na zaposlenost i konkurentnost. Nedostatak obrazovanog kadra u tekstilno-

obučarskoj industriji ograničava razvoj i unapređenje proizvodnih procesa, s nedostatkom specijaliziranih škola ili obrazovnih programa. Pretrpanost skladišta na međunarodnim tržištima se odražava na potražnju za izvozom robe iz BiH, dok visoke carine na uvoz repromaterijala iz trećih zemalja znatno povećavaju troškove proizvodnje. Industrija se također suočava s pritiskom automatizacije i konkurencije jeftine radne snage iz drugih zemalja. Da bi ostala konkurentna, ova industrija

treba usmjeriti napore na poboljšanje kvalifikacija radne snage, diversifikaciju proizvodnje prema visokokvalitetnim proizvodima i razvoj marketinških strategija za bolje pozicioniranje na tržištu. Koordinirani naponi privatnog sektora, državnih i obrazovnih institucija ključni su za održivost i prosperitet industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u Bosni i Hercegovini.

Marin Čaušević

Tabela 5. Uvoz industrije tekstila, odjeće, kože i obuće po tarifnim grupama u periodu I–VI 2024/2025.

T. br.	Grupa proizvoda	I-VI 2024.	I-VI 2025.	Indeks %
41	Sirova krupna i sitna koža sa dlakom ili bez dlake, štavljena koža, krzna i proizvodi od krzna; sedlarski i sarački proizvodi; predmeti za putovanje, ručne torbe i slični kontejneri; predmeti od životinjskih crijeva	89.555.955	81.714.410	91,24%
42	Proizvodi od kože, sedlarski i sarački proizvodi; predmeti za putovanje, ručne torbe i slični kontejneri i proizvodi od životinjskih crijeva	42.377.097	39.123.544	92,32%
43	Prirodno i vještačko krzno, proizvodi od krzna	763.857	701.276	91,81%
50	Svila	195.520	320.573	163,96%
51	Vuna, fina ili gruba životinjska dlaka, predivo i tkanine od konjske dlake	16.768.487	15.206.895	90,69%
52	Pamuk	22.663.833	19.915.867	87,88%
53	Ostala biljna tekstilna vlakna; predivo od papira i tkanine od prediva od papira	714.108	860.224	120,46%
54	Vještački ili sintetički filamenti	57.066.871	52.509.658	92,01%
55	Vještačka ili sintetička vlakna, sječena	47.409.939	43.408.289	91,56%
56	Vata, filc i netkani materijal; specijalna prediva; kanapi, užad, konopci i kablovi i proizvodi od njih	50.833.103	53.783.175	105,80%
57	Tepisi i ostali podni pokrivači	22.810.198	21.739.946	95,31%
58	Specijalne tkanine; taftovane tkanine; čipke; tapiserije; pozamanterija; vez	21.135.489	19.840.606	93,87%
59	Tekstilne tkanine, impregnirani, premazane, prevučene, prekrivene ili laminirane; tekstilni proizvodi pogodni za tehničke svrhe	55.337.119	52.443.956	94,77%
60	Pleteni ili kukičani materijali	68.100.301	60.805.338	89,29%
61	Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani	252.216.142	260.947.560	103,46%
62	Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih proizvoda	160.035.923	171.504.805	107,17%
63	Ostali gotovi proizvodi od tekstila; setovi; iznošena dotrajala odjeća i dotrajali proizvodi od tekstila; krpe	48.782.061	51.904.617	106,40%
64	Obuća, kamašne i slični proizvodi, dijelovi tih proizvoda	193.613.718	209.595.378	108,25%
65	Šeširi, kape i ostale pokrivke za glavu i njihovi dijelovi	5.572.729	5.888.275	105,66%
	UKUPNO	1.155.952.448	1.162.214.393	

Tabela 6. Vrijednost 1 kg – UVOZ u prvih 6 mjeseci 2024/2025.

T. br.	Grupa proizvoda	I-VI 2024.	I-VI 2025.
41	Sirova krupna i sitna koža sa dlakom ili bez dlake, štavljena koža, krzna i proizvodi od krzna; sedlarski i sarački proizvodi; predmeti za putovanje, ručne torbe i slični kontejneri; predmeti od životinjskih crijeva	22,87	22,31
42	Proizvodi od kože, sedlarski i sarački proizvodi; predmeti za putovanje, ručne torbe i slični kontejneri i proizvodi od životinjskih crijeva	23,25	24,21
43	Prirodno i vještačko krzno, proizvodi od krzna	65,85	69,26
50	Svila	100,64	30,25
51	Vuna, fina ili gruba životinjska dlaka, predivo i tkanine od konjske dlake	68,76	82,06
52	Pamuk	16,76	13,41
53	Ostala biljna tekstilna vlakna; predivo od papira i tkanine od prediva od papira	31,26	24,23
54	Vještački ili sintetički filamenti	13,19	13,73
55	Vještačka ili sintetička vlakna, sječena	11,63	13,40
56	Vata, filc i netkani materijal; specijalna prediva; kanapi, užad, konopci i kablovi i proizvodi od njih	8,19	8,10
57	Tepisi i ostali podni pokrivači	6,44	6,66
58	Specijalne tkanine; taftovane tkanine; čipke; tapiserije; pozamanterija; vez	23,24	29,13
59	Tekstilne tkanine, impregnirani, premazane, prevučene, prekrivene ili laminirane; tekstilni proizvodi pogodni za tehničke svrhe	25,73	27,02
60	Pleteni ili kukičani materijali	30,57	30,44
61	Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani	33,32	32,99
62	Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih proizvoda	33,38	33,29
63	Ostali gotovi proizvodi od tekstila; setovi; iznošena dotrajala odjeća i dotrajali proizvodi od tekstila; krpe	6,54	6,81
64	Obuća, kamašne i slični proizvodi, dijelovi tih proizvoda	38,96	36,82
65	Šeširi, kape i ostale pokrivke za glavu i njihovi dijelovi	34,84	33,55

Tabela 7. Tržišta uvoza

Država	Ukupno (kg)	Vrijednost (KM)	Učešće %
Hrvatska	4.866.780	160.058.028	13,77
Turska	10.670.847	145.344.616	12,51
Srbija	4.670.301	130.087.941	11,19
Njemačka	5.193.593	126.352.130	10,87
Italija	4.423.840	125.516.460	10,80
Poljska	3.574.419	79.996.037	6,88
Kina	8.003.354	71.696.882	6,17
Slovenija	1.311.261	49.503.147	4,26
Austrija	1.839.815	47.794.658	4,11
Španija	967.215	44.799.526	3,85
Mađarska	2.121.759	36.070.333	3,10
Slovačka Republika	517.729	19.497.556	1,68
Nizozemska	723.207	14.433.009	1,24
Nepoznata država	349.725	12.815.067	1,10
Belgija	579.765	9.914.257	0,85
Rumunija	342.599	8.784.997	0,76
Francuska	278.243	8.543.799	0,74
Grčka	631.092	8.209.048	0,71
Švedska	223.174	6.221.426	0,54
Različite zemlje	39.306	5.584.511	0,48
UKUPNO TOP 20	51.328.023	1.111.223.428	95,61
UKUPNO TOKO		1.162.214.393	

Drvena industrija i šumarstvo

Ukupan promet spoljnotrgovinske razmjene drvne industrije BiH u periodu od januara do juna 2025. godine iznosio je 1,113 milijardi KM, što predstavlja blagi pad od 0,6% u odnosu na isti period 2024. godine (1,120 milijardi KM). Sektor i dalje ostvaruje značajan suficit, koji je u analiziranom periodu iznosio 547,7 miliona KM, ali je to smanjenje od 3,7% u odnosu na isti period prethodne godine (568,7 miliona KM). Uprkos padu, sektor ostaje među najizvoznije orijentisanim granama privrede u BiH

Trendovi u izvozu

U periodu od 6 mjeseci 2025. godine, drvna industrija Bosne i Hercegovine ostvarila je izvoz od 830,6 miliona KM, što predstavlja pad od 1,6% (manje za 13,9 miliona KM) u odnosu na isti period prethodne godine, iako je količinski izvezeno 644.326 tona, što je povećanje od 7,5% u odnosu na prošlogodišnjih 599.302 tone.

Posmatrajući rezultate izvoza, zaključujemo da BiH izvozi više količinski, ali po nižoj cijeni, što nam ukazuje na povećan izvoz sirovih ili polufinalnih proizvoda niže dodane vrijednosti. Ovaj trend potvrđuje orijentaciju prema izvozu sirovina i proizvoda niže dodane vrijednosti, što je posebno izraženo kroz pad izvoza neobrađenog drveta i namještaja, a rast izvoza ogrjevnog drveta i drugih osnovnih proizvoda (Tabela 1).

Tržišta izvoza

Vodećih 20 tržišta čine 92% ukupnog izvoza. U prvih 6 mjeseci 2025. godine je primjetan pad izvoza ka ključnim partnerima: Njemačkoj (-8,9%), Hrvatskoj (-2,3%), Srbiji (-1,5%), ali i Holandiji (-18,6), Francuskoj (-14,9) i Kini (-52%), dok je porast primijećen ka tržištima Slovenije, Italije, Poljske, Bugarske i Albanije, što ukazuje na potencijal za širenje prisustva na ovim tržištima.

Definitivno najveći rast izvoza BiH u analiziranom periodu ima prema tržištu Vijetnama (+1122,8%) i Ujedinjenih Arapskih Emirata (+80,5%) te će biti zanimljivo pratiti dalja kretanja ka ovim tržištima.

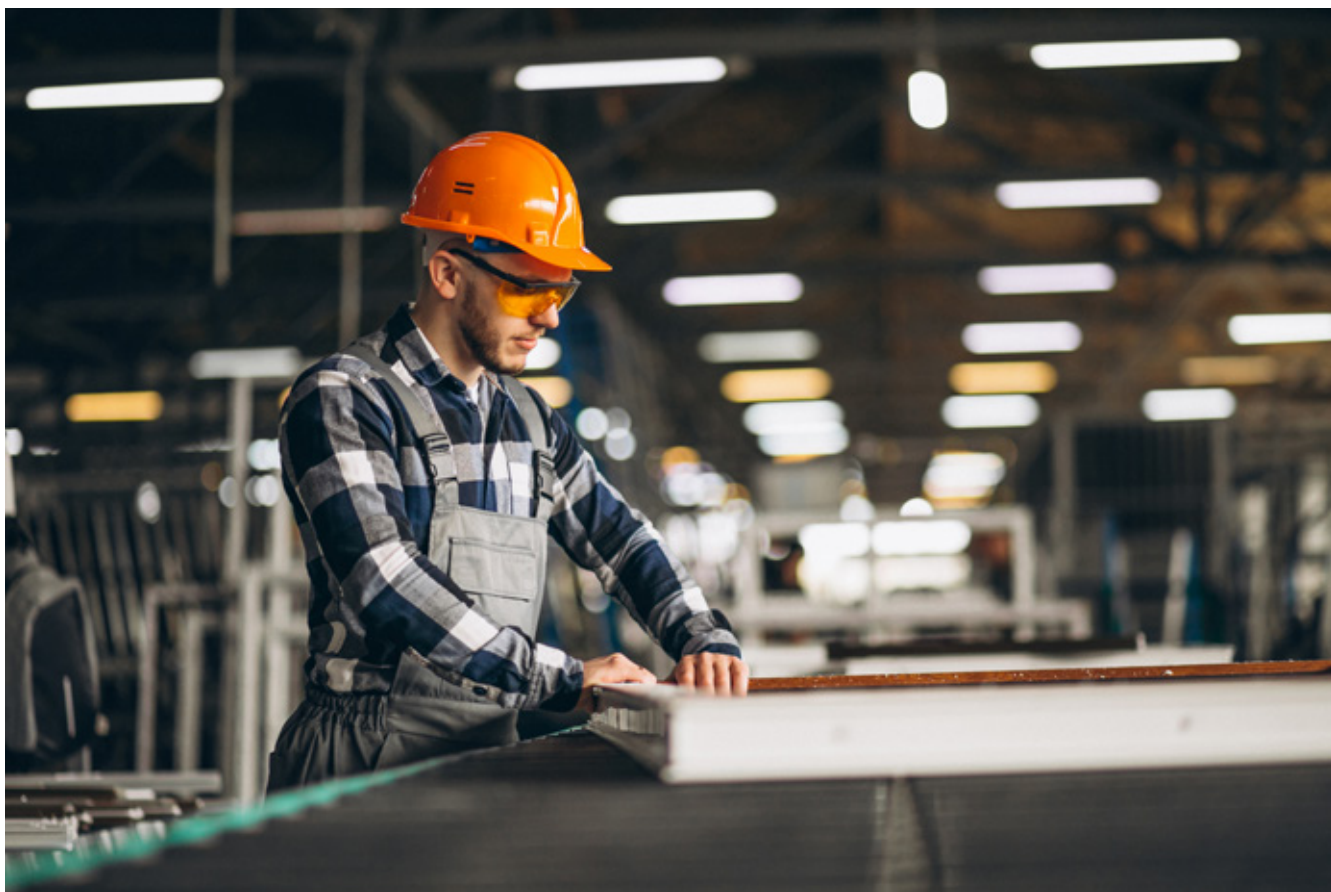

Tabela 1. Struktura izvoza drvne industrije u prvih 6 mjeseci 2024/ 2025. godine

T. br.	Grupa proizvoda	I-VI 2024. (kg)	I-VI 2025. (kg)	Izvoz % količinski	I-VI 2024. (KM)	I-VI 2025. (KM)	Izvoz % vrijednosno
4401	Ogrjevno drvo u oblicama (cjepanicama)	230.140.454	295.479.394	28,4	56.765.336	74.500.164	31,2
4402	Drveni ugalj	7.650.414	7.305.698	-4,5	10.182.740	9.030.778	-11,3
4403	Neobrađeno drvo, neokresano, grubo obrađeno	25.949.011	11.854.033	-54,3	14.933.886	4.810.729	-67,8
4404	Drvo za obruče, cijepani kolci, zašiljeni kolci	1.002.290	764.758	-23,7	813.809	652.518	-19,8
4405	Drvena vuna, drvno brašno	1.300		-100,0	5.152		-100,0
4406	Drveni željeznički ili tramvajski pragovi	2.950.830	3.613.318	22,5	5.736.013	11.305.441	97,1
	Proizvodi šumarstva ukupno:	267.694.299	319.017.201	19,2	88.436.935	100.299.630	13,4
4407	Rezana građa i elementi	224.810.063	223.567.153	-0,6	195.088.221	199.410.973	2,2
4408	Listovi furnira i listovi za šperploče i slično laminirano drvo	3.404.019	3.132.677	-8,0	15.878.741	19.198.111	20,9
4410	Ploče iverice, ploče sa usmjerenim vlaknima	363.500	212.232	-41,6	809.489	480.191	-40,7
4411	Ploče vlaknatice od drveta	460.449	67.845	-85,3	938.145	197.725	-78,9
4412	Šperploče, furnirane ploče	5.860.749	5.498.362	-6,2	18.624.503	18.169.412	-2,4
4413	Zgusnuto (zbijeno) drvo u blokovima, pločama, trakama ili profilima	3.601.172	2.734.736	-24,1	11.784.200	9.462.470	-19,7
	Ploče i furnir ukupno:	13.689.889	11.645.852	-14,9	48.035.078	47.507.908	-1,1
4409	Parket i ostalo profilisano drvo	4.180.792	4.299.391	2,8	15.792.454	14.758.268	-6,5
4414	Drveni okviri za slike, ogledala i slične proizvode	3.076	1.572	-48,9	52.046	43.218	-17,0
4415	Sanduci za pakovanje, kutije, gajbe, bubnjevi i slična ambalaža za pakovanje od drveta	14.640.798	15.702.254	7,2	21.488.510	22.517.723	4,8
4416	Bačve, kace, burad i drugi bačvarski proizvodi od drveta	1.314	151	-88,5	7.622	344	-95,5
4417	Od drveta: alati, kućišta alata, držala za alate, držala i sl.	53.024	66.675	25,7	153.509	191.931	25,0
4419	Stoni proizvodi i kuhinjski proizvodi od drveta	18.304	38.528	110,5	168.862	387.422	129,4
4420	Marketerija i intarzija od drveta; kovčežići i kutije za nakit, za pribor za jelo i slični drveni proizvodi	32.182	24.209	-24,8	486.035	464.827	-4,4
4421	Ostali drveni proizvodi	4.194.293	3.719.971	-11,3	15.663.638	13.036.243	-16,8
	Ostali proizvodi od drveta ukupno:	18.942.991	19.553.359	3,2	38.020.223	36.641.709	-3,6
4418	Građevinska stolarija	15.762.768	15.387.206	-2,4	78.195.718	77.987.146	-0,3
9406100000	Montažne drvene kuće	3.508.822	2.598.109	-26,0	15.545.740	11.163.618	-28,2
94***	Namještaj od drveta ukupno:	50.711.942	48.257.778	-4,8	365.377.717	342.849.654	-6,2
UKUPNO	Drvena industrija i šumarstvo	599.301.566	644.326.049	7,5	844.492.086	830.618.906	-1,6

Ključni izvozni trendovi

- Neobrađeno drvo: pad od 67,8% (vrijednosno)
- Namještaj od drveta: pad od 6,2% (vrijednosno) i 4,8% (količinski)
- Ogrjevno drvo: rast od 31,2% (vrijednosno)
- Pragovi za željeznicu: rast od 97,1% (vrijednosno)
- Drvena ambalaža (gajbe, sanduci): rast od 4,8% (vrijednosno)
- Kuhinjski/stolni proizvodi od drveta: rast od 129,4% (vrijednosno)
- Listovi furnira i listovi za šperploče i slično laminirano drvo: količinski pad od 8% i rast vrijednosti od 21%
- Rezana građa ostaje vodeći izvozni proizvod sa blagim rastom vrijednosti od 2,2%

Uprkos određenim padovima, sektor zadržava stabilnu izvoznu orijentaciju, ali se suočava s izazovima u pogledu konkurentnosti, dodane vrijednosti i promjena u globalnoj potražnji.

Tabela 2. Izvoz namještaja od drveta od I do VI mjeseca 2024/ 2025. godine

T. br.	Naziv proizvoda	I-VI 2024. (kg)	I-VI 2024. (KM)	I-VI 2025. (kg)	I-VI 2025. (KM)	Izvoz % količinski	Izvoz % vrijednosno
9401300000	Okretna sjedala od drveta	390	3.534			-100,0	-100,0
9401410000	Sjedala osim vrtnih sjedala koja se mogu pretvoriti u ležajeve	1.630.429	8.517.271	1.731.744	9.041.090	6,2	6,2
9401520000	Sjedala od bambusa						
9401530000	Sjedala od ratana	1.236	15.897			-100,0	-100,0
9401590000	Sjedala od trske, pruća i sl.	39.462	339.026	28.497	177.013	-27,8	-47,8
9401610000	-- tapcirana	12.434.454	115.564.830	10.214.089	96.019.362	-17,9	-16,9
9401690000	-- ostala	849.079	8.152.649	568.884	5.333.285	-33,0	-34,6
9401919000	--- od drveta	1.540.228	9.998.370	1.403.957	9.256.854	-8,8	-7,4
9403301100	--- stolovi	160.700	1.248.277	95.924	885.076	-40,3	-29,1
9403301900	--- ostali	40.626	373.339	43.494	359.890	7,1	-3,6
9403309100	--- ormari sa vratima, rebrenicama ili krilnim vratima	80.645	540.649	133.910	774.806	66,0	43,3
9403309900	--- ostali	66.536	324.220	162.823	718.463	144,7	121,6
9403401000	-- ugradni kuhinjski elementi	987.616	5.085.097	1.076.808	5.324.924	9,0	4,7
9403409000	-- ostali	1.683.462	10.256.848	1.766.090	11.508.574	4,9	12,2
9403500000	Namještaj za spavaće sobe od drveta	14.283.499	78.731.441	14.522.017	78.624.691	1,7	-0,1
9403601000	Namještaj od drveta za trpezarije ili dnevne sobe	4.588.164	48.416.478	4.405.220	45.713.023	-4,0	-5,6
9403603000	Namještaj od drveta za trgovine: komoda sa policama	62.659	553.343	21.642	290.077	-65,5	-47,6
9403609000	- ostali namještaj od drveta	5.894.294	36.033.181	6.054.491	39.219.171	2,7	8,8
9403820000	od bambusa						
9403830000	od ratana	574	11.821			-100,0	-100,0
9403890000	-- ostali	27.810	316.902	38.373	429.631	38,0	35,6
9403910000	-- od drveta	5.196.844	32.307.382	4.933.988	31.050.615	-5,1	-3,9
9404100000	Nosači madraca	1.143.235	8.587.162	1.055.826	8.123.109	-7,6	-5,4
94***	Namještaj od drveta UKUPNO	50.711.942	365.377.717	48.257.778	342.849.654	-4,8	-6,2

Tabela 3. Najznačajnija izvozna tržišta (u KM)

R. br.	Izvozna tržište (Top 20)	I-VI mjesec 2024.	I-VI mjesec 2025.	Promjene %
1.	Njemačka	184.071.015	167.722.488	-8,9
2.	Hrvatska	156.172.496	152.539.635	-2,3
3.	Srbija	77.690.017	76.537.605	-1,5
4.	Italija	73.142.474	76.408.311	4,5
5.	Slovenija	42.835.176	46.550.898	8,7
6.	Austrija	41.229.296	42.465.290	3,0
7.	Holandija	43.206.341	35.164.162	-18,6
8.	Švajcarska	28.671.966	26.723.338	-6,8
9.	Francuska	27.724.003	23.601.104	-14,9
10.	Poljska	17.602.323	20.363.206	15,7
11.	Ujedinjeni Arapski Emirati	6.770.512	12.218.838	80,5
12.	Belgija	10.476.024	9.851.127	-6,0
13.	Kina	20.446.598	9.813.479	-52,0
14.	Crna Gora	9.546.269	9.810.770	2,8
15.	Danska	9.072.787	9.779.430	7,8
16.	Bugarska	6.746.287	9.276.282	37,5
17.	Albanija	6.896.954	9.009.630	30,6
18.	Sjeverna Makedonija	6.994.961	8.507.869	21,6
19.	Vijetnam	663.944	8.118.577	1122,8
20.	Švedska	8.180.558	8.022.508	-1,9
Top 20 ukupno		778.140.001	762.484.547	-2,0
Ostale zemlje ukupno		66.352.087	68.134.360	2,7
Ukupno drvna industrija		844.492.088	830.618.907	-1,6

Trendovi u uvozu

Uvoz drvne industrije Bosne i Hercegovine nastavio je trend rasta i u prvih šest mjeseci 2025. godine. Vrijednost uvoza iznosila je 282,9 miliona KM, što predstavlja povećanje od 2,6% u odnosu na isti period 2024. godine, kada je uvezeno robe u vrijednosti od 275,8 miliona KM.

Količinski, uvoz je iznosio 236.905 tona, što je rast od 14,6%, potvrđujući povećanu potražnju za sirovinama i poluproizvodima u domaćoj preradi.

Analiza strukture uvoza pokazuje da BiH dominantno uvozi neobrađeno i grubo obrađeno drvo, zbog nedostatne domaće sirovinke baze. Ova kategorija zabilježila je rast od 85% količinski

i 39% vrijednosno. Takođe, značajan uvoz zabilježen je kod iverica, ploča za namještaj i drvenih elemenata, uz umjeren rast i količinski (+3,7%) i vrijednosno (+3,6%), što pokazuje Tabela 4.

U analiziranom periodu, najveća uvozna tržišta po vrijednosti su: *Hrvatska* sa 63,2 miliona KM (+7,5%), *Srbija* sa 42,4 miliona KM (-3,9%), *Austrija* sa 22,1 milion KM (-3,2%), *Mađarska* sa 21,6 miliona KM (+6,1%) te *Turska* sa 20,6 miliona KM (-9,4%).

Zemlje sa najvećim rastom uvoza u prvih 6 mjeseci 2025. godine u odnosu na isti period 2024. godine su: *Češka Republika* (+47,0%), *Slovačka* (+74,8%), *Belgija* (+96,2%) i *Slovenija* (+22,9%).

Najveće uvozne kategorije

- Ploče iverice, vlaknatice i furnirane ploče – oko 114 miliona KM
- Rezana građa i drveni elementi – 36,6 miliona KM
- Namještaj od drveta – 67,5 miliona KM
- Rastući uvoz namještaja, naročito iz Srbije i Turske, ukazuje na snažnu domaću potražnju, ali i konkurenciju uvozne ponude na domaćem tržištu

Tabela 4. Pregled uvoznih rezultata drvne industrije od I do VI mjeseca 2024/ 2025. godine

T. br.	Grupa proizvoda	I-VI 2024. (kg)	I-VI 2025. (kg)	Izvoz % količinski	I-VI 2024. (KM)	I-VI 2025. (KM)	Izvoz % vrijednosno
4401	Ogrjevno drvo u oblicama (cjepanicama)	1.004.837	2.327.398	131,6	392.964	492.364	25,3
4402	Drveni ugali	437.393	641.072	46,6	609.375	541.184	-11,2
4403	Neobrađeno drvo, neokresano, grubo obrađeno	30.169.909	55.824.978	85,0	13.611.257	18.899.078	38,8
4404	Drvo za obruče, cijepani kolci, zašiljeni kolci	13.173	475.654	3510,8	26.911	434.180	1513,4
4405	Drvena vuna, drvno brašno	305	163	-46,6	1.898	1.154	-39,2
4406	Drveni željeznički ili tramvajski pragovi	6.264.351	7.353.255	17,4	3.973.464	5.731.897	44,3
	Proizvodi šumarstva ukupno:	37.889.968	66.622.520	75,8	18.615.869	26.099.857	40,2
4407	Rezana građa i elementi	40.791.119	39.552.652	-3,0	39.502.239	36.662.357	-7,2
4408	Listovi furnira i listovi za šperploče i slično laminirano drvo	3.145.824	3.118.378	-0,9	7.484.894	7.897.833	5,5
4410	Ploče iverice, ploče sa usmjerenim vlaknima	59.819.045	64.542.004	7,9	54.211.780	59.666.660	10,1
4411	Ploče vlaknatice od drveta	29.741.243	29.171.859	-1,9	37.427.652	36.530.540	-2,4
4412	Šperploče, furnirane ploče	4.800.178	4.339.162	-9,6	11.131.018	10.198.278	-8,4
4413	Zgusnuto (zbijeno) drvo u blokovima, pločama, trakama ili profilima	71.974	37.692	-47,6	250.196	164.504	-34,2
	Ploče i furnir ukupno:	97.578.263	101.209.095	3,7	110.505.541	114.457.815	3,6
4409	Parquet i ostalo profilisano drvo	809.584	786.581	-2,8	2.148.640	3.041.670	41,6
4414	Drveni okviri za slike, ogledala i slične proizvode	76.578	85.122	11,2	395.252	415.636	5,2
4415	Sanduci za pakovanje, kutije, gajbe, bubnjevi i slična ambalaža za pakovanje	7.733.548	8.072.577	4,4	9.031.532	9.057.439	0,3
4416	Bačve, kace, burad i drugi bačvarski proizvodi od drveta	18.606	20.697	11,2	444.253	375.134	-15,6
4417	Od drveta: alati, kućišta alata, držala za alate, držala i sl.	113.469	143.543	26,5	365.643	472.348	29,2
4419	Stoni proizvodi i kuhinjski proizvodi od drveta	212.125	210.554	-0,7	1.786.857	1.581.792	-11,5
4420	Marketerija i intarzija od drveta i slični drveni proizvodi	71.609	189.763	165,0	1.037.209	1.262.810	21,8
4421	Ostali drveni proizvodi	1.315.081	1.510.675	14,9	5.345.964	6.074.582	13,6
	Ostali proizvodi od drveta ukupno:	9.540.956	10.232.931	7,3	18.406.594	19.239.741	4,5
4418	Građevinska stolarija	4.185.140	3.500.068	-16,4	15.495.827	14.676.356	-5,3
9406100000	Montažne drvene kuće	201.800	263.566	30,6	1.030.079	1.174.182	14,0
94***	Namještaj od drveta ukupno:	15.728.698	14.738.063	-6,3	70.038.537	67.515.409	-3,6
	Drvena industrija i šumarstvo UKUPNO	206.727.838	236.905.476	14,6	275.787.158	282.867.387	2,6

Tabela 5. Uvoz namještaja od drveta u prvih šest mjeseci 2024/2025. godine

T. br.	Naziv proizvoda	I-VI 2024. (kg)	I-VI 2024. (KM)	I-VI 2025. (kg)	I-VI 2025. (KM)	Izvoz % količinski	Izvoz % vrijednosno
9401300000	Okretna sjedala od drveta			149	2.973		
9401410000	Sjedala osim vrtnih sjedala koja se mogu pretvoriti u ležajeve, od drveta	194.750	1.122.491	197.944	1.320.247	1,6	17,6
9401520000	Sjedala od bambusa	12	285	59	731	391,7	156,5
9401530000	Sjedala od ratana	11.321	81.093	13.411	174.976	18,5	115,8
9401590000	Sjedala od trske, pruća i sl.	1.531	14.849	12.740	64.962	732,1	337,5
9401610000	-- tapecirana	1.344.178	12.515.413	1.201.169	11.794.891	-10,6	-5,8
9401690000	-- ostala	146.139	1.082.317	146.661	1.322.214	0,4	22,2
9401919000	--- od drveta	492.928	3.612.258	493.210	4.184.893	0,1	15,9
9403301100	--- stolovi	196.151	664.206	246.928	969.058	25,9	45,9
9403301900	--- ostali	93.389	512.747	94.348	707.527	1,0	38,0
9403309100	--- ormari sa vratima, rebrenicama ili krilnim vratima	48.703	198.677	48.495	281.526	-0,4	41,7
9403309900	--- ostali	70.161	401.359	80.062	247.840	14,1	-38,2
9403401000	-- ugradni kuhinjski elementi	324.641	1.057.408	248.799	985.489	-23,4	-6,8
9403409000	-- ostali	1.182.299	3.212.810	1.014.014	2.937.584	-14,2	-8,6
9403500000	Namještaj za spavaće sobe od drveta	1.976.474	8.193.003	1.799.175	7.549.876	-9,0	-7,8
9403601000	Namještaj od drveta za trpezarije ili dnevne sobe	3.291.314	12.067.475	3.023.645	11.217.246	-8,1	-7,0
9403603000	Namještaj od drveta za trgovine: komode sa policama	240.464	2.708.772	220.023	2.641.527	-8,5	-2,5
9403609000	- ostali namještaj od drveta	4.974.936	16.511.086	4.744.095	15.916.436	-4,6	-3,6
9403820000	od bambusa	371	3.295	7.470	45.306	1.913,5	1.275,0
9403830000	od ratana	77.741	352.801	10.959	42.883	-85,9	-87,8
9403890000	-- ostali	311.368	2.562.089	280.040	1.438.898	-10,1	-43,8
9403910000	-- od drveta	520.316	2.235.422	679.667	2.848.819	30,6	27,4
9404100000	Nosači madraca	230.541	953.538	174.999	819.508	-24,1	-14,1
94***	Namještaj od drveta UKUPNO	15.728.698	70.038.537	14.738.063	67.515.409	-6,3	-3,6

Tabela 6. Vodeća tržišta uvoza (u KM)

R. br.	Uvozno tržište (Top 20)	I-VI mjesec 2024.	I-VI mjesec 2025.	Promjene %
1.	Hrvatska	58.758.572	63.173.143	7,5
2.	Srbija	44.157.563	42.415.986	-3,9
3.	Austrija	22.855.295	22.130.036	-3,2
4.	Mađarska	20.394.675	21.629.578	6,1
5.	Turska	22.746.446	20.601.819	-9,4
6.	Slovenija	15.363.068	18.882.108	22,9
7.	Poljska	15.501.682	15.871.366	2,4
8.	Njemačka	15.838.381	15.108.578	-4,6
9.	Rumunija	13.165.024	12.341.053	-6,3
10.	Italija	11.268.928	12.174.973	8,0
11.	Crna Gora	8.626.356	8.064.599	-6,5
12.	Kina	5.680.528	6.534.183	15,0
13.	Češka Republika	3.077.013	4.523.119	47,0
14.	Ukrajina	3.428.505	2.379.043	-30,6
15.	Nepoznata država	2.005.236	2.065.996	3,0
16.	Sjeverna Makedonija	1.834.329	2.001.301	9,1
17.	Belgija	876.962	1.720.569	96,2
18.	Švajcarska	1.401.420	1.673.999	19,5
19.	Švedska	1.769.442	1.480.496	-16,3
20.	Slovačka Republika	671.132	1.173.360	74,8
Top 20 ukupno		269.420.557	275.945.305	2,4
Ostale zemlje ukupno		6.366.601	6.922.082	8,7
Ukupno drvna industrija		275.787.158	282.867.387	2,6

Radoš Šehovac

ReUseChain.ba

Prva digitalna platforma za trgovinu sekundarnim sirovinama u BiH

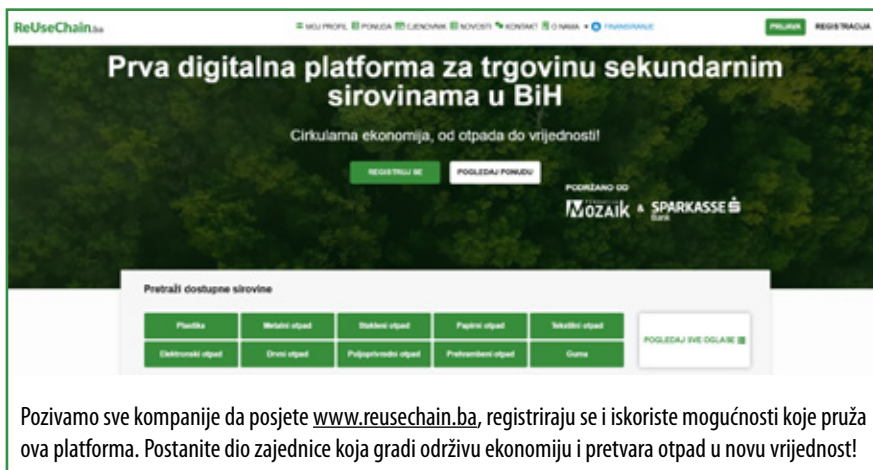
„U vremenu kada kompanije traže konkretna i mjerljiva rješenja za ispunjavanje ESG ciljeva, ReUseChain dolazi kao inovacija koja spaja održivost i poslovnu vrijednost. Ova digitalna platforma pomaže firmama da kroz saradnju i transparentnost grade jače veze, unapređuju svoj utjecaj na zajednicu i okoliš te dugoročno jačaju svoju otpornost. Vjerujem da će digitalna platforma ReUseChain.ba inspirirati nove pristupe i pokazati da odgovorno poslovanje može biti snažan pokretač pozitivnih promjena“, izjavila je Vilma Tunjić Juzbašić, direktorica Mozaik ESG Solutionsa

U svijetu u kojem resursi postaju sve ograničeniji, a pritisak na okoliš raste, postoji sve veća potreba za održivim i odgovornim poslovnim modelima. Kompanije širom svijeta prelaze s linearnog modela „uzmi, iskoristi, odbaci“ na cirkularnu ekonomiju, gdje se resursi što duže zadržavaju u upotrebi i ponovo koriste. Bosna i Hercegovina sada dobija priliku da prati savremene trendove i aktivno doprinese smanjenju otpada, smanjenju emisija CO₂ i očuvanju prirodnih resursa, istovremeno jačajući svoju konkurentnost.

Kroz ReUseChain.ba, prvu digitalnu platformu za trgovinu sekundarnim sirovinama u BiH, kompanijama se omogućava da višak materijala, otpad i neiskorištene sirovine ponude drugim firmama kojima ti resursi mogu biti korisni. Na taj se način smanjuju troškovi odlaganja, otvaraju nove poslovne prilike i ostvaruju ekonomske koristi, dok se istovremeno jača otpornost i fleksibilnost poslovanja.

Platforma funkcioniše jednostavno i transparentno. Registracija je besplatna i namijenjena isključivo pravnim licima. Kompanije mogu postavljati oglase, pretraživati ponudu i potražnju te direktno stupiti u kontakt s potencijalnim partnerima. Time dodatno potvrđuju svoju posvećenost održivosti, poboljša-

vaju interne ESG izvještaje i doprinose ciljevima održivog razvoja.

Na ReUseChain.ba mogu se oglašavati razne vrste sekundarnih sirovina: metal, plastika, drvo, papir, staklo, tekstil, guma, elektronski i mnogi drugi materijali koji se mogu ponovo koristiti ili reciklirati. Digitalna platforma je nastala kroz saradnju Sparkasse Bank BiH i Fondacije „Mozaik“ s ciljem stvaranja prvog digitalnog tržišta sekundarnih sirovina u BiH i pružanja podrške razvoju cirkularne ekonomije. Digitalna platforma je zvanično predstavljena na poslovnom forumu „Cirkularna ekonomija: od otpada do vrijednosti“ koji su organizirali Sparkasse Bank i Fondacija „Mozaik“, a koji je okupio veliki broj predstavnika poslovnog i finansijskog

sektora, institucija i međunarodnih razvojnih partnera.

Ovo inovativno rješenje omogućava bh. kompanijama da usklade svoje poslovanje s evropskim standardima i približe se praksama tržišta EU, čime postaju prepoznatljive kao odgovorni i moderni akteri u regiji. Istovremeno, doprinosi smanjenju količina otpada na deponijama i smanjenju negativnog utjecaja na okoliš.

Digitalna platforma ReUseChain predstavlja važan korak ka modernijem, odgovornijem i konkurentnijem poslovanju u Bosni i Hercegovini.

Za sve dodatne informacije kontaktirajte nas putem e-maila: ajna@mozaik.ba

Bosna i Hercegovina gradi sistem vrednovanja neformalnog i informalnog učenja: nova prilika za radno sposobno stanovništvo

Jačanjem sektora stručnog obrazovanja i obuka u BiH, mladima se pružaju bolji izgledi za ulazak na tržište rada, dok se istovremeno podiže i kvalitet obrazovnog sistema u skladu sa standardima i savremenim trendovima Evropske unije, uključujući digitalizaciju

V anjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine učestvuje u projektu Evropske unije EU4VET za stručno obrazovanje i priznavanje vještina za povećanje zapošljavanja i boljeg usklađivanja rada obrazovnih institucija s potrebama tržišta rada i općenito ekonomije Bosne i Hercegovine. Projekt je prvenstveno usmjeren na unapređenje stručnog obrazovanja i obuke te uspostavljanje pouzdanog sistema za verifikaciju vještina u Bosni i Hercegovini. Ovaj pristup ima za cilj poboljšanje mogućnosti za zapošljavanje učenika i nosica vještina.

U skladu s evropskim preporukama i potrebama tržišta rada, institucije u BiH – uključujući obrazovne, agencije, zavode i komore – sarađuju na izgradnji kvalitetnog, transparentnog i pravednog sistema koji će omogućiti veću zapošljivost, mobilnost i društvenu inkluziju.

Projektne komponente i očekivani rezultati

KOMPONENTA 1: Unapređenje kvaliteta formalnog sistema stručnog obrazovanja i obuke
Aktivnosti u okviru ove komponente fokusiraju se na uspostavljanje pouzdanog i efikasnog sistema osiguranja kva-

liteta u SOO sektoru, što će rezultirati poboljšanim kvalitetom stručnog obrazovanja u BiH.

KOMPONENTA 2: Priznavanje neformalnog obrazovanja i informalnog učenja u BiH
Projektne aktivnosti u okviru ove komponente za cilj imaju uspostavljanje pouzdanog sistema verifikacije neformalnog obrazovanja i informalnog učenja u oblasti stručnog obrazovanja i obuka u BiH. Provedene aktivnosti će omogućiti razvoj i testiranje modela za priznavanje neformalnog obrazovanja i informalnog učenja.

KOMPONENTA 3: Jačanje ključnih kompetencija u oblasti digitalnih i poduzetničkih vještina
Aktivnosti u okviru ove komponente približit će BiH korak bliže integraciji digitalnih i poduzetničkih vještina u obrazovni sistem, i to u skladu s DigComp i EntreComp okvirima Evropske unije. Kao rezultat toga, obrazovni sistem BiH će biti obogaćen naprednijim digitalnim i poduzetničkim kompetencijama.

Vrednovanje neformalnog obrazovanja i informalnog učenja je put ka zapošljavanju

Predstavnica VTKBiH aktivno učestvuje u Radnoj grupi na Komponenti 2 projekta „Priznavanje neformalnog obrazovanja i informalnog učenja u BiH“ - Vrednovanje neformalnog i informalnog učenja (engl. Validation of Non-formal and Informal Learning).

Radna grupa za validaciju neformalnog obrazovanja i informalnog učenja/priznavanje prethodnog učenja (VNFIL/RPL-WG) sastoji se od predstavnika Ministarstva civilnih poslova

BiH (MoCA), Zavoda za obrazovanje odraslih RS te pedagoških zavoda, ministarstava obrazovanja i nauke, ministarstava rada na nivou entiteta, kantona i Brčko distrikta, kao i komora u BiH (državna, entitetske i kantonalne).

Vodič za vrednovanje neformalnog obrazovanja i informalnog učenja je nastao u okviru Komponente 2 „Vrednovanje neformalnog obrazovanja i informalnog učenja“ u sklopu projekta „Tehnička pomoć za stručno obrazovanje i obuku (SOO) u Bosni i Hercegovini“.

Zajedničko razumijevanje vrijednosti neformalnog obrazovanja i informalnog učenja doprinosi stvaranju kohezivnijeg pristupa obrazovanju i razvoju radne snage koji koristi pojedincima i društvu u cjelini. Na osnovu nacrtu dokumenta „Okvir kvalifikacija u BiH“ (OK u BiH), VNOIU je postupak u kojem nadležno tijelo potvrđuje da je pojedinac stekao ishode učenja u okruženju neformalnog obrazovanja i informalnog učenja mjerene prema relevantnom standardu i, između ostalog, omogućava građanima da dokažu svoja postignuća potencijalnim poslodavcima, bilo stjecanjem djelimične bilo cjelovite kvalifikacije. U tom smislu, glavna svrha Vodiča je da olakša provođenje tog postupka prikazujući ga na jednom mjestu, na sistematičan, kratak i jasan način. Iako sadrži dio koji se odnosi na uspostavljanje sistema VNOIU, Vodič je, prije svega, namijenjen pojedincima koji žele da vrednuju neformalno obrazovanje i informalno učenje i onima koji su zaduženi da savjetuju pojedince i provode procjenjivanje. Pored toga, Vodič može biti od koristi i široj javnosti, koja se želi upoznati s VNOIU-om, jer sadrži i širu sliku cijelog postupka.

Koncept VNOIU

Širom Evrope, vrednovanje neformalnog obrazovanja i informalnog učenja je sve važnije. Ključni okviri politika Evropske unije naglašavaju da je priznavanje prethodnog učenja, uključujući i vrednovanje neformalnog obrazovanja i informalnog učenja, kamen temeljac za cjeloživotno učenje jer omogućava pojedincima da prenose i akumuliraju kompetencije stečene u različitim okruženjima, uključujući posao, volontiranje i lične aktivnosti. Uz to postoji rastući značaj usavršavanja i prekvalifikacije, kao i ambiciozni cilj EU od 60% učešća u učenju odraslih do 2030. godine. S razvojem društava raste i potreba za cjeloživotnim učenjem pa samim tim i za uspostavljanjem procedura koje vrednuju i potvrđuju iskustva učenja, bez obzira kako i gdje su stečena. Vrednovanje igra vitalnu ulogu u usklađivanju individualnih kompetencija s potrebama poslodavca i olakšavanju tranzicije u karijeri. Usprkos napretku na nivou politika i strategija, ovaj proces se još uvijek u veoma ograničenoj mjeri primjenjuje, jer da bi se VNOIU efektivno integrirao u prakse jedne zemlje, neophodna je snažna saradnja i koordinacija svih zainteresiranih strana kao i pojednostavljen pristup pouzdanim i kvalitetnim uslugama vrednovanja, što u mnogim zemljama još uvijek nije slučaj. VNOIU je ključni alat za prepoznavanje različitih kvalifikacija koje pojedinci stječu van sistema formalnog obrazovanja, a igra i veliki ulogu u promoviranju cjeloživotnog učenja pružajući pojedincima priliku da njihovo prethodno učenje bude priznato i potvrđeno. Osim što VNOIU može da poveća motivaciju pojedinaca time što njihovim kompetencijama pruža formalnu validaciju (odnosno, prethodno učenje kroz ovaj proces može biti priznato kao formalna kvalifikacija ili dio formalne kvalifikacije), poseban značaj ima u kontekstu stručnog obrazovanja, jer smanjuje jaz između sistema formalnih kvalifikacija i potreba tržišta rada.

Zadati ciljevi će se realizirati:

- razvojem strukturiranog i jasnog institucionalnog okvira (uključujući potrebne strategije, akcione planove, metodologije i modele) te organiziranjem obuka za provedbu dokumenta „Poboljšanje kvaliteta i relevantnosti stručnog obrazovanja i obuke u BiH – na osnovu Zaključaka iz Rige i Deklaracije iz Osnabrucka“,
- razvojem priručnika i provođenjem obuka kako bi se unaprijedilo priznavanje neformalnog učenja te povećalo znanje i svijest o njegovoj važnosti,
- razvojem potrebnog institucionalnog okvira putem strategija, akcionih planova, putokaza i programa obuka za jačanje integracije digitalnih i poduzetničkih kompetencija u obrazovni sistem u skladu s okvirima EU.

Jačanje vještina, smanjenje diskriminacije i bolja zapošljavanja samo su neke od koristi vrednovanja neformalnog obrazovanja i informalnog učenja. Stoga će zemlje EU i zapadnog Balkana u budućnosti raditi na stvaranju efikasnog i dostupnog modela vrednovanja.

Razvoj procesa VNOIU-a u BiH je još uvijek u ranoj fazi, ali su nadležne institucije prepoznale potencijal procesa i preduzele korake ka njegovom uspostavljanju. Stoga je u narednom periodu od suštinske važnosti da BiH nastavi s ulaganjem u izgradnju kapaciteta, podizanje svijesti i ustanovljavanje jednostavnih administrativnih procedura u ovoj oblasti, čime se doprinosi stvaranju efikasnog sistema VNOIU koji će koristiti pojedincima, poslodavcima i privredi. U tom smislu, Vodič daje i smjernice o tome šta treba da bude urađeno u narednom periodu kako bi se uspostavio funkcionalan VNOIU sistem.

Poseban značaj vrednovanja neformalnog učenja ogleda se u mogućnosti da osobe koje su znanje stjecale kroz rad, volontiranje ili druge životne okolnosti dobiju priznatu kvalifikaciju bez ponovnog formalnog školovanja. To je posebno važno za privredu, jer omogućava brži pristup kvalificiranim kadrovima, ali i za pojedince koji žele napredovati u karijeri. Proces vrednovanja uključuje savjetovanje, izradu portfolija, procjenu kompetencija i izdavanje certifikata, a posebno je usmjeren na ranjive grupe – nezaposlene, mlade bez završene škole, povratnike iz dijaspor, migrante i radnike s dugogodišnjim iskustvom u zanatskim i tehničkim zanimanjima.

Vrednovanje neformalnog obrazovanja i informalnog učenja daje vidljivost vještinama koje je osoba stekla izvan učionice te je od presudne važnosti za zapošljavanje, lični razvoj i konkurentnost na tržištu rada koje se brzo mijenja. Osim što doprinosi profesionalnom razvoju, vrednovanje može utjecati na jačanje ekonomskog sistema povećanjem kvalificirane radne snage.

Program vještina, koji je Evropska komisija usvojila u julu 2020. godine, naglašava kako su prekvalifikacija i dokvalifikacija presudni za digitalnu i zelenu tranziciju. S tim u vezi je neophodno uložiti napor da se vrednovanje neformalnog obrazovanja i informalnog učenja poveže s ostalim politikama i praksom obrazovanja i tržišta rada.

Uloga komorskog sistema je posebno važna u identifikaciji sektorskih potreba i stručnih profila kroz partnerstva s obrazovanjem i potrebama privrede.

Sabrina Teskeredžić

Jačanje stručnog obrazovanja i obuke u BiH

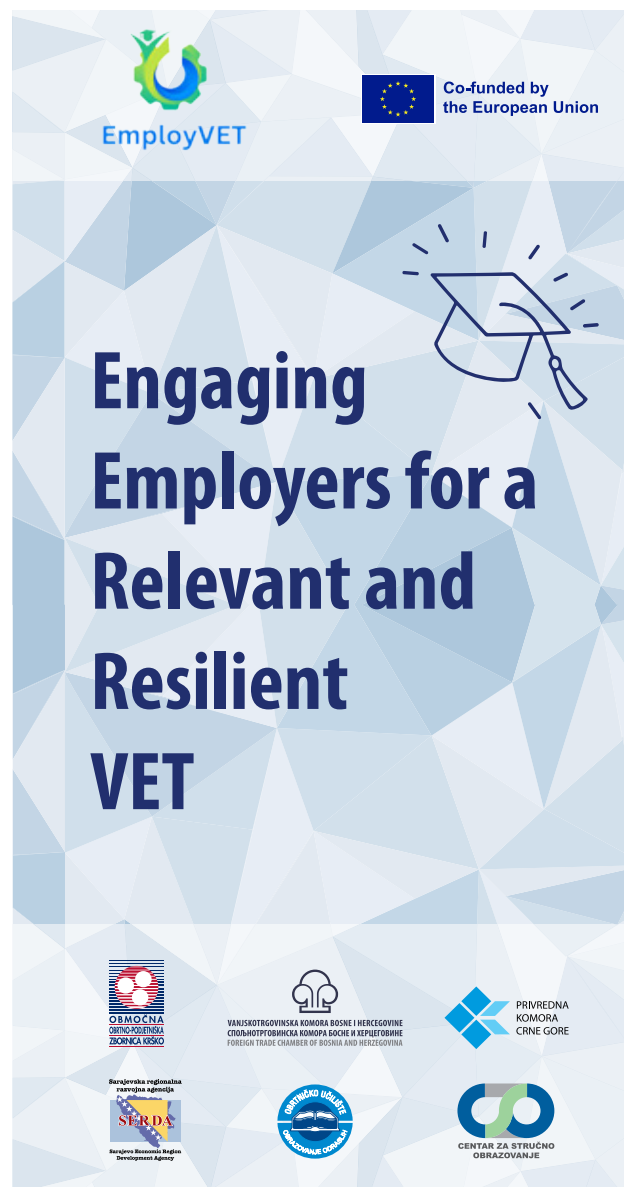
U prvoj polovini 2025. godine, Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine dala je značajan doprinos provođenju VET projekata u Bosni i Hercegovine koje realiziraju partnerske organizacije. Također, Komora je uzela učešće na najavnom događaju projekta „Jačanje sistema srednjeg stručnog obrazovanja i obuke u BiH“, kao i na konstituirajućim sastancima Savjetodavnog i Vijeća poslovne zajednice, na kojim je razgovarano o važnim temama u vezi sa unapređenjem tehničkog i stručnog obrazovanja i tome kako zajedno možemo doprinijeti razvoju ljudskog kapitala i konkurentnosti bosanskohercegovačke privrede. Ovaj projekat ima za cilj unapređenje efikasnosti, relevantnosti i održivosti tehničkog i stručnog obrazovanja i obuke u BiH. Fokusiran je na uspostavljanje koordiniranog sistema upravljanja tehničkim i stručnim obrazovanjem (TSOO) utemeljenog na principima donošenja politika zasnovanih na dokazima i Evropskog okvira za osiguranje kvaliteta u stručnom obrazovanju (EQAVET). Projekat se realizira u dvije faze: pripremnoj (2023-2024) i četverogodišnjoj provedbenoj (2024-2028) te, kroz zajednički rad sa nadležnim obrazovnim institucijama i privatnim sektorom, teži jačanju strukturiranog dijaloga između obrazovanja i tržišta rada i promociji atraktivnosti TSOO sektora među mladima i roditeljima. Projekat „Jačanje sistema srednjeg stručnog obrazovanja i obuke u BiH“ finansira Švicarska agencija za razvoj i saradnju (SDC), a provodi GOPA Worldwide Consultants.

Pored navedenog projekta, VTKBiH aktivno učestvuje u realizaciji projekta „Tehnička pomoć za strukovno obrazovanje i obuku u Bosni i Hercegovini“, koji implementira DAI Global sredstvima Evropske unije, i to kroz radne grupe za ključne kompetencije, priznavanje prethodnog znanja i osiguranje kvaliteta.

Doprinos stručnom obrazovanju i obuci prepoznale su međunarodne organizacije

Nastojanja i angažman VTKBiH na poboljšanju stanja stručnog obrazovanja i obuke prepoznale su brojne međunarodne organizacije koje su uključile Komoru u svoje aktivnosti. Tako je Komora prvi put imenovala svoje članove u Odbor za vještine Evrokomore (Eurochambres Skills Committee). Također, sa predstavnicima ostalih zemalja koje imaju status kandidata za članstvo u EU, prisustvovali smo sastancima sa predstavnicima Evropske fondacije za obuku (European Training Foundation - ETF) s ciljem upoznavanja metodologije i načina izvještavanja o napretku u oblasti stručnog obrazovanja i obuke prema institucijama i agencijama EU, poput ETF-a.

Vanjskotrgovinska komora BiH će i u narednom periodu pružiti aktivnu podršku i doprinos unapređenju stručnog obrazovanja i obuke u Bosni i Hercegovini kroz provođenje projekata na kojima je Komora direktni partner ali i davanjem

podrške drugim VET projektima koji se realiziraju u Bosni i Hercegovini. Također, Komora će biti partner domaćim i međunarodnim organizacijama i inicijativama čija je misija promocija i unapređenje učenja zasnovanog na radu, poboljšanje i bolje usklađivanje nastavnih planova i programa sa potrebama tržišta rada te povezivanje škola i poslodavaca s ciljem profiliranja i jačanja stručnih kompetencija učenika i buduće kvalificirane radne snage, kao pokretača uspješne i jake bh. privrede.

U nastavku donosimo pregled realiziranih aktivnosti Komore.

Mirza Konjo

Uspješno završen EQET SEE projekat

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, kao partner i državna koordinacijska tačka (NCP) za poslodavce/kompanije iz Bosne i Hercegovine na implementaciji regionalnog projekta „Unapređenje kvaliteta obrazovanja i obuke u jugoistočnoj Evropi – EQET SEE“, organizirala je, kao jednu od posljednjih aktivnosti provođenja projekta, online obuku za kompanije iz sektora metala/metалoprerade i poljoprivrede/prehrane, koje već izvođe ili planiraju izvođenje praktične nastave za učenike srednjih stručnih ili tehničkih škola. Cilj online obuke bio je unaprijediti postojeća znanja i vještine kako certificiranih mentora – onih koji su stekli certifikaciju putem privrednih komora ili pedagoških zavoda na nivou kantona (u FBiH), entiteta (RS) i Brčko distrikta BiH, a koji realiziraju praktičnu nastavu za učenike srednjih škola u metalskim i poljoprivredno-prehrambenim zanimanjima – tako i ostalih učesnika koji trenutno nemaju certificirane mentore, ali planiraju organizaciju praktične nastave u budućnosti. Tokom obuke učesnici su stekli uvid u ključna znanja i vještine potrebne za rad sa učenicima koji se školuju za zanimanja bravar i poljoprivredni tehničar. Poseban fokus bio je na razumijevanju didaktičkih metoda, procesu učenja kroz rad te na ulozi nastavnika/instruktora praktične nastave iz škola i mentora iz kompanija. Online obuku je pohađalo ukupno 28 polaznika.

U okviru komponente EQET SEE projekta koja se tiče stručnog obrazovanja i obuke (VET), razvijeni su regionalni standardi zanimanja i standardi kvalifikacija, kao i materijali za podučavanje, učenje i smjernice za realizaciju učenja zasnovanog na radu (WBL) za zanimanja bravar

i poljoprivredni tehničar tradicionalnog i organskog uzgoja. EQET SEE projekat imao je za cilj doprinijeti smanjenju nezaposlenosti mladih u jugoistočnoj Evropi podupiranjem razvoja društveno uključivog i visokokvalitetnog obrazovanja usmjerenog na tržište rada u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Kosovu, Moldaviji, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji. Fokus projekta bio je na unapređenju relevantnosti stručnog obrazovanja u skladu s potrebama tržišta rada, kao i na poboljšanju osiguranja kvaliteta u predtercijarnom obrazovanju. EQET SEE je nastavak projekta „Ka regionalnim standardima zanimanja – TO REGOS“. Projekat EQET SEE finansirala je Austrijska razvojna agencija (ADA) kroz Austrijsku razvojnu suradnju (ADC), a implementirala ga je i sufinansirala Inicijativa za reformu obrazovanja jugoistočne Evrope (ERI SEE). Projekat je formalno završen u martu 2025. godine, kada je u Beogradu održana i završna konferencija. Za više informacija o projektu posjetite www.eqet.erisee.org.

Uloga poslodavaca u oblikovanju stručnog obrazovanja

Nakon dvije radionice koje su imale za cilj povezivanje škola i poslodavaca, u organizaciji VTKBiH i SERDA-e u okviru projekta „Uključivanje poslodavaca u relevantno i otporno stručno obrazovanje i obuku – EmployVET“, realizirane su dvije radionice za predstavnike kompanija/poslodavaca.

Prva je održana u Sarajevu, a druga u Tešnju, a obuhvatile su tematiku kako stručno obrazovanje trenutno funkcioniра u BiH i kakva je praksa u zemljama Evropske unije. Učesnici su upoznati sa izazovima koji postoje u domaćem sistemu, posebno kada je riječ o učenju kroz rad, koje još nije u potpunosti zakonski uređeno. Posebna pažnja posvećena je ulozi koju poslodavci mogu imati u modernizaciji nastavnih sadržaja i organizaciji praktične nastave, kao i tome šta poslodavci mogu učiniti u po-

stojećim okolnostima, koje korake mogu preduzeti da se uključe, te s kim i kako mogu ostvariti saradnju. Kroz primjere iz Slovenije i Hrvatske prikazane su uspješne prakse koje mogu poslužiti kao model za razvoj održivih partnerstava između kompanija i stručnih škola u BiH.

Na osnovu provedenih radionica, projektni tim izradit će zajednički izvještaj sa zaključcima i preporukama koji će objединiti iskustva i povratne informacije poslodavaca. Ovi nalazi poslužit će kao osnova za daljnji razvoj projektnih aktivnosti, uključujući uspostavljanje EmployVET Deska – savjetodavne tačke namijenjene i poslodavcima i VET ustanovama. Desk će pružati pristup informacijama, konkretnim savjetima i podršci u povezivanju aktera iz oba sektora s ciljem jačanja međusobne saradnje i osiguranja dugoročne održivosti projektnih rezultata.

Studijska posjeta u okviru EmployVET projekta

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine i Sarajevska regionalna razvojna agencija (SERDA) organizirale su studijsku posjetu 10. zagrebačkom obrtničkom sajmu – Sajmu zapošljavanja i obuku trenera (Train-the-Trainer) za predstavnike bh. kompanija i škola u okviru projekta „Engaging Employers for a Relevant and Resilient VET/Uključivanje poslodavaca u relevantno i otporno stručno obrazovanje i obuku (EmployVET)”. Cilj projekta EmployVET je uključivanje poslodavaca u proces jačanja i izgradnje stručnog obrazovanja i obuke u zemljama partnera koji realiziraju projekat (Slovenija, Hrvatska, Crna Gora i Bosna i Hercegovina). Partneri iz Bosne i Hercegovine koji realiziraju projekat su VTKBiH i SERDA. Projekat se finansira sredstvima Evropske unije kroz Erasmus+ program, a realiziraju ga komore, centri za stručno obrazovanje i učilišta iz Slovenije, Hrvatske, Crne Gore i Bosne i Hercegovine.

Prvog dana studijske posjete je organizirana posjeta 10. zagrebačkom obrtničkom sajmu – Sajmu zapošljavanja, koji organizira Obrtnička komora Zagreb, u saradnji sa Gradom Zagrebom, Zagrebačkom županijom i Hrvatskom obrtničkom komorom, uz podršku resornih ministarstava i privrednih subjekata. Ovaj sajam predstavlja jedinstvenu priliku za učenike osnovnih škola, posebno sedmih i osmih razreda, da se upoznaju s raznolikim obrtničkim zanimanjima i mogućnostima školovanja u srednjim stručnim školama. Majstori obrtnici i učenici srednjih stručnih škola s područja Grada Zagreba i Zagrebačke županije prezentirali su svoja zanimanja, omogućujući posjetiteljima da se aktivno uključe u izradu obrtničkih proizvoda i poslova te na interaktivan način steknu uvid u obrtničke struke. Ankete sa prošlogodišnjeg sajma su pokazale da je 82% učesnika smatralo kako im je sajam pomogao u odabiru budućeg zanimanja. Na ovogodišnjem sajmu su se svojim programima,

interaktivnim radionicama i demonstracijom savremenih metoda rada u obrtničkim djelatnostima predstavile 24 srednje stručne škole, a ponudile su i mogućnost direktnog razgovora s obrtnicima i direktorima škola. Obrtnički sajam okuplja oko 5.500 učenika i jedan je od najboljih primjera dobre prakse kada je riječ o profesionalnom/karijernom usmjeravanju.

Drugog dana posjete, u prostorijama Hrvatske obrtničke komore održana je obuka trenera (Train-the-Trainer) na kojoj su, pored projektnih partnera, prisustvovali i predstavnici privrede i škola iz Crne Gore i Bosne i Hercegovine. Na obuci je Obrtničko učilište Zagreb, domaćin studijske posjete i ujedno partner na projektu EmployVET, predstavilo sistem stručnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Cilj obuke trenera je bio približavanje predstavnika privrede i škola s ciljem identifikacije i boljeg razumijevanja problema sa kojima se svaka strana susreće u okviru svojih aktivnosti kada je u pitanju realizacija stručnog obrazovanja i obuke, tj. učenje zasnovano na radu.

VTKBiH na sastanku Advisory Committee on Vocational Training (ACVT)

Vanjskotrgovinska komora BiH je, treću godinu zaredom, uzela učešće u radu interesne grupe poslodavaca te prisustvovala plenarnom dijelu dvodnevnog sastanka Advisory Committee on Vocational Training (ACVT) u Briselu u junu 2025. godine. Sastanak je i ove godine okupio predstavnike vlada (ministarstava obrazovanja), poslodavaca (komore, udruženja), sindikata i drugih interesnih grupa kako bi diskutirali o najaktuelnijim temama iz oblasti stručnog obrazovanja i obuke. Fokus ovogodišnjeg ACVT sastanka bio je na Union of Skills, primjeni umjetne inteligencije (AI) u izvođenju stručnog obrazovanja i obuke i novoj Herning deklaraciji o stručnom obrazovanju i obuci koja nasljeđuje onu iz Osnabrücka.

Fondovi za nabavku moderne opreme i obnovu školske infrastrukture

Vanjskotrgovinska komora BiH organizirala je u Sarajevu i Tešnju info dane na temu „Regionalni Challenge Fond (RCF): Povezivanje škola i poslodavaca za jače stručno obrazovanje“. Događajima su prisustvovala ukupno 34 učesnika, među kojima je bilo 18 predstavnika kompanija/poslodavaca i 16 predstavnika škola. Cilj događaja bio je prezentirati RCF projekat, kao i detalje u vezi s načinom apliciranja, s posebnim fokusom na formiranje i ulogu konzorcija koje čine obrazovne ustanove (srednje stručne škole i druge institucije za stručno obrazovanje i obuku) i kompanije. Ovakvo partnerstvo predstavlja osnovu za prijavu i realizaciju projektnih ideja koje mogu biti finansirane putem Fonda. Regionalni Challenge Fond predstavlja izuzetno značajan projekat koji od 2020. godine doprinosi jačanju relevantnosti stručnog obrazovanja i obuke kroz finansiranje nabavke moderne opreme i obnove infrastrukture za škole i pružatelje obuka širom zapadnog Balkana. Na taj način projekat aktivno doprinosi povećanju konkurentnosti regionalnog tržišta rada i privrede. S obzirom na izazove nezaposlenosti mladih i nedostatka kvalificirane radne snage, cilj Fonda je povećanje zaposlenosti učenika kroz jačanje saradnje obrazovnih institucija i privrede. Program pomaže školama da usklade svoje programe s potrebama kompanija i opreme se najsavremenijom tehnologijom, uz praktičan rad i obuku na radnom mjestu.

RCF je već uspješno realizirao tri poziva, a 12 konzorcija iz Bosne i Hercegovine ostvarilo je sredstva za realizaciju svojih projekata. Ova godina donosi dodatnu priliku jer, osim sredstava iz regionalnog fonda, BiH ima na raspolaganju i sredstva iz nacionalnog fonda. Projekat finansira Njemačko savezno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ) putem Njemačke razvojne banke (KfW), uz dodatnu podršku Vlade Švicarske. Do sada je ukupno izdvojeno više od 64 miliona eura te dodatnih 10 miliona švicarskih franaka. Konzorciji imaju mogućnost aplicirati za sredstva u iznosu od 150.000 do 500.000 eura.

Radionice koje povezuju predstavnike kompanija i škola

Vanjskotrgovinska komora BiH i Sarajevska regionalna razvojna agencija (SERDA) organizirale su dvije radionice u Sarajevu na temu „Povezivanje poslodavaca i škola s ciljem unapređenja stručnog obrazovanja i obuke u Bosni i Hercegovini“ u okviru projekta „Uključivanje poslodavaca u relevantno i otporno stručno obrazovanje i obuku – EmployVET“. Radionice su bile namijenjene instruktorima/nastavnicima praktične nastave iz srednjih stručnih i tehničkih škola te mentorima i menadžerima ljudskih resursa u kompanijama koje trenutno vode ili planiraju voditi proces organizacije praktične nastave.

Prvi dan radionice su predstavnici kompanija i škola kroz interaktivne sesije zajednički identifikirali izazove i prioritete pružatelja stručnog obrazovanja i obuke i poslodavaca, podstičući međusobno razumijevanje i saradnju. Analizom različitih perspektiva, učesnici su stekli praktične alate za uspostavljanje održivih partnerstava i usklađivanje obrazovanja s potrebama tržišta rada. Predstavljen je koncept učenja zasnovanog na radu i njegove primjene na nivou države BiH i u međunarodnom kontekstu, te je učesnicima omogućena kritička analiza stručnog obrazovanja i obuke u državnom okviru kroz SWOT metodologiju, kao i identifikacija ključnih faktora koji utječu na stručno obrazovanje i predlaganje konkretnih mjera za njegovo unapređenje.

Drugog dana radionice realizirana je terenska nastava u kompaniji Dizart d. o. o. iz Sarajeva. Učesnici radionice saznali su više o radu kompanije koja je specijalizirana za inovativnu prenamjenu i prodaju robota, prilagođavajući ih novim funkcijama i potrebama koje nadilaze njihovu prvobitnu namjenu. Također, u sklopu kompanije postoji i edukativni centar koji organizira stručno usavršavanje za programiranje i rad na CNC i laserskim mašinama. Učešće na radionicama uzelo je više od 40 učesnika, predstavnika poslodavaca/kompanija i škola.

Praktični vodič za pripremu CBAM izvještaja

Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine pripremila je priručnik s ciljem pružanja podrške kompanijama u ispunjavanju obaveza koje proizilaze iz primjene Mehanizma za prekogranično poravnanje emisija ugljenika (CBAM).

Osnovni cilj priručnika jeste da na jasan i sistematičan način pojasni proces popunjavanja izvještaja koji je razvila Evropska komisija, uz prikaz konkretnih izvještaja za četiri kompanije iz metaloprerađivačkog sektora u BiH.

Pored praktičnih uputstava za popunjavanje izvještaja koji su u fokusu priručnika, dostupan je i teorijski dio koji objašnjava osnovne pojmove, princip funkcionisanja mehanizma, metode obračuna emisija, kao i pregled relevantnih aktera uključenih u proces izvještavanja.

Takođe je dostupna i analiza najčešćih pitanja i odgovora prikupljenih tokom edukacija koje je Komora organizovala u proteklom periodu. Ova sekcija ima za cilj da dodatno razjasni nedoumice sa kojima se privrednici najčešće susreću u praksi.

Priručnik je namijenjen svim kompanijama koje podliježu CBAM obavezama, a naročito onima iz sektora metala, cementa, đubriva i sličnih djelatnosti koje su trenutno obuhvaćene ovim mehanizmom.

Priručnik je dostupan na linku https://komorabih.ba/wp-content/uploads/2025/04/VTK-STK-BIH-CBAM-prirucnik_za-popunjavanje-izvjestaja.pdf.

VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЉНОТРГОВИНСКА КОМОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
INSTITUT ZA EDUKACIJU

Vaša adresa za edukaciju

+387 33 566 200

edukacija@komorabih.ba

www.komorabih.ba/usluge/edukacija

Certifikati za sistem upravljanja prema
ISO 9001:2015 i ISO 14001:2015

WESTERN BALKANS CIRCULAR ECONOMY HUB KAO REGIONALNA PREKRETNICA

RECONOMY je regionalni program koji provodi organizacija Helvetas uz podršku Švedske razvojne agencije (Sida), a u njemu učestvuju i Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine. Program je usmjeren na strateško jačanje cirkularne ekonomije na zapadnom Balkanu kroz razvoj Western Balkans Circular Economy Huba (WBCEH), digitalne i institucionalne platforme čiji je cilj povezivanje privrede, obrazovnog sektora, donosilaca politika i civilnog društva u zajedničku mrežu podrške zelenim i inkluzivnim poslovnim modelima.

Predstavljanje i lansiranje WBCEH-a

Prvi važan korak ka stvaranju regionalne mreže ostvaren je još u maju 2024. godine, kada je u Skoplju održan događaj povodom zvaničnog predstavljanja koncepta Huba. Na događaju je učestvovala Elin Bergman iz Nordic Circular Hotspota, zajedno sa predstavnicima komora iz šest zemalja regiona. Fokus je bio na promociji CO-IN© metodologije – pristupa koji podstiče međusektorsku saradnju kao ključnu snagu cirkularne tranzicije.

Nakon toga, zvanično online lansiranje WBCEH-a organizirano je u junu 2025. godine, u okviru Svjetskog foruma cirkularne ekonomije (WCEF). Na događaju je učestvovalo preko 80 predstavnika iz cijelog regiona, uključujući predstavnika Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine. Učesnici su naglasili značaj digitalne platforme za umrežavanje, razmjenu znanja i promociju cirkularnih poslovnih modela u kontekstu izazova i prilika koje donosi tranzicija.

Edukacije i radionice

WBCEH već aktivno pruža edukativne sadržaje i organizira radionice usmjerene na razvoj kapaciteta i promociju cirkularne ekonomije, a posebno se izdvajaju:

- webinar „Introduction to Circular Economy with Elin Bergman” (juni 2025) posvećen osnovnim principima cirkularnosti, eko-dizajnu i strategijama za smanjenje otpada,
- radionica „Optimise Your Business and Save by Implementing Circular Economy and Green Transition” (novembar 2024) održana u saradnji s Institutom Mihajlo Pupin i Regionalnom privrednom komorom Valjevo s ciljem jačanja kapaciteta malih i srednjih preduzeća kroz konkretne primjere iz prakse,
- radni sastanak komora iz regiona (decembar 2024) na kojem su definirani planovi i prioriteti za 2025. godinu, s posebnim naglaskom na zapošljavanje mladih i žena kroz cirkularne lance vrijednosti.

Ciljevi Western Balkans Circular Economy Huba (WBCEH):

1. Edukacija i podrška preduzećima
Pružanje online kurseva, webinarima i treninga usmjerenih na mala i srednja preduzeća (MSME), sa posebnim naglaskom na žene i mlade.
2. Izgradnja digitalne infrastrukture
Razvoj sveobuhvatne platforme koja obuhvata resurse, praktične vodiče, baze podataka i studije slučaja za primjenu cirkularnih rješenja.
3. Mentorstvo i unapređenje regionalne saradnje
Povezivanje nordijskih eksperata i njihovih modela dobre prakse s lokalnim stručnjacima kako bi se osnažili domaći kapaciteti i potaklo međuregionalno učenje.
4. Zagovaranje javnih politika
Zajednički rad komora i relevantnih institucija, uključujući VTKBiH, na kreiranju povoljnijeg regulatornog okvira za razvoj zelenih inovacija i cirkularnih poslovnih modela.

Regionalna relevantnost i dalji koraci

Prema analizi Balkan Barometra, preko 80% građana zapadnog Balkana podržava regionalnu saradnju u ekonomiji. WBCEH dolazi kao odgovor na potrebu za integriranim i strukturiranim pristupom razvoju cirkularne ekonomije. Uspostavljanjem mreže znanja i prakse, Hub ima potencijal da omogući rast zelenih radnih mjesta, jačanje konkurentnosti preduzeća i smanjenje ekološkog otiska regiona.

Uz institucionalnu podršku, kao što je ona Vanjskotrgovinske komore BiH, i međunarodnu ekspertizu, WBCEH može postati model regionalnog razvoja zasnovanog na održivosti, inovacijama i uključivanju svih slojeva društva u zelenu tranziciju.

Tijana Muhamedagić

Bosna i Hercegovina u režimu kontrole HFC supstanci: Implementacija kvotnog sistema u skladu sa Kigali amandmanom

Hidrofluorougljikovodici (HFC) su sintetički rashladni plinovi koji se koriste u velikom broju komercijalnih i industrijskih uređaja – od rashladnih vitrina i klima-uređaja, do medicinskih hladnjaka i toplotnih pumpi. Iako ne uništavaju ozonski omotač kao njihovi prethodnici (CFC i HCFC), HFC supstance su snažni staklenički plinovi koji doprinose klimatskim promjenama.

Upravo zato su, kroz Kigali amandman na Montrealski protokol, uključeni u međunarodni režim kontrole, s ciljem postepenog smanjenja njihove upotrebe na globalnom nivou. Bosna i Hercegovina je, ratifikacijom Kigali amandmana, od 2024. godine postala dio ovog sistema – što znači da se uvoz i potrošnja HFC-a sada moraju odvijati

unutar precizno definisanih kvota. Ovo predstavlja značajan korak u uskladi vanju s međunarodnim obavezama, ali i izazov za industriju rashladne i klima tehnike.

Kvotni sistem: Osnova kontrole HFC-a

Uvođenje kvotnog sistema u Bosni i Hercegovini znači da svaka kompanija koja uvozi HFC supstance mora imati dozvolu i pridržavati se nacionalno određenog limita izraženog u tonama ekvivalenta CO₂. To podrazumijeva:

- kvantitativno ograničenje ukupne potrošnje,
- praćenje vrste i količine HFC-a koje se uvoze,

- izvještavanje prema međunarodnim institucijama (UNEP, Multilateralni fond).

Raspodjela kvota se vrši na osnovu referentnog perioda (2020-2023), a uvoznici HFC supstanci koji su članice Grupacije rashladne, klima tehnike i toplotnih pumpi Vanjskotrgovinske komore BiH su dužni pravovremeno izvještavati nadležne institucije o stvarnoj potrošnji.

Kigali amandman i međunarodne obaveze

Kigali amandman, usvojen 2016. godine, postavio je jasan vremenski okvir za postupno smanjenje potrošnje HFC supstanci. Za zemlje u razvoju, među koje spada i Bosna i Hercegovina, predviđena je faza „zamrzavanja” potrošnje HFC-a na prosječnom nivou iz referentnog perioda (2020-2023), s početkom od 1. januara 2024. godine. Nakon toga slijedi postepeno smanjenje u jasno definisanim intervalima, s ciljem da se do 2045. godine globalno smanji potrošnja HFC-a za više od 80%.

Kvotni sistem u BiH: Kako funkcioniše?

Dodjela kvota za HFC supstance u okviru Kigali amandmana odvija se prema strukturisanom i transparentnom pro-

Efikasna saradnja privrednog sektora i institucija

Grupacija rashladne, klima tehnike i toplotnih pumpi VTKBiH uspostavila je izuzetno uspješnu saradnju sa Ozonskom jedinicom BiH (Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske) i zajedničke aktivnosti na jačanju kapaciteta sektora, promociji ekološki prihvatljivih tehnologija i edukaciji servisera. Kroz tehničku i logističku podršku Ozonske jedinice, Grupacija je aktivno učestvovala u procesu prilagođavanja zakonodavstva međunarodnim obavezama, uključujući Kigali amandman, te doprinijela implementaciji kvotnog sistema za HFC supstance u BiH. Ova saradnja predstavlja primjer efikasnog partnerstva privrednog sektora i nadležnih institucija u oblasti zaštite okoliša.

cesu, s ciljem osiguravanja usklađenosti s dinamikom postupnog smanjenja potrošnje. Tokom 2024. godine održana su tri sastanka s uvoznici HFC supstanci kako bi se razgovaralo o njihovim planovima smanjenja potrošnje u skladu sa Kigali amandmanom na Montrealski protokol o zaštiti ozonskog omotača. U skladu s preuzetim obavezama, Bosna i Hercegovina je razvila nacionalni kvotni sistem za kontrolu uvoza HFC supstanci. Kvote su izražene u tonama ekvivalenta CO₂, a ne u fizičkoj količini supstance, što znači da su zasnovane na utjecaju pojedine supstance na globalno zagrijavanje. Ozonska jedinica Bosne i Hercegovine, uzimajući u obzir sve relevantne aspekte, obrazložila je sljedeći optimalni pristup za dodjelu kvota:

- izračun referentne osnovice: Određena kvota zasniva se na historijskom nivou potrošnje HFC supstanci u periodu od 2020. do 2023.
- utvrđivanje ukupne dozvoljene kvote: Na osnovu plana smanjenja iz Aneksa V, ukupna dozvoljena potrošnja HFC-a za Bosnu i Hercegovinu u periodu od 2024. do 2029. izračunata je kao procenat referentne osnovice. Time je utvrđena nacionalna kvota za svaku godinu, koja iznosi 1.066.653.000 CO₂ ekvivalenata
- raspodjela kvota uvoznici i proizvođačima: Ozonska jedinica Bosne i Hercegovine je odgovorna za upravljanje HFC supstancama i dodjeljuje pojedinačne kvote registrovanim uvoznici (22 registrovana uvoznika HFC supstanci i 0 proizvođača, prema podacima iz februara 2025). Raspodjela kvota uzima u obzir: 1) historijske podatke o uvozu po firmama – kvota svim postojećim uvoznici bit će umanjena za 10% u 2025. u odnosu na dodijeljeni kvotu za 2024. godinu kako bi se osigurao prostor za nove uvoznike i 2) potrebu uključivanja novih učesnika na tržištu – za četiri nova uvoznika registrovana do 1. augusta 2024. (dva u RS i dva u FBiH) bit će ravnomjerno raspodijeljeno 2,25% od ukupne kvote (1.066.653.000 CO₂ ekvivalenata)
- praćenje i usklađenost: Uvoznici su obavezni da izvještavaju o svojim transakcijama vezanim za HFC supstance. Ozonska jedinica Bosne i Hercegovine kontinuirano prati korištenje kvota putem sistema izdavanja dozvola, carinskih podataka

- i postupaka verifikacije, kako bi se osigurala potpuna usklađenost
- prilagođavanja i transferi: Moguće su preraspodjele kvota u slučaju nedovoljnog iskorištenja, kao i kontrolisani transferi između kompanija
- uz prethodno odobrenje Ozonske jedinice Bosne i Hercegovine, uz uslov da se ne prekorači ukupni nacionalni limit
- izvještavanje Sekretarijatu Montrealskog protokola: Zemlje su obavezne podnositi godišnje izvještaje o potrošnji HFC-a, čime se osigurava transparentnost i usklađenost s međunarodnim obavezama

Uvoznici su dužni dostavljati precizne podatke o količini i vrsti HFC supstanci koje uvoze, a svaka pošiljka mora imati odgovarajuću dozvolu. Dodatno, institucije vode registar o potrošnji HFC-a, što omogućava praćenje ukupne potrošnje i njeno poređenje s dozvoljenim količinama.

Problemi i izazovi u praksi

Implementacija kvotnog sistema u BiH suočava se s nizom praktičnih izazova:

- nepotpuna evidencija uvoza i potrošnje: Iako su osnovni podaci dostupni, još uvijek postoji potreba za preciznijim i ažurnijim vođenjem evidencije
- primjena većeg broja zakonskih propisa: Uvođenje kvotnog sistema zahtijeva tješnju koordinaciju svih nivoa vlasti
- nedostatak edukacije i kapaciteta kod uvoznika i serviser: Mnogi akteri još uvijek nisu dovoljno upoznati sa novim pravilima i obavezama, što

- dovodi do grešaka u procedurama
- pitanje kontrole ilegalnog uvoza i zamjena: Kako se kvote smanjuju, raste rizik od pojave alternativnih, ali nereguliranih supstanci (npr. neoznačene mješavine) koji mogu ugroziti tržište i sigurnost krajnjih korisnika

Put naprijed: Prilike za sektor i institucije

Grupacija rashladne, klima tehnike i toplotnih pumpi Vanjskotrgovinske komore BiH aktivno doprinosi ublažavanju izazova koji prate uvođenje kvotnog sistema za HFC supstance i primjenu Kigali amandmana u Bosni i Hercegovini. Kroz blisku saradnju s Ozonskom jedinicom Bosne i Hercegovine, aktivnosti su usmjerene na podizanje svijesti, jačanje tehničkih kapaciteta i poboljšanje regulatornog okvira. U proteklom periodu posebna pažnja posvećena je edukaciji i informisanju sektora – organizovane su radionice za servisere, okolinske inspektore, buduće trenere, kao i tehnički sastanci i distribucija materijala koji objašnjavaju kvotni sistem i obaveze svih učesnika u lancu, uključujući i nove obaveze serviser. Grupacija pruža kontinuiranu podršku procesu certifikacije osoblja kako bi sektor bio usklađen s evropskom praksom i spreman za tehničke izazove koje donosi prelazak na alternativne rashladne supstance. Kroz svoje aktivnosti, Grupacija učestvuje i u pripremi podzakonskih akata te zagovara usklađivanje procedura između entitetskih nivoa i državnih institucija. Time se osigurava veća pravna sigurnost za firme koje posluju na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine.

Obuka povodom uspostave baze podataka rashladnih sistema i uređaja za klimatizaciju, grijanje i hlađenje

U isto vrijeme, Grupacija pruža savjetodavnu podršku novim tržišnim učesnicima zainteresovanim za legalan uvoz HFC supstanci i prati raspodjelu kvota kako bi se osigurala fer tržišna konkurencija. Jedan od značajnih izazova na koji se reaguje jeste prisustvo nelegalnih ili nereguliranih mješavina rashladnih supstanci na tržištu. Edukacijom svojih članica i saradnjom s inspekcijskim organima Grupacija direktno doprinosi suzbijanju neregularne trgovine i podizanju svijesti o sigurnosnim i ekološkim rizicima takvih praksi. Uz sve navedeno, zajednički rad svih aktera u procesu se snažno zalaže za promociju modernih i ekološki prihvatljivih tehnologija. Kroz stručne seminare i povezivanje proizvođača opreme s korisnicima potiče se prelazak na sisteme sa prirodnim radnim medijima i niskim GWP faktorom jer nas kvote „tjeraju“ da brže uvodimo alternativne tehnologije. Na ovaj način se proaktivno gradi sistemska podrška sektoru u tranziciji prema održivijim rješenjima, s jasnom vizijom da se obaveze iz međunarodnih sporazuma ispune, a domaća industrija ojača u tehničkom, kadrovskom i strateškom smislu.

Pravo vrijeme za djelovanje je sada, jer će se kvote u narednim godinama nastaviti smanjivati, a oni koji se prvi prilagode, bit će i tržišno konkurentniji. Kigali amandman nije samo obaveza – već i šansa. Tranzicija ka prirodnim rashladnim supstancama, jačanje kapaciteta za servis i održavanje naprednih sistema te jača povezanost industrije s pravilnicima Evropske unije (npr. F-gas regulativom), BiH može pozicionirati kao regionalnog lidera u održivim tehnologijama. Pozitivan primjer takve reakcije u Bosni i Hercegovini je INOVA d. o. o. iz Jajca, firma koja je počela sa proizvodnjom toplotne pumpe na propan.

Jedan od ključnih koraka jeste uvođenje sistema dozvola za pravna i fizička lica koja upravljaju HFC supstancama, čime se osigurava bolja kontrola i evidencija njihove upotrebe, kao i veća sigurnost pri rukovanju ovim supstancama. U cilju pripreme za uspostavu sistema dozvola, Ozonska jedinica Bosne i Hercegovine je, u saradnji s Grupacijom rashladne, klima tehnike i toplotnih pumpi pri VTKBiH, provela niz aktivnosti koje su uključivale pravnu, tehničku i kadrovsku pripremu sektora. Na osnovu zakonskih i podzakonskih akata entitetskih ministarstava pristupilo se izradi i harmonizaciji

Obuka trenera u Sarajevu i Banjoj Luci

Obuka inspektora

pravilnika koji definišu kriterije za izdavanje dozvola, praćenje potrošnje te stručnu osposobljenost osoba koje rukuju opremom i radnim supstancama.

Poseban fokus stavljen je na certifikaciju servisnog kadra, koji predstavlja direktnu kariku u lancu odgovornog upravljanja rashladnim i klima-uređajima. Kroz zajedničku inicijativu Ozonske jedinice i Grupacije, održane su tehničke radionice i treninzi širom BiH sa ciljem edukacije serviseri o pravilnom rukovanju HFC supstancama, mogućim ekološkim rizicima i načinu na koji se kvotni sistem odražava na njihov svakodnevni rad. Sadržaj obuka obuhvatao je i teme kao što su prepoznavanje zamjenskih plinova, postupci evakuacije i reciklaže, pravilno obilježavanje boca te obavezno vođenje evidencije o utrošku plina. Pored tehničara, važnu ulogu u sistemu kontrole imaju i nadzorna tijela. Zbog toga je poseban segment aktivnosti bio posvećen edukaciji okolinskih inspektora, s ciljem jačanja njihovih kapaciteta za praćenje primjene zakonskih propisa u oblasti HFC supstanci. Inspektori su posebno obučeni za prepoznavanje nelegalnog uvoza i nepravilne manipulacije rashladnim plinovima, što je značajno doprinijelo boljem razumijevanju nji-

hove uloge u implementaciji kvotnog sistema.

Još jedan važan segment odnosi se na obuku budućih trenera – instruktora koji će prenijeti znanje širom Bosne i Hercegovine, čime se osigurava kontinuitet edukacije i samoodrživost sistema. U saradnji s međunarodnim partnerima i uz podršku UNIDO-a (United Nations Industrial Development Organization), razvijen je modul za trenere koji kombinuje teoretske, praktične i regulatorne sadržaje, čime je stvorena osnova za uspostavu trening centara koji će imati kapacitete za kontinuiranu obuku i certifikaciju tehničkog osoblja, u skladu sa zahtjevima tržišta i propisima. Uvođenjem sistema dozvola za firme koje se bave ugradnjom i servisiranjem KGH opreme Bosna i Hercegovina pravi značajan iskorak ka transparentnijem i odgovornijem upravljanju HFC supstancama. Certifikacija serviseri, edukacija inspektora i izgradnja mreže trenera predstavljaju temeljne elemente tog sistema, koji odgovaraju na međunarodne obaveze, doprinose sigurnijem i održivijem funkcionisanju sektora rashladne i klima tehnike u Bosni i Hercegovini.

Adela Vukotić Terek

Ambalaža i ambalažni otpad u Bosni i Hercegovini

Održivost, EU regulative i potreba za depozitnim sistemom

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine je organizirala stručnu konferenciju pod nazivom „Nova EU Uredba PPWR o ambalaži i ambalažnom otpadu – implementacija depozitnog/integralnog sistema u BiH“, posvećenu temi ambalaže i ambalažnog otpada, sa posebnim fokusom na održivost, cirkularnu ekonomiju i nove zakonodavne smjernice Evropske unije

Konferencija je okupila ključne predstavnike državnih i entitetskih institucija, eko-operatere i kompanije. Razmjena iskustava i preporuka ukazala je na hitnu potrebu za unapređenjem sistema upravljanja ambalažom i ambalažnim otpadom u BiH kako bi se dostigli ciljevi zaštite okoliša i evropskih integracija.

Jedna od centralnih tema bio je novi evropski zakonodavni okvir – Uredba o ambalaži i ambalažnom otpadu (Packaging and Packaging Waste Regulation – PPWR), koju je Evropska komisija donijela krajem 2022. godine. Uredba je usvojena kao odgovor na sve veće količine ambalažnog otpada i potrebe za jačanjem cirkularnosti u lancima vrijednosti. Stupa na snagu 2026.

godine i obavezujuća je za sve članice EU. Uredba postavlja obavezu da do 2030. godine sva ambalaža mora biti u potpunosti reciklabilna. Pored toga, uvodi se zabrana složenih višeslojnih i teško reciklabilnih materijala, obavezan minimalni udio reciklata u ambalaži i smanjenje viška ambalažnih materijala.

Primjena PPWR-a će imati značajan utjecaj na kompanije koje izvoze proizvode na evropsko tržište a nisu njene članice. Svi izvoznici će morati uskladiti svoju ambalažu sa novim standardima, što uključuje korištenje lako reciklabilnih materijala, smanjenje volumena i mase ambalaže, kao i obaveznu upotrebu recikliranog sadržaja. Za bh. proizvođače i izvoznike to znači da će se morati uskladiti sa novim tehnič-

kim zahtjevima, što može predstavljati izazov, ali i priliku za modernizaciju i održivo pozicioniranje na tržištu.

Kada je riječ o depozitnom sistemu zbrinjavanja ambalažnog otpada, sa sigurnošću se može reći da je on u mnogim državama efikasan.

U Evropskoj uniji, prema podacima Eurostata za 2022. godinu, prosječna stopa reciklaže ambalažnog otpada iznosi 64%. Hrvatska, koja je implementirala efikasan sistem selekcije otpada i depozitni sistem za PET ambalažu, staklene boce i limenke, dostiže stopu reciklaže od preko 70%. Novije procjene UNDP-a navode da BiH reciklira između 16 i 20% ambalažnog otpada, dok ostatak završava na deponijama ili u prirodi. Eko-operateri u Bosni i Hercegovini funkcioniraju kroz saradnju sa komunalnim preduzećima i doprinose poboljšanju stanja, ali sistem i dalje zaostaje za praksom Evropske unije.

U Bosni i Hercegovini sistem upravljanja ambalažnim otpadom ostaje fragmentiran. Na entitetskom nivou postoji zakonska osnova, ali njena primjena nije ujednačena niti dosljedna. Eko-operateri, koji su zaduženi za

organizaciju i finansiranje sakupljanja i reciklaže ambalaže, funkcioniraju uz ograničene kapacitete. Procjene pokazuju da se u BiH reciklira svega 10-15% ambalažnog otpada, dok ostatak završava na deponijama ili u prirodi.

Na konferenciji je istaknuto da je Federalno ministarstvo okoliša i turizma pokrenulo izmjene i dopune Zakona o upravljanju otpadom FBiH u cilju usklađivanja sa zakonodavstvom EU i stvaranja temelja za cirkularni model upravljanja ambalažom. Poseban akcenat stavljen je na integraciju principa proširene odgovornosti proizvođača (EPR) i potrebu za jačanjem međuinstitucionalne saradnje. U Republici Srpskoj regulative postoje, ali ih je potrebno unaprijediti.

Jedno od rješenja koje se nameće jeste uvođenje depozitnog sistema. Ovakav sistem, koji omogućava povrat ambalaže uz novčanu nadoknadu, već daje dobre rezultate u brojnim članicama EU. Međutim, u Bosni i Hercegovini bi uvođenje ovog modela zahtijevalo niz prethodnih koraka. Potrebno je unaprijediti regulatorni okvir, osigurati tehničku infrastrukturu (automatizirani punktovi za povrat ambalaže), defi-

nirati finansijski model i nadležnosti te osigurati edukaciju potrošača i privrednih subjekata.

Pored toga, potrebno je jačati rad eko-operatera, uspostaviti pouzdanu bazu podataka o tokovima otpada i osigurati transparentan izvještajni sistem. Uvođenje depozitnog sistema nije samo tehničko već i sistemsko pitanje koje podrazumijeva strateški pristup i dugoročno planiranje.

Zaključno, uspostavljanje održivog i cirkularnog sistema upravljanja ambalažom u BiH zahtijeva hitno usklađivanje sa evropskim zakonodavstvom, modernizaciju prakse zbrinjavanja otpada te stvaranje povoljnog regulatornog i institucionalnog ambijenta. Depozitni sistem, kao potvrđeno efikasan model, može imati ključnu ulogu u tom procesu ako se postavi na kvalitetnim osnovama.

Tijana Muhamedagić

Umjetna inteligencija u Bosni i Hercegovini: između perifernosti i strateške prilike

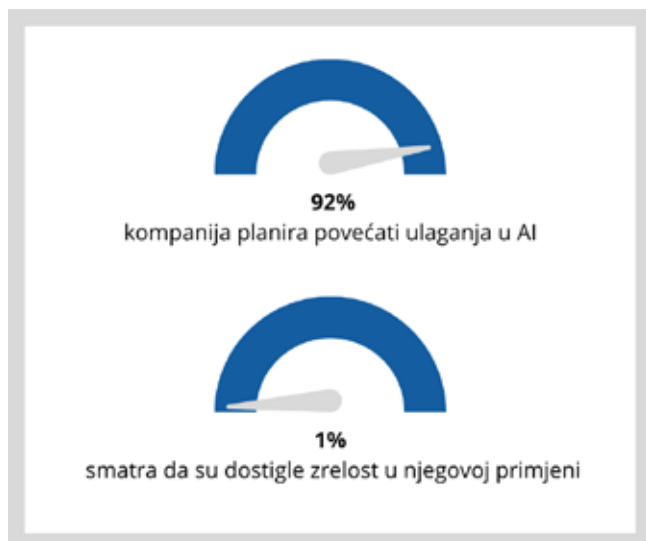
Dok globalni trendovi nezaustavljivo napreduju, BiH se kreće između „hoćemo, ali ne znamo kako” i „znamo kako, ali nemamo s kim”

U kontekstu globalnog tehnološkog ubrzanja koje predvode veliki ekosistemi poput SAD-a, Kine i EU, položaj Bosne i Hercegovine u razvoju i primjeni umjetne inteligencije ostaje periferalan ali istovremeno indikativan za šire izazove zemalja u tranziciji. Dok hype oko AI-a traje, konkretni rezultati su i dalje ograničeni. Prema istraživanju McKinsey & Company iz 2025. godine, iako 92% kompanija planira povećati ulaganja u AI u naredne tri godine, samo 1% njih smatra da su dostigle zrelost u njegovoj primjeni. Taj podatak ukazuje na jasan

jaz između deklarisanog potencijala i stvarne integracije u poslovne procese.

Kako tehnologija prelazi iz faze eksperimenta u strateški alat, ključna odgovornost lidera postaje razumijevanje načina na koji se taj potencijal može sustavno aktivirati. Put od jednostavnih digitalnih rješenja do naprednih AI sistema koji funkcionišu kao „kopiloti” poslovanja otvara prostor za dublju transformaciju organizacijskih struktura, modela donošenja odluka i konkurentskih strategija. Integracija AI tehnologija u poslovne tokove omogućava redefinisanje procesa, unapređenje

TREND / SEGMENT	OPIS I IMPLIKACIJE
1. Realističnija očekivanja	AI više nije doživljen kao univerzalni lijek; fokus se preusmjerava na integraciju u postojeće alate (npr. Copilot, Generative Fill). Čak i renomirani izvori poput Gartnera ukazuju na racionalizaciju očekivanja.
2. Multimodalni AI i video	Napredak prema modelima koji razumiju i kombinuju više modaliteta (tekst, slike, video). Primjeri: GPT-4V, Gemini. Omogućuju intuitivniju i bogatiju interakciju.
3. Manji modeli i otvoreni kod	Fokus prelazi na efikasnije, skalabilne modele (npr. LLaMA 3, Mixtral). Otvoreni kod omogućava veću fleksibilnost i prilagodbu raznim sektorima.
4. Nestašica GPU-ova i troškovi	Porast potražnje za GPU-ima vodi do nestašica i rasta cijena obrade u oblaku. Potreba za optimizacijom infrastrukture postaje ključna.
5. Optimizacija i lokalna rješenja	Tehnike poput LoRA i kvantizacije omogućavaju lokalno pokretanje AI modela, čime se jača sigurnost i smanjuju troškovi. Posebno važno za regulisane industrije.
6. Napredni virtuelni asistenti	AI prelazi iz jednostavnih chatbotova u autonomne agente. Multimodalnost omogućava složenije radnje poput analize prostora, zvuka i pružanja uputa.

Ključno pitanje više nije
"Da li ulagati u AI?"

Ključno pitanje je
"Kako ulagati pametno i održivo?"

analitike i ubrzano donošenje strateških odluka, čime se organizacijama otvaraju nove razvojne mogućnosti na globalnom tržištu.

Međutim, uspješan preobražaj zahtijeva više od same tehnološke implementacije. On podrazumijeva sposobnost organizacija da prilagode vlastite interne procese, strategije i strukture odlučivanja kako bi maksimizirale učinak AI-a. Umjetna inteligencija nije samo tehnička inovacija, ona predstavlja disruptivni faktor koji duboko transformiše način na koji preduzeća funkcionišu, planiraju i reaguju na promjene.

AI Index Report za 2025. godinu pokazuje da investicije u ovu oblast rastu eksponencijalno, regulative sazrijevaju, a modeli postaju sve sofisticiraniji. Bosna i Hercegovina, međutim, ni ove godine nije obuhvaćena ni fusnotom – što govori o dubljoj sistemskoj neravnoteži: imamo znanje, ali ne i institucionalnu podršku; interes postoji, ali infrastruktura izostaje; entuzijizam postoji, ali nedostaje vizija. Neusvajanje nacionalne strategije za AI nije samo politički propust već simptom šire institucionalne neangažovanosti u pitanjima digitalne transformacije.

U nedostatku jasno definisanih zakonskih okvira, razvoj AI-a u BiH odvija se gotovo isključivo kroz entuzijastične akademske i start-up inicijative. Iako

takav model može proizvesti inovacije, on rijetko prerasta u sistemski iskorak. U praksi, menadžeri suočeni s niskom predvidivošću povrata, nedostatkom stručnog kadra i regulatornom nesigurnošću AI često doživljavaju kao dodatni trošak, a ne kao stratešku silu promjene. Rezultat toga je da većina kompanija ostaje zaglavljena u rješenjima prvog vala digitalizacije – ERP, CRM i povremeni pilot-projekti, dok se napredni AI alati još uvijek doživljavaju kao luksuz.

Indeks spremnosti za umjetnu inteligenciju MMF-a svrstava BiH među zemlje s nižim nivoom pripremljenosti. Network Readiness Index dodatno ističe bolne tačke – skor od 29,70 u stubu „Tehnologija” ukazuje na spor internet, ograničenu međunarodnu propusnost i još uvijek nezadovoljavajuću pokrivenost 3G/4G mrežom. U stubu „Ljudi”, skor od 38,48 ukazuje na deficit ICT vještina i nedovoljnu zastupljenost digitalnih kompetencija u obrazovnom sistemu, što dodatno otežava pozicioniranje BiH kao regionalnog aktera u oblasti AI-a.

Tako nastaje paradoks: nalazimo se na raskršću između realnog tehnološkog potencijala i institucionalne inercije.

Ipak, prisustvo agilnih inicijativa – od univerzitetskih laboratorija do start-up zajednica – svjedoči o latentnoj energiji koja bi, uz minimalne sistem-

ske intervencije, mogla postati ozbiljan pokretač transformacije.

U organizacijama koje su spremne da učine prvi iskorak, AI više nije samo apstraktni koncept već konkretna poslovna sila koja povećava efikasnost, unapređuje donošenje odluka i omogućava dinamično prilagođavanje tržišnim uslovima. Ipak, većina firmi još uvijek ostaje u praznom prostoru između svijesti o potencijalu i konkretne primjene. Stoga ključno pitanje više nije da li ulagati u AI, nego kako ulagati pametno i održivo.

U tom novom pejzažu, menadžer mora imati sposobnost da komunicira između domena – između IT timova, poslovnih operacija i strateškog odlučivanja – i da istovremeno održava emocionalnu inteligenciju i povjerenje u timu.

Konačno, nijedna tehnologija ne može nadomjestiti sistemске slabosti bez unutrašnje spremnosti. AI se ne uvodi kupovinom softvera, već redefinisanjem načina razmišljanja. AI inicijative moraju imati jasno vlasništvo, metrike uspjeha i podršku vrha organizacije. Uz to, kulturološka komponenta – razumijevanje i prihvatanje algoritamskih odluka – mora postati sastavni dio organizacijske strategije.

Usprkos svim ograničenjima, BiH ima realnu šansu da se pozicionira kao eksperimentalni prostor za odgovornu, ali brzu AI integraciju. Sve češće se otvaraju domaće inicijative, akademski centri proizvode relevantan kadar, a dostupnost open-source modela spušta ulazne barijere. U kombinaciji sa fleksibilnošću malih i srednjih preduzeća, to čini BiH pogodnim testnim terenom za brze, ali kontrolisane AI eksperimente.

AI ima snagu da redefiniše organizacionu dinamiku: da zamijeni rigidne hijerarhije decentraliziranim, podatkom vođenim modelima, te da pozicionira lidere kao koordinate odnosa između ljudi, podataka i tehnologije.

Tabela 1. Strateške poluge za otključavanje AI potencijala

Dimenzija promjene	Šta se mijenja	Šta donose AI alati	Novi zadatak menadžera
Struktura	Kruta hijerarhija → agilne mreže	Autonomni agent-botovi orkestriraju tokove rada	Od <i>nadzornika</i> ka <i>dirigentu</i> multidisciplinarnih timova
Odlučivanje	Centralizirano, sporo → decentralizirano, podatkom vođeno	Prediktivni modeli i simulacije scenarija	Brzi <i>test–uči–iteriraj</i> ciklusi; tolerancija na grešku
Radni zadaci	Manualni → automatizirani	RPA, NLP-ekstrakcija, računalni vid	<i>Re-skilling</i> ka kreativnim i strateškim domenama
Kultura	Strah od zamjene → partnerstvo čovjek–algoritam	Objašnjivi modeli, etički kodeks	Transparentnost, psihološka sigurnost, karijerne mape
Mjerenje uspjeha	Samo kvartalni profit → profit + inovacija	Automatizirano praćenje KPI-jeva	Nagrade za eksperiment i interdisciplinu

Upravljanje promjenom: kako otključati AI potencijal?

Uspješan AI **preobražaj** počinje tek kada tehnologija probije okvire IT odjela i zahvati samu srž organizacijskog života. Strateška vrijednost leži u sposobnosti da se postojeće strukture, tokovi odlučivanja i mjerni sistemi nakaleme na logiku podataka u realnom vremenu. Kada algoritmi preuzmu repetitivne poslove, ljudi se oslobađaju za kreativne i dalekosežne zadatke; no ta tranzicija neće zaživjeti bez povjerenja, transparentnosti i jasne vizije karijernog napredovanja u „hibridnim“ timovima čovjek–mašina.

Empirijska iskustva pokazuju da **kolaboracija ljudi i algoritama** mijenja organizacijsku kulturu jednako duboko kao i formalne procese. Percepcija algoritamskih sposobnosti, osjećaj psihološke sigurnosti i stavovi zaposlenih prema autonomiji rada postaju kritične varijable uspjeha. Svaka strategija implementacije stoga mora ponuditi mehanizme očuvanja povjerenja: objašnjive modele, kontinuirano jačanje digitalnih kompetencija i nove putanje karijernog razvoja. Bosanskohercegovačke firme danas

stoje na kliznoj liniji između **pilota koji se nikad ne skaliraju** i **ekosistema koji samostalno uči na podacima**. Iskustvo globalnih lidera pokazuje da tehnička rješenja čine tek trećinu priče; preostale dvije trećine su organizacijska hrabrost i disciplinirano upravljanje promjenom.

Uvođenjem AI rješenja organizacije mijenjaju ne samo tokove rada već i način na koji se formiraju prioriteti, raspodjeljuju resursi i procjenjuje učinak. Repetitivni zadaci sve više postaju domen algoritama, oslobađajući ljude za strateške i kreativne uloge. No, ta tranzicija nije neutralna – ona izaziva otpor, zahtijeva nove kompetencije i podrazumijeva redefinisanje odnosa između ljudi i mašina.

Mikropobjede: najbrži put od skepse do budžeta

Iskustvo kompanija koje su **uspjele „probuditi“ AI** pokazuje da je prva bitka psihološka, a ne tehnička: menadžment i operativa moraju **vidjeti** – i brzo izbrojati – finansijsku korist. Zato se kreće **malim, jasno mjerljivim zahvatima** koji snižavaju rizik, oslobađaju

budžet i grade internu hrabrost za veće iskorake.

U BiH najčešće nedostaje upravo prva stavka – *jedna mjerljiva pobjeda*. Čim se pokaže da prediktivni model eliminiše makar dva zaustavljanja proizvodne linije, skepticizam pada brže od troškova.

Tri moguća horizonta do 2030.

AI putanju u BiH određuju tri sile: (1) **politička volja**, (2) **kapacitet infrastrukture** i (3) **zrelost poslovne zajednice**. Kombinacijom tih faktora nastaju tri realistična scenarija:

Zašto je scenarij ubrzanog usklađivanja najizvjesnija razvojna putanja?

1. **Kritična masa ljudskog kapitala već postoji** – univerzitetske laboratorije i start-up zajednice u Sarajevu, Mostaru i Banjoj Luci proizvode prva generacijska jezgra podatkovnih naučnika.

Tabela 2. Minimalni AI akcioni paket

Korak	Primjer u praksi	Vidljivi efekat za 6–12 mj.	Zašto „radi“
Mikro-pobjeda	Prediktivno održavanje jedne ključne mašine	↓ neplaniranih zastoja ≈ 20 %	Povezuje AI sa linijom troška koju svi razumiju: gubici zbog stajanja
AI-champion	Jedna osoba mosti IT, operacije i strategiju	Brže odluke, jasno vlasništvo	Eliminiše „siročad-projekte“; svako zna kome se javlja
Kultura transparentnosti	Radionice „Kako algoritam razmišlja“	↓ otpor zaposlenih, ↓ povjerenje	Strah se smanjuje onoliko koliko raste razumijevanje modela
Revizija KPI-ja	Bonus za broj provedenih eksperimenata	+ tempo inovacija	Nagrađuje pokušaje, a ne samo kvartalnu dobit

Tabela 3. Scenariji razvoja AI ekosistema

Scenarij	Pretpostavke	Makroefekat	Uloga privrede	Moj komentar / predikcija
Status quo	Bez strategije; spora 5G i cloud infrastruktura	AI doprinos BDP-u $\approx$ 0,5 %	Ad-hoc trening, sporadični piloti	Najizglednije bez pritiska „odozdo“. Rizik: gubimo još jednu deceniju u „pilot-paralizi“
Ubrzano usklađivanje	Nacionalna strategija; poreske olakšice + R&D fond	Rast BDP-a $\approx$ 2 %	Formiranje klastera, zajednički projekti	Smatram ovo baznim ciljem: realno dostižno uz dva mandata politike kohezije i fokus na SME sektor
Regionalni AI-hub	Brain-gain programi; BiH postaje testno tržište za SEE	AI doprinos BDP-u > 4 %	Npr. Komora koordinira ekosistem, privlači VC kapital	Ambiciozno, ali ne i fantazija: blizina tržišta EU + jeftina infrastruktura mogu privući skupo znanje – ako ga zadržimo
Revizija KPI-ja	Bonus za broj provedenih eksperimenata + tempo inovacija		Nagrađuje pokušaje, a ne samo kvartalnu dobit	

Pet pragmatičnih poteza koje privreda može pokrenuti odmah

Inicijativa	Operacionalizacija	Akademski racionalitet
1. Formalizacija zajedničke vizije	Trostrani AI memorandum (Komora + vlada + korporativni lideri) sa kvantifikovanim ciljevima: $\geq$ 100 operativnih AI projekata do 2027.	Triple-helix paradigma sugerise da održiva digitalna transformacija počinje koordinacijom javnog, privatnog i akademskog sektora; memorandumi privlače difuziju i obavezujuće „kolektivne KPI-jeve“
2. Tematski klasteri	Fokalne mreže – AI u proizvodnji, AI u finansijama, AI u javnim uslugama – dijele podatke, trošak model-treninga i utiču na regulaciju kao jedinstven glas	Klasterizacija smanjuje transakcione troškove inovacije (Porter), a zajednički učesnici ubrzavaju difuziju novih tehnologija (Rogersova krivulja)
3. AI-sandbox	Regulatorno „sigurno okruženje“ u kojem start-upovi i korporacije validiraju prototipove prije suočavanja s punim režimom GDPR-a, eIDAS-a i buduće EU AI akte	Eksperimentalna regulativa (regulatory sandbox) dokazana je u industrijama visokog rizika: firme greške prave jeftino, regulator uči i adaptira domaće norme
4. Program brain-gaina	Fiskalni paket dobrodošlice (0 % poreza prva 24 mjeseca) + grantovi za spin-off R&D centre; povratni mentoring lokalnim timovima	Empirija pokazuje da povratni migranti donose „knowledge remittances“ – specifičan tip kapitala od kojeg domaće ekonomije profitiraju
5. AI Scorecard BiH	Godišnji javni indikator: broj komercijalnih AI implementacija, izvoz AI usluga, udio AI radnih mjesta	Koncept „mjerne transparentnosti“ (measurement transparency) povezuje javno izvještavanje i pritisak za brže institucionalne izmjene. Ono što se mjeri – napreduje

2. **Marginalni troškovi infrastrukture rapidno padaju** – *open-source* modeli (npr. Llama 3, Mistral) i rezervisani GPU-cloudovi razbijaju finansijsku barijeru ulaska.

3. **Blizina EU regulative pretvara BiH u idealan „jeftin prototipni poligon“**: algoritmi testirani u domaćem sandboxu mogu se kasnije skalirati na tržišta pod visokom regulativnom kontrolom.

Prozor prilike je, međutim, ograničen. Ako ključni akteri ne povuku po-

teze u naredne tri godine, „AI“ će ostati ukras u PowerPoint prezentacijama. Nasuprot tome, ispunjenje minimalnog akcionog paketa omogućava Bosni i Hercegovini da do 2030. pređe iz statusa *low-cost labour* u laboratorij za data-driven industriju jugoistočne Evrope.

Najveći sistemski rizik nije u pogrešnoj tehnologiji ili nepreciznom predviđanju, nego u **institucionalnoj paralizi** dok se svjetska krivulja usvajanja strmo penje. U akademskom diskursu to se naziva „tehnološkim oportunistnim troškom“: svaka godina odlaganja mul-

tiplicira zaostajanje u geometrijskoj progresiji.

Stoga je prioritet broj 1 aktivirati navedene poluge, makar u pilot-obimu, i demonstrirati da Bosna i Hercegovina može iz „periferije hypea“ zakoračiti u zonu **mjerljivog, inkluzivnog i endogenog** AI rasta.

Elma Slabić, magistar menadžmenta i IT-a sa fokusom na procese usvajanja disruptivnih tehnologija

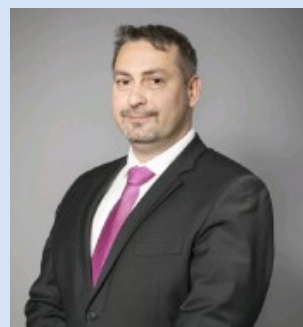
Uredba GDPR Evropske unije i novi Zakon o zaštiti ličnih podataka u Bosni i Hercegovini

Zaštita ličnih podataka odnosi se na sve poslodavce koji vrše obradu ličnih podataka kako radnika tako i drugih lica sa kojim pravna lica imaju poslovnu saradnju

U februaru 2025. godine su oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine usvojila novi Zakon o zaštiti ličnih podataka koji je transponirao Uredbu GDPR u BiH zakonodavstvo. Tako su privredna društva, finansijske institucije, ministarstva i druge upravne organizacije, javne ustanove, institucije svih nivoa vlasti i drugi subjekti u Bosni i Hercegovini postali obveznici primjene i kontrolori provođenja odredbi novog Zakona o zaštiti ličnih podataka Bosne i Hercegovine.

Uredbom Evropske unije o zaštiti ličnih podataka, poznatijom kao GDPR (engl. General Data Protection Regulation), uvedene su nove obaveze svim pravnim licima iz BiH koja imaju

Dr. sc. Muhamed Mujakić, certificirani trener za više stručnih oblasti prava, s dugogodišnjim iskustvom u edukaciji državnih službenika i zaposlenika. Diplomirao je, magistrirao i doktorirao pravne nauke iz oblasti javnog prava. Arbitar je pri VTKBiH, certificirani edukator ADSBiH, ADSFBiH i CESTFBiH, kao i edukator pri Komori. Autor je više stručnih publikacija i radova.

kljente u državama članicama EU.

S obzirom na značaj teme za poslovnu zajednicu, Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine je, u saradnji sa njemačkom Fondacijom Konrad Adenauer Stiftung (KAS), 19. 5. 2025. godine u Sarajevu organizirala radionicu „GDPR uredba i Zakon o zaštiti ličnih podataka u BiH sa implikacijama umjetne inteligencije“.

Različiti su izazovi sa kojima se susreću obveznici primjene ovog Zakona

te je fokus radionice bio na aspektima njegove praktične primjene s ciljem da se učesnicima pomogne da u svom radu što pravilnije i potpunije ispune sve zahtjeve ovog vrlo kompleksnog i osjetljivog propisa. Predstavljeni su aspekti praktične primjene Zakona, uz poseban osvrt na izazove i implikacije umjetne inteligencije. Također, obrađeni su zahtjevi i standardi propisani GDPR-om.

muhamed.mujakic@gmail.com

VTKBiH je, u saradnji sa njemačkom Fondacijom Konrad Adenauer Stiftung (KAS), organizirala radionicu „GDPR uredba i Zakon o zaštiti ličnih podataka u BiH sa implikacijama umjetne inteligencije“

Nužno razdvojiti proizvode biljnog i životinjskog porijekla u trgovinama

U savremenom maloprodajnom okruženju, jasno označavanje i fizičko razdvajanje proizvoda biljnog porijekla od onih životinjskog porijekla, naročito proizvoda na bazi mlijeka, postaje sve važniji standard u cilju zaštite potrošača, osiguranja transparentnosti i usklađenosti sa prehrambenim navikama sve većeg broja potrošača. Evropska unija je ovaj segment detaljno uredila kroz niz propisa i smjernica, dok u Bosni i Hercegovini praksa i regulativa još uvijek zaostaju u implementaciji sličnih standarda.

U okviru Evropske nije, Uredba (EU) br. 1169/2011 o informiranju potrošača o hrani postavlja temeljne zahtjeve za jasno i nedvosmisleno označavanje hrane, uključujući deklaraciju sastava, porijekla i potencijalnih alergena. Također, jasno je definirano da se nazivi poput „mlijeko“, „sir“ ili „jogurt“ mogu koristiti isključivo za proizvode životinjskog porijekla, dok proizvodi biljnog porijekla moraju biti adekvatno i transparentno označeni, bez dovodenja potrošača u zabludu. Ova regulativa imala je snažan utjecaj na način prezentacije proizvoda u trgovinama širom Evropske unije, gdje je postalo standard da se proizvodi biljnog porijekla (npr.

biljni napici i biljni sirevi) odvajaju na posebnim policama i jasno označavaju kao „biljni proizvod“.

U praksi, u većini trgovina širom Evropske unije, biljni proizvodi su smješteni u odvojenim policama, jasno vizuelno označeni kako bi se izbjeglo zbunjivanje potrošača, posebno onih sa prehrambenim ograničenjima, alergijama ili specifičnim etičkim uvjerenjima. Takav pristup doprinosi boljem korisničkom iskustvu, olakšava donošenje odluka pri kupovini i osigurava usklađenost s regulativom o oglašavanju i označavanju hrane.

S druge strane, u Bosni i Hercegovini, iako je veliki dio zakonodavstva usklađen sa pravnom stečevinom EU, implementacija na nivou maloprodaje zaostaje. Pravilnici o deklariranju i označavanju hrane koji su usklađeni sa standardima EU, poput Pravilnika o informiranju potrošača o hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 68/13), ne provode se u potpunosti u praksi. Tako se u brojnim trgovinama proizvodi biljnog i životinjskog porijekla i dalje nalaze jedni pored drugih – biljni jogurti tik uz kravlj, biljni maslac, često bez jasnih vizuelnih razlika ili oznaka. Ovakvo stanje dovodi do konfuzije kod potroša-

ča, naročito onih koji se iz zdravstvenih ili drugih razloga striktno pridržavaju određene prehrane.

Kako bi se unaprijedila zaštita potrošača u Bosni i Hercegovini, neophodno je u što kraćem roku donijeti smjernice ili preporuke nadležnih institucija koje bi obavezale trgovce da fizički razdvajaju proizvode biljnog i životinjskog porijekla na policama. Također je važno pojačati inspekcijski nadzor nad pravilnim označavanjem proizvoda i pokrenuti kampanje za informiranje potrošača o njihovim pravima.

Prepoznajući važnost ove teme, Grupacija proizvođača i preradivača mlijeka VTKBiH je, u saradnji sa Agencijom za sigurnost hrane BiH, organizirala okrugli sto posvećen potrebi jasnog razdvajanja proizvoda biljnog i životinjskog porijekla u trgovinama. Kroz dijalog relevantnih aktera iz javnog i privatnog sektora istaknuta je važnost usklađivanja domaće prakse sa evropskim standardima, uz poseban akcenat na zaštitu interesa i prava potrošača, ali i proizvođača mlijeka i mliječnih proizvoda.

Uvođenje ovih mjera doprinijelo bi ne samo usklađivanju sa EU praksom već bi i osnažilo povjerenje potrošača u maloprodajni sektor i dalo jasan signal da se informiranost kupaca stavlja u središte tržišne regulative.

Uzimajući u obzir rastući trend potrošnje biljnih proizvoda i sve veći broj potrošača koji se iz različitih razloga odlučuju za prehranu bez sastojaka životinjskog porijekla, jasno razdvajanje ovih kategorija proizvoda u trgovinama Bosne i Hercegovine više nije pitanje preferencije, već nužnosti. Osim što bi to doprinijelo boljoj informiranosti potrošača, usklađenost sa standardima EU bi ujedno olakšala i trgovinu sa evropskim partnerima te potaknula domaće proizvođače na jačanje konkurentnosti.

Tijana Muhamedagić

Poziv za dostavu radova za treći broj naučnog časopisa „Infokom Science“

Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine poziva sve zainteresirane autore da dostave svoje naučne i stručne radove za treći broj časopisa „Infokom Science“, čije je objavljivanje planirano za novembar 2025. godine.

Tema broja:

Od industrije 4.0 do industrije 5.0

Dobrodošli su i radovi koji se bave drugim aktuelnim temama značajnim za razvoj privrede Bosne i Hercegovine.

Zašto objaviti u časopisu „Infokom Science“?

- Časopis povezuje poslovnu zajednicu, akademsku sferu i širu javnost.
- To je platforma za predstavljanje ideja, istraživanja i praktičnih rješenja.
- Anonimni recenzentski postupak osigurava kvalitet i vjerodostojnost objavljenih radova.

**Pružite doprinos nauci i praksi -
podijelite svoja saznanja kroz časopis
koji povezuje znanje i privredu!**

Rok za dostavu radova: 1. septembar 2025. godine
Pošaljite svoj rad na adresu: infokomscience@komorabih.ba
Upute za autore i više informacija dostupni su na zvaničnoj
internetskoj stranici časopisa: infokomscience.komorabih.ba

Nova pravila za bh. prijevoznike pri uvozu robe u EU od 1. rujna 2025. godine

Uprava za neizravno oporezivanje Bosne i Hercegovine obavještava sve carinske obveznike i prijevoznike iz Bosne i Hercegovine koji cestom ili željeznicom uvoze robu u carinsko područje Europske unije, a koja je predmet podnošenja ulaznih skraćениh deklaracija (USD) sukladno odredbama članka 127. Uredbe (EU) 952/2013 (CZU), da imaju rok da se najkasnije od 1. rujna 2025. prilagode, tj. da ulazne skraćene deklaracije (USD) moraju podnijeti uporabom novog sustava kontrole uvoza (ICS2), verzija 3, korak 3.

Do toga dana mogu nastaviti s podnošenjem USD-a putem ICS1 sustava ili podnošenjem proвозne carinske deklaracije koja sadrži i set sigurnosnih podataka korištenjem sustava NCTS5.

Obveznik podnošenja USD-a je prijevoznik. Međutim, USD može podnijeti uvoznik ili primatelj robe ili bilo koja osoba koje može podnijeti ili je podnijela robu carini sukladno članku 127. stavak 4. CZU-a.

Ova obaveza vrijedi za prijevoznike, njihove zastupnike ili svaku osobu koje može na carinskom uredu prvog ulaska na područje Europske unije u Republici Hrvatskoj podnijeti robu carinskim tijelima u cestovnom i željezničkom prometu.

Gospodarski subjekti moraju biti svjesni da kada počnu koristiti ICS2 sustav ne mogu se vraćati u ICS1. Sam proces završava na carinskom uredu prvog ulaska podnošenjem nacionalne poruke o podnošenju IE3G301 i čekanja odgovora u smislu podatka o kontroli pošiljaka.

Više detalja, grafički prikazi obveza te sve potrebne informacije u vezi s početkom primjene ICS2 sustava donosimo na stranicama koje slijede.

ICS2

Izdanje 3: Tehnička priprema

U sklopu trećeg izdanja sustava Europske unije za zaštitu i sigurnost prije dolaska na carinu – **Sustav kontrole uvoza druge generacije** – sva roba koja se prevozi pomorskim i unutarnjim plovnim putovima, cestama i željeznicom, u ili kroz EU¹, uključujući poštanske i ekspresne pošiljke, podliježe novim zahtjevima.

Gospodarski subjekti (EO-ovi) na koje to utječe morat će poslati sigurnosne podatke u ICS2 putem ulazne skraćene deklaracije (ENS), a kako bi to učinili morat će se povezati sa sustavom.

Na koga to izravno utječe?

Prijevoznike pomorskim i unutarnjim plovnim putovima, cestom i željeznicom

Špeditere

Krajnje primatelje
(u pomorskom prometu)

Poštanske operatere

Žurne prijevoznike

¹ Sve države članice EU-a te Norveška, Švicarska i Sjeverna Irsko.

Što biste prvo trebali učiniti?

Kao EO na kojeg se to odnosi, trebate odlučiti želite li razviti vlastiti interni IT sustav ili upotrebljavati usluge pružatelja IT usluga (ITSP) za slanje ENS podataka u ICS2.

Također ćete se u ranoj fazi morati dogovoriti s različitim stranama u opskrbnom lancu o tome kako ćete pohranjivati ENS podatke. To ovisi o tome hoće li se strane u opskrbnom lancu složiti da potrebne podatke iz komercijalne dokumentacije stave na raspolaganje prijevozniku.

1. **Ako hoće**, prijevoznik šalje sve potrebne podatke u ICS2 u obliku potpunog ENS-a.
2. **Ako neće**, klijenti prijevoznika moraju sami poslati odgovarajuće djelomične ENS podatke u ICS2 ili dogovoriti da ih pošalje druga strana u opskrbnom lancu (npr. primatelj pošiljke u pomorskom prometu koji se nalazi u EU-u).

Bez obzira tko je tehnički pošiljatelj (vi ili vaš ITSP), vi (kao deklarant ili predstavnik) ostajete pravno odgovorni za točnost, potpunost i pravodobnost podataka.

Kako nastaviti s tehničkim pripremama?

Strana koja šalje ENS podatke u ICS2 (vi ili vaš ITSP) morat će učiniti sljedeće:

1. Budite sigurni da imate **registracijski i identifikacijski broj gospodarskog subjekta (EORI broj)** koji vam je izdalo jedno od carinskih tijela država članica EU-a.

- a. Ako je EO i pošiljatelj i deklarant, potreban im je samo jedan EORI broj koji se može upotrebljavati za obje uloge.
- b. Ako EO radi s ITSP-om kao pošiljateljem, tada oba trebaju EORI broj za registraciju certifikata i slanje ENS poruka.

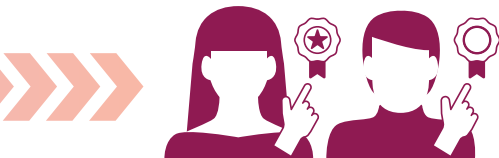

2. Obratite se odgovornoj nacionalnoj carinskoj upravi (koja je izdala EORI) i dostavite svoj **plan²** za provođenje samoocjenjivanja usklađenosti i početak vaših ICS2 aktivnosti.
3. Razvijte ili ažurirajte svoj **IT sustav** na temelju najnovijih ICS2 zajedničkih funkcionalnih i tehničkih specifikacija sustava (**CFSS** i **CTSS**).
4. Pribavite potrebne digitalne certifikate od tijela za izdavanje certifikata s **Popisa pouzdanih popisa (LOTL)** da biste potvrdili svoj identitet (primjenjivo samo na pošiljatelja).

- a. **Jedan certifikat za pečaćenje poruke (definirano u dokumentu CTSS - dokument kontrole sučelja). On:**

- › mora biti dobiven od **odobrenog tijela za izdavanje certifikata** koje se nalazi na LOTL-u;
- › je vlasništvo pošiljatelja i povezan je s EORI brojem pošiljatelja te
- › treba biti registriran u nacionalnom / središnjem Sustavu za unificirano upravljanje korisnicima i digitalne potpise (UUM&DS). Taj vam sustav omogućuje siguran autorizirani pristup elektroničkim sustavima carine EU-a.

- b. Certifikat **sigurnosti prijenosnog sloja (TLS)** za šifriranje https veze. On:

- › mora biti dobiven od komercijalnog tijela za izdavanje certifikata u koje postoji povjerenje;
- › upotrijebit će se na prijenosnom sloju (https) u identifikacijske svrhe te
- › ne treba biti registriran u sustavu UUM&DS.

5. Provedite obvezno **samoocjenjivanje usklađenosti**.

² EO sa sjedištem u Švicarskoj ili Norveškoj može registrirati svoj EORI broj u državi članici EU-a po izboru. Međutim, EO mora predati plan carinskoj upravi svoje zemlje.

Kako se provodi samoocjenjivanje usklađenosti?

- › Provjerite postupak definiran u **organizacijskom dokumentu za samoocjenjivanje usklađenosti** i specifikacije dizajna testa za scenarije i slučajeve testiranja usklađenosti EO-a.
- › Pošaljite zahtjev **nacionalnoj službi za podršku** kako biste kreirali korisnike i uloge u UUM&DS u okruženju usklađenosti ICS2 kako biste pristupili sustavu.
- › Upotrijebite vjerodajnice za UUM&DS (koje vam je dodijelila nacionalna služba za podršku) kako biste se povezali sa **zajedničkim sučeljem za trgovce**.
- › Odaberite svoju ulogu i testne scenarije te provedite test usklađenosti. U slučaju pitanja, kontaktirajte nacionalnu službu za podršku.

Dvije su mogućnosti povezivanja kako biste proveli obvezno samoocjenjivanje usklađenosti.

- › Za povezivanje između sustava, postavite dvosmjernu TLS vezu, upravljajući svojom pristupnom točkom Izjave o primjenjivosti 4 (AS4) za ICS2.
- › Za povezivanje između korisnika i sustava, povežite se na zajedničko sučelje za trgovce – portal određenog trgovca (STI-STP).

Što trebate znati o samoocjenjivanju usklađenosti?

- › **Samoocjenjivanje usklađenosti obvezno je.** Njegova je svrha potvrditi da je IT sustav koji će se upotrebljavati za slanje i primanje tehničkih poruka prema i od ICS2 spreman za provedbu operacija vezanih uz ICS2.
- › Ako ste već spojeni na ICS2 (tj. špediter ste, ekspresni prijevoznik, poštanski operater itd. uključen u zračni prijevoz), samo trebate testirati nove poslovne procese za treće izdanje.
- › Ako se prvi put povezujete s ICS2, morate testirati sve temeljne procese.
- › Samoocjenjivanje usklađenosti različito je, ovisno o ulogama i aktivnostima EO-ova.

Obavijesti za prijevoznike

- › Kada prijevoznik upotrebljava ITSP i odluči primati obavijesti iz ICS2, tada mora registrirati svoj EORI u sustavu UUM&DS. Operater također treba postaviti svoju pristupnu točku putem STI-STP-a i konfigurirati svoje postavke u skladu s tim.

Datumi koje valja upamtiti

- › Za dodatne informacije ili ako vam je potrebna pomoć, kontaktirajte s **nacionalnom službom za podršku** države članice u kojoj je vaš EORI broj registriran.
- › Provjerite dokumentaciju (specifikacije, šifre pogrešaka, materijale za obuku i česta pitanja) dostupnu na engleskom jeziku na **platformi za dijeljenje dokumenata CIRCABC**.

PRATITE NOVOSTI O ICS2
Više saznajte na stranici: ec.europa.eu/ICS2

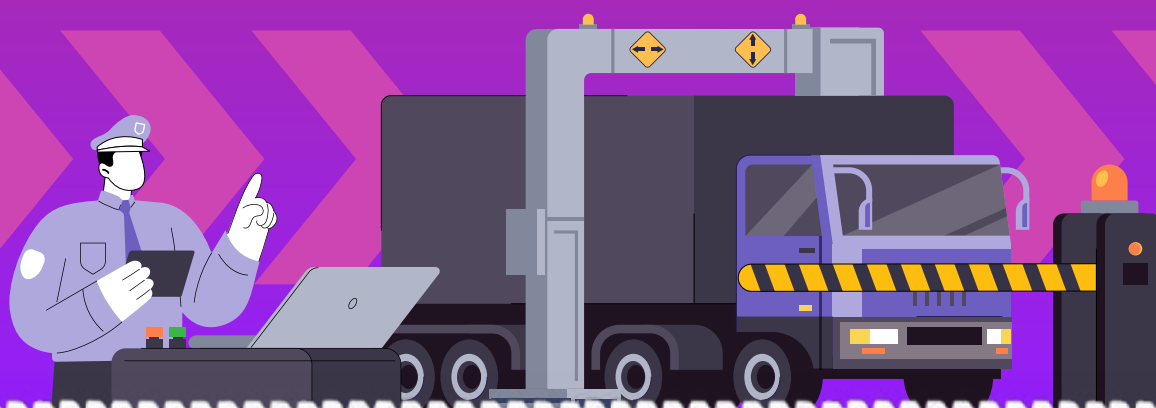

Ured za publikacije
Europske unije

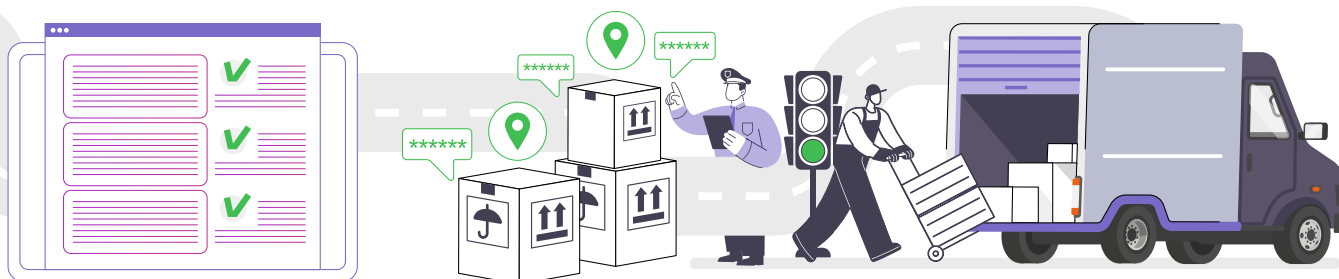
ICS2

Novi zahtjevi za podacima za robu koja se unosi u EU cestovnim prijevozom

Ako prevozite robu cestovnim prijevozom (uključujući poštanske pošiljke) u područje ili preko područja EU-a, Sjeverne Irske, Norveške ili Švicarske, obvezni ste poslati nove podatke povezane sa sigurnošću i zaštitom prije nego što roba stigne. Podatke trebate podnijeti u EU-ov novi sustav za rano informiranje o teretu – **Sustav kontrole uvoza druge generacije (ICS2)** koji služi kao zamjena za sustav ICS1 i Novi kompjutorizirani provoznik sustav (NCTS) faza 5. Ovi zahtjevi **stupaju na snagu 1. travnja 2025.** te se također primjenjuju na poslovanje e-trgovine.

Koji su ključni zahtjevi?

Cestovni prijevoznik zakonski je odgovoran za podnošenje **potpune i točne ulazne skraćene deklaracije (ENS)** za svu robu u sustav ICS2. Deklaraciju ENS potrebno je podnijeti najkasnije sat vremena prije nego što roba stigne u prvi ulazni carinski ured u EU-u.

Podatke je potrebno podnijeti u sustav ICS2 te oni trebaju sadržavati, između ostalih relevantnih pojedinosti, **detaljne informacije o robi** (uključujući detaljan opis robe i šestoznamenkasti HS broj), **strane** (prijevoznika, pošiljatelja, primatelja, kupca i prodavatelja robe), **podatke o prijevozu** (identitet prijevoznih sredstava, provoz pošiljke i prijevozna sredstva te dokumente o prijevozu).

Prijevoznik mora **pribaviti potrebne podatke iz svih temeljnih transportnih dokumenata / tovarnih listova koje su izdali špediteri** (bez obzira na to ima li sjedište u EU-u ili u zemlji izvan EU-a) i druge uključene strane lanca opskrbe (npr. izvoznici, primatelji sa sjedištem u EU-u, uključujući poštanske operatore, koji izdaju ekvivalentne transportne dokumente).

Što moram učiniti kako bih se na vrijeme pripremio/la?

- Prvo, ako još nemate **registarski i identifikacijski broj gospodarskog subjekta (EORI)**, trebate se registrirati i pribaviti EORI broj od carinskog tijela zemlje članice EU-a.

- **Odlučite** kako predati podnesak ENS-a u sustav ICS2 odabirom jedne od sljedećih mogućnosti.

1. Uspostavite vlastitu pristupnu točku za povezivanje između sustava (AS4) za podnošenje podataka u sustav ICS2 izravno iz vlastitog sustava. Navedeno zahtijeva uspostavljanje veze sa sustavom ICS2 putem sigurnosnog protokola. Prije podnošenja ENS-a u produkcijski sustav ICS2 pristupna točka kojom upravlja gospodarski subjekt (EO) mora ispuniti obvezno **samoocjenjivanje usklađenosti** kako bi se osiguralo da je njezin informacijski sustav sposoban i kompatibilan sa slanjem i primanjem funkcionalnih i tehničkih poruka u sustav ICS2 i iz njega. Za ocjenjivanje usklađenosti dostupno je posebno okruženje sustava ICS2 za ocjenjivanje usklađenosti.

Provjerite dokumentaciju o zajedničkim tehničkim specifikacijama sustava (**CTSS**) i zajedničkim funkcionalnim specifikacijama sustava (**CFSS**) koje su potrebne za razvoj.

2. Ugovorite pružatelja IT usluga (ITSP) za podnošenje ENS-a u vaše ime.

3. Podnesite ENS putem zajedničkog sučelja za trgovce u sustavu ICS2 (STP). Za pristup STP-u gospodarski subjekt treba se povezati sa sustavom **ICS2 STP**, registrirati se i konfigurirati svoje postavke. Ova je mogućnost primjerena za tvrtke s malim količinama operacija.

- Pošiljatelj ENS-a treba biti registriran u nacionalnom/središnjem Sustavu za unificirano upravljanje korisnicima i digitalne potpise (**UUM&DS**).

Za više informacija i registraciju na **carinski portal EU-a za gospodarske subjekte** obratite se **nacionalnoj službi za podršku** u zemlji članici EU-a u kojoj je registriran vaš EORI broj kako biste dobili smjernice o koracima koje trebate pratiti.

Pozor!

Imajte na umu da izdavanje broja EORI, registracija u sustavu UUM&DS i dobivanje pristupa sustavu ICS2 STP može potrajati neko vrijeme (primjerice do nekoliko tjedana). Započnite s pripremom na vrijeme!

Datumi koje valja upamtiti:

1. travnja 2025.

zakonski zahtjevi za podnošenje podataka u sustav ICS2 stupaju na snagu

1. rujna 2025.

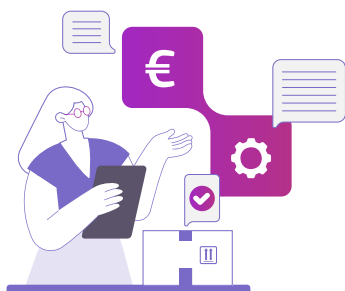
datum do kojega svi cestovni prijevoznici moraju započeti s uporabom sustava ICS2

Ako niste spremni započeti na vrijeme, **zatražite razdoblje uvođenja** od nacionalne službe za podršku države članice EU-a (nacionalno carinsko tijelo) u kojoj je vaš EORI broj registriran. Razdoblje uvođenja potrebno je zatražiti **najmanje mjesec dana prije zakazanog datuma pokretanja za cestovni prijevoz**.

Postoje li drugi načini za podnošenje podataka ENS-a?

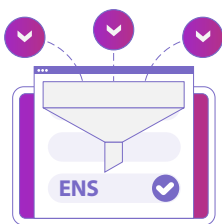
Nacionalne carinske uprave također mogu u budućnosti ponuditi mogućnost podnošenja **kombinirane proвозne deklaracije koja sadrži podatke ENS-a u novom kompjutoriziranom proвозnom sustavu (NCTS), faza 6, umjesto sustava ICS2**. To je moguće ako planirate podnijeti proвозne deklaracije kroz NCTS, faza 6, od ožujka 2025. Kombinirana proвозna deklaracija upotrebljavat će se za ulazne formalnosti do podnošenja robe prvom ulaznom carinskom uredu EU-a. Za više informacija posjetite [web-stranicu za NCTS](#) Europske komisije.

Kako se pripremiti za ICS2?

UPOZNAJTE SE s poslovnim i tehničkim zahtjevima sustava ICS2:

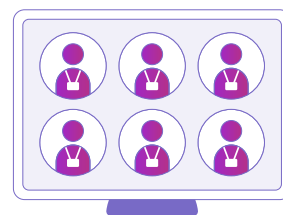
- [Web-stranica Europske komisije i Često postavljana pitanja](#)
- [CIRCABC – EU-ov carinski sustav za rano informiranje o teretu \(ICS2\)](#)
- [Operativne smjernice povezane sa sustavom ICS2](#)
- [Informativni list za tehničku pripremu](#)

OBAVIJESTITE svoje klijente da ste vi, kao prijevoznik, odgovorni za prikupljanje svih potrebnih podataka za podnošenje potpunog ENS-a.

OSIGURAJTE da su vaši poslovni procesi u skladu sa zahtjevima sustava ICS2 uspostavom operativnih protokola za kvarove sustava te primanje obavijesti od carinskih tijela.

OBUČITE svoje osoblje i dodijelite resurse za upravljanje ažuriranim IT sustavima i poslovnim procesima.

Što će se dogoditi ako ne budete spremni na vrijeme?

- Moguće je da roba bude zaustavljena na granicama EU-a.
- Moguće je da carinska tijela neće odobriti predmetnu robu.
- Moguće je da neadekvatne deklaracije budu ili odbijene ili podvrgnute intervenciji, uz moguće sankcije za nepoštivanje.

PRATITE NOVOSTI O SUSTAVU ICS2
Saznajte više na web-stranici: ec.europa.eu/ICS2

Ured za publikacije
Europske unije

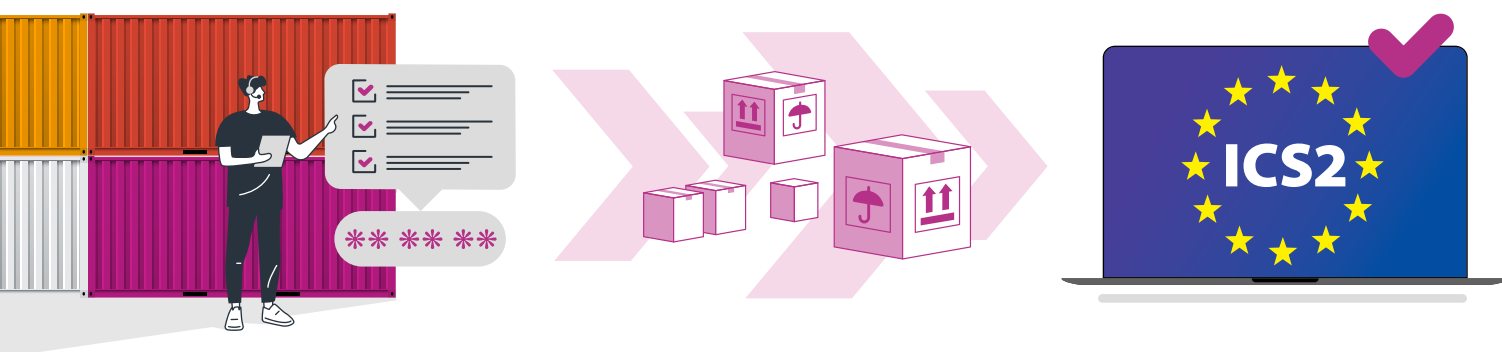
ICS2

Izdanje br. 3:
Pripremite svoje poslovanje za slanje robe u ili
kroz EU željeznicom

Ako ste uključeni u **rukovanje i prijevoz robe** (uključujući poštanske pošiljke) u ili kroz EU, Sjevernu Irsku, Norvešku ili Švicarsku **željeznicom**, morat ćete se pridržavati zahtjeva **sustava Europske unije za sigurnost i zaštitu prije dolaska – Sustav kontrole uvoza 2 (ICS2) – za podnošenje podataka od 1. travnja 2025. godine**. Ovi se zahtjevi također odnose na poslovanje e-trgovine.

Treće izdanje ICS2 bit će dostupno već od 3. lipnja 2024., kada bi sve države članice EU-a trebale biti spremne prihvatiti prijave u ICS2 od svih gospodarskih subjekata (prvo pomorski i unutarnji plovni putovi, a zatim željeznica i cesta).

Koji su ključni zahtjevi?

Željeznički prijevoznik bit će zakonski odgovoran za osiguranje da se potpuna i točna ulazna skraćena deklaracija (ENS) podnese u sustav ICS2 za svu robu prije njezina dolaska u EU.

ENS će imati detaljne sigurnosne i zaštitne podatke o transportiranoj robi koji uključuju potpuni komercijalni opis, HS 6-znamenkasti tarifni broj i dodatne pojedinosti o uključenim stranama (npr. informacije o kupcu ili prodavatelju).

Kako pripremiti ulaznu skraćenu deklaraciju?

Od 1. travnja 2025. prijevoznik će morati prijaviti sigurnosne i zaštitne podatke u ICS2 u popunjenoj ulaznoj skraćenoj deklaraciji.

Prijevoznik mora pribaviti potrebne podatke (*npr. teretni list, komercijalnu fakturu, dodatne pojedinosti o uključenim stranama*) iz svih temeljnih transportnih dokumenata/tovarnih listova na razini poduzeća od špeditera koji su ih izdali (*npr. sa sjedištem u Kini*) i drugih podnositelja na razini poduzeća (*npr. izvoznici, primatelji sa sjedištem u EU-u, uključujući poštanske operatore, koji izdaju istovrijedne prijevozne dokumente*).

Što je podnošenje višestrukih ulaznih skraćenih deklaracija?

Do kraja 2025., uz podnošenje jedne ulazne skraćene deklaracije, ICS2 također će omogućiti **podnošenje podataka višestrukih ENS-ova**, pri čemu različite strane u opskrbnom lancu podnose više od jedne djelomične prijave ENS-a.

U slučaju višestrukog podnošenja, prijevoznik i podnositelji na razini poduzeća moraju proaktivno komunicirati jedan s drugim kako bi se dogovorili tko će izvršiti djelomične prijave ENS-a i razmijeniti potrebne informacije (*npr. broj teretnog lista, EORI broj prijevoznika, EORI broj podnositelja na razini poduzeća*) koji će se upotrebljavati za povezivanje djelomičnih prijava ENS-a u ICS2.

Ako ste prijevoznik koji izdaje glavnu prijevoznu ispravu/tovarni list, morat ćete podnijeti djelomični ENS na temelju vaše glavne prijevozne isprave/tovarnog lista i prijaviti EORI broj špeditera u svom podnesku. Špediter će tada postati odgovoran za podnošenje podataka na razini poduzeća u ICS2 i morat će pribaviti podatke od drugih strana koje podnose podatke ili prijaviti u svom djelomičnom podnesku ENS-a identitet strana (EORI broj) koje još moraju podnijeti podatke.

Ako ste podnositelj na razini poduzeća (špediter, posrednik, uvoznik u EU) koji izdaje prijevozni dokument/tovarni list na razini poduzeća, morat ćete komunicirati s prijevoznikom koji izdaje dokumentaciju na razini poduzeća i sami podnijeti djelomični ENS u ICS2 koji sadrži samo podatke o prijevoznom dokumentu na razini poduzeća.

Ako ste uvoznik u EU, ovisno o internom ugovoru s uključenim stranama, morat ćete pružiti podatke o kupcu i prodavatelju strani koja podnosi podatke ENS-a ili podnijeti ENS koji sadrži te informacije izravno u ICS2.

Postoje li drugi načini za podnošenje podataka ENS-a?

Nacionalne carinske uprave također mogu u budućnosti ponuditi mogućnost podnošenja **kombinirane provozne deklaracije koja sadrži podatke ENS-a u novom kompjutoriziranom provoznom sustavu (NCTS), faza 6, umjesto ICS2.** To će biti moguće ako planirate podnijeti provozne deklaracije kroz NCTS, faza 6, od ožujka 2025.

Uz provoznu deklaraciju u NCTS-u može se podnijeti samo **potpuni skup podataka ENS-a**, a višestruko podnošenje nije moguće upotrebljavati. Kombinirana provozna deklaracija upotrebljavat će se za ulazne formalnosti do podnošenja robe prvom ulaznom carinskom uredu u EU-u. Više informacija dostupno je na ovoj [poveznici](#).

Datumi koje valja upamtiti:

1. travnja 2025.: željeznički prijevoznici i podnosioci na razini poduzeća moraju se spojiti na ICS2 i početi unositi podatke ENS-a u sustav.

Ako niste spremni započeti s podnošenjem 1. travnja 2025., trebate se obratiti **nacionalnoj službi za podršku države članice EU-a** (nacionalno carinsko tijelo) u kojoj je vaš EORI broj registriran i **zatražiti razdoblje uvođenja najkasnije do kraja ožujka 2025.**

Ožujak 2025.

Zatražiti razdoblje uvođenja

1. travnja 2025.

Datum početka za povezivanje na ICS2

1. travnja – 30. kolovoza 2025.

Vremenski okvir za uvođenje povezivanja na ICS2

1. rujna 2025.

ICS2 je obavezan za sve željezničke gospodarske subjekte

Kako se pripremiti za ICS2?

- **UPOZNAJTE** se s novim zahtjevima:
 - **Web-stranica Europske komisije** i **Često postavljana pitanja**
 - **Platforma za dijeljenje dokumenta CIRCABC-a** Europske komisije
- **DOGOVORITE** – kao prijevoznik – prikupljanje svih informacija koje su potrebne za podnošenje potpune ulazne skraćene deklaracije u ICS2 ili **PLANIRAJTE** ugovorno sa svim uključenim stranama da kao prijevoznik podnesete podatke na glavnoj razini, a oni predaju potrebne podatke na razini poduzeća u ICS2 pod vlastitom odgovornošću i u zakonskom roku. U slučaju višestrukog podnošenja, ključna je razmjena informacija među dionicima.
- **ISHODITE** EORI broj od jednog od carinskih tijela država članica EU-a kako biste mogli podnijeti ENS. Više informacija **ovdje**.
- **AŽURIRAJTE** vaše IT sustave kako biste se izravno povezali sa sustavom ICS2, ili umjesto toga, **UGOVORITE** pružatelja IT usluga koji nudi IT usluge za podnošenje ENS-a. Obratite se **nacionalnoj službi za podršku države članice** u kojoj je registriran vaš EORI broj kako biste dobili upute o koracima koje trebate slijediti.

Za poduzimanje prvih koraka u vašoj tehničkoj pripremi, također možete pogledati **ovaj informativni list**.

- **OSIGURAJTE** da imate uspostavljene potrebne poslovne procese za usklađivanje sa zahtjevima sustava ICS2, uključujući radne protokole u slučaju kvarova sustava, za višestruko podnošenje ili za primanje obavijesti od carinskih tijela.
- **OBUČITE** svoje osoblje i dodijeliti resurse za upravljanje ažuriranim IT sustavima i poslovnim procesima.
- **PROVEDITE** obvezne testove za samoocjenjivanje kako biste bili sigurni da se vaši IT sustavi mogu koristiti za slanje i primanje tehničkih poruka u i iz sustava ICS2. Za sljedeće korake provjerite **dokument za samoispitivanje sukladnosti organizacije**.
- **ZAPOČNITE** podnositi ENS uz ICS2 od 1. travnja 2025. ili **ZATRAŽITE** državu članicu EORI registracije za vremenski okvir za uvođenje ako niste spremni na datum pokretanja. Više informacija o postupku pokretanja dostupno je **ovdje**.

Što će se dogoditi ako ne budete spremni na vrijeme?

- Roba će biti zaustavljena na carinskim granicama EU-a.
- Carinska tijela neće odobriti predmetnu robu.
- Neadekvatne deklaracije bit će ili odbijene ili podvrgnute intervenciji, uz moguće sankcije za nepoštivanje.

PRATITE NOVOSTI O ICS2

Više saznajte na stranici: ec.europa.eu/ICS2

Ured za publikacije
Europske unije

Zaštitne rukavice za mehaničke rizike

Naredbom o ličnoj zaštitnoj opremi propisuju se uslovi pod kojima se lična zaštitna oprema stavlja na tržište, u upotrebu i slobodan promet, te osnovni sigurnosni zahtjevi koje mora ispuniti kako bi se osigurala zaštita zdravlja i sigurnost korisnika. Zaštitne rukavice moraju ispunjavati odredbe navedene u Aneksu II Naredbe o ličnoj zaštitnoj opremi i sigurnosne zahtjeve propisane u bosanskohercegovačkim standardima BAS EN ISO 21420:2021 i BAS EN 388+A1:2019 (pokriva samo rukavice za zaštitu od mehaničkih rizika)

Nažalost, nedavno smo bili svjedoci poplava u Bosni i Hercegovini koje su uzorkovale velike štete. U mnogim mjestima je, nakon povlačenja vode, ostalo blato te se intenzivno radilo na čišćenju objekata. Stoga smo se opredijelili za tekst o **zaštitnim rukavicama za mehaničke rizike**, jer je u vrijeme poplava bila dodatno izražena potreba za njima.

Zaštitne rukavice su dio lične zaštitne opreme koja štiti ruke ili dio ruku od opasnosti i povreda pri radu. Prema Naredbi o ličnoj zaštitnoj opremi („Službeni glasnik BiH“, broj 75/10) zaštitne rukavice se mogu staviti na tržište Bosne i Hercegovine ili u upotrebu samo ako ne ugrožavaju zdravlje i sigurnost korisnika, pod uslovom da se pravilno održavaju i koriste u skladu sa predviđenom namjenom. Da bi ispunile ovaj zahtjev, zaštitne rukavice moraju ispunjavati odredbe navedene u Aneksu II Naredbe o ličnoj zaštitnoj opremi i sigurnosne zahtjeve propisane u bosanskohercegovačkom standardu BAS EN ISO 21420:2021 (preuzet evropski standard EN ISO 21420:2020) i pratećim standardima za određene rizike (npr. BAS EN 388+A1:2019 propisuje dodatne zahtjeve za rukavice namijenjene za zaštitu od mehaničkih rizika).

Zaštitne rukavice koje ne spadaju u ličnu zaštitnu opremu su rukavice namijenjene za zaštitu od nepovoljnih

atmosferskih uslova, vlage, vode ili toplote ili hladnoće za privatnu upotrebu.

Kategorije zaštitnih rukavica

Prema Naredbi o ličnoj zaštitnoj opremi, zaštitne rukavice su razvrstane u tri kategorije (I, II i III) s obzirom na rizike od kojih pružaju zaštitu.

Kategorija I obuhvata zaštitne rukavice koje pružaju zaštitu od minimalnih opasnosti čije postepeno djelovanje korisnik može na vrijeme i sa sigurnošću prepoznati, te u ovu kategoriju spadaju zaštitne rukavice kao što su: baštenske rukavice, rukavice za pružanje zaštite od razrijeđenih rastvora deterdženata, rukavice za zaštitu korisnika od toplote ne veće od 50° C, rukavice za zaštitu od manjih udara i vibracija itd., za profesionalnu upotrebu.

Kategorija III obuhvata zaštitne rukavice namijenjene zaštititi od opasnosti po život ili od opasnosti koje mogu ozbiljno i trajno oštetiti zdravlje, a za koje proizvođač pretpostavlja da njihove trenutne učinke korisnik ne može prepoznati na vrijeme. Ova kategorija obuhvata rukavice za zaštitu od električnih rizika prilikom rada sa visokim naponom, rukavice za zaštitu od toplote/hladnoće čije štetne efekte možemo uporediti sa temperaturom zraka $\geq 100^{\circ}\text{C}$ / $\leq -50^{\circ}\text{C}$, rukavice za zaštitu od hemijskih rizika i radioaktivnog zračenja itd.

Kategorija II zaštitnih rukavica obuhvata sve druge rukavice koje ne spadaju u I ili III kategoriju. Zaštitne rukavice za zaštitu od mehaničkih rizika spadaju u kategoriju II lične zaštitne opreme.

Obavezne informacije na zaštitnoj rukavici

Svaka zaštitna rukavica mora biti trajno označena sljedećim informacijama:

- nazivom, trgovačkim znakom ili nekom drugom identifikacijom (brendom) proizvođača ili njegovog ovlaštenog zastupnika,
- oznakom modela zaštitne rukavice (komercijalno ime ili kod koji dozvoljava korisniku jasnu identifikaciju proizvoda),
- veličinom zaštitne rukavice,
- u slučaju da zaštitne rukavice kategorije II ili III ispunjavaju zahtjeve jednog ili više standarda, moraju biti označene piktogramom (piktogramima) koji je u skladu sa primijenjenim standardom(ima). Uz piktogram mora biti navedena oznaka primijenjenog standarda i nivoi zaštite. Ako je rukavica kategorije I usklađena samo sa standardom BAS EN ISO 420, ne mora imati piktogram (npr. baštenske rukavice),
- datumom proizvodnje, koji minimalno obuhvata mjesec i godinu (npr. 2022/11),
- ako je primjenjivo, rokom upotrebe, koji minimalno obuhvata mjesec i godinu (npr. 2026/11).

Prethodne oznake moraju biti postavljene tako da su vidljive, čitljive i neizbrisive tokom predviđenog roka upotrebe. Oznake ili natpisi koji mogu dovesti u zabludu korisnika po pitanju

sličnosti sa gore navedenim oznakama se ne smiju postavljati na zaštitne rukavice.

Veličine zaštitnih rukavica

Standard BAS EN ISO 21420 propisuje veličine zaštitnih rukavica prema sljedećoj tabeli:

Tabela 1.

Veličina šake* (inch)	Opseg šake (mm)	Dužina šake (mm)
4	101	<160
5	127	<160
6	152	160
7	178	171
8	203	182
9	229	192
10	254	204
11	279	215
12	304	>215
13	329	>215

* Veličina šake se određuje u inčima - 1 inch = 2,54 cm.

Rukavice za zaštitu od mehaničkih rizika

Pod zaštitnim rukavicama koje služe za zaštitu od mehaničkih rizika smatraju se rukavice koje su označene standardom BAS EN 388 i imaju piktogram oblika čekića koji udara od podlogu sa četiri nivoa zaštite: habanje, rezanje, kidanje i probijanje. Što je veća ocjena to je bolji nivo zaštite.

BAS EN 388

XYZQE

Uz piktogram i oznaku standarda mora se nalaziti oznaka nivoa zaštite:

Primjer 1: 3 4 4 3 E P

Primjer 2: 2 X 0 3 E

Primjer 3: 4 2 0 3 X

Npr. XYZQE, gdje je X - otpornost na habanje (vrijednost od 1 do 4), Y - otpornost na rezanje sječivom (vrijednost od 1 do 5), Z - otpornost na kidanje (vrijednost od 1 do 4), Q - otpornost na probijanje (vrijednost od 1 do 4) i E - otpornost na rezanje sječivom materijala (vrijednost od A do F).

U Tabeli 2. je dato objašnjenje primjera.

U Tabeli 3. prikazani su nivoi zaštite po pojedinim parametrima.

Tabela 2.

	Primjer 1: 3 4 4 3 E P	Primjer 2: 2 X 0 3 E	Primjer 3: 4 2 0 3 X
Habanje (broj ciklusa)	Nivo 3 - 2000 ciklusa	Nivo 2 - 500 ciklusa	Nivo 4 - 8000 ciklusa
Rezanje sječivom (indeks)	Nivo 4 - 10,0	Test nije obavljen ili nije primjenjiv	Nivo 2 - 2,5
Kidanje (N)	Nivo 4 - 75 N	Nivo 0 - nivo 1 nije postignut	Nivo 0 - nivo 1 nije postignut
Probijanje (N)	Nivo 3 - 100 N	Nivo 3 - 100 N	Nivo 3 - 100 N
Rezanje sječivom (N)	Nivo E - 22	Nivo E - 22	Test nije obavljen
Zaštita od udara	P - Ispunjava	Test nije obavljen	Test nije obavljen

Tabela 3. Nivoi zaštite po pojedinim parametrima

Nivo zaštite	1	2	3	4	5
Otpornost na:					
Habanje (broj ciklusa)	100	500	2000	8000	-
Rezanje sječivom (indeks)	1,2	2,5	5,0	10,0	20,0
Kidanje (N)	10	25	50	75	-
Probijanje (N)	20	60	100	150	-

Tabela 4. Nivo zaštite materijala rukavica:

Nivo zaštite	A	B	C	D	E	F
Otpornost na:						
Rezanje sječivom (N)	2	5	10	15	22	30

Obavezne informacije na pakovanju

Svako pakovanje zaštitnih rukavica mora sadržavati sljedeće informacije:

- naziv i punu adresu proizvođača ili njegovog ovlaštenog zastupnika,
- oznaku modela zaštitne rukavice (komercijalno ime ili kod koji dozvoljava korisniku jasnu identifikaciju proizvoda),
- veličinu zaštitne rukavice,
- referencu o informacijama koje proizvođač prilaže uz zaštitne rukavice,
- u slučaju kategorije I zaštitnih rukavica jednostavnog dizajna namijenjenih zaštiti korisnika od minimalnih opasnosti navedenih u sljedećem paragrafu, treba da stoji tekst sličnog sadržaja „Samo za minimalne rizike“,
- u slučaju da zaštitne rukavice kategorije II ili III ispunjavaju zahtjeve jed-

- nog ili više standarda, na pakovanju mora biti piktogram (piktogrami) koji je u skladu sa primijenjenim standardom(ma). Uz piktogram mora biti navedena oznaka primijenjenog standarda i nivoi zaštite,
- g) upozorenje ako je zaštita ograničena na dio šake,
- h) ako je primjenjivo, rok upotrebe, koji minimalno obuhvata mjesec i godinu (npr. 2026/11).

Uputstvo uz proizvod

Odredbom tačke 1.4. Aneksa II Naredbe LZO i 7.3. standarda BAS EN ISO 21420 propisano je da uputstvo koje sastavlja proizvođač i isporučuje uz ličnu zaštitnu opremu treba sadržavati:

- naziv i punu adresu proizvođača ili njegovog ovlaštenog zastupnika,

- oznaku modela zaštitne rukavice,
- informaciju o dostupnosti veličina,
- predviđenu upotrebu zaštitnih rukavica i oznaku primijenjenog standarda sa godinom objave,
- piktogram sa nivoom zaštite i datumom proizvodnje,
- upozorenje ako je zaštita ograničena na dio šake,
- ograničenja upotrebe,
- način skladištenja ako utiče na karakteristike proizvoda,
- rok upotrebe,
- upozorenje da zaštitne rukavice od prirodne gume mogu izazvati alergijsku reakciju,
- instrukcije za ispravno oblačenje, skidanje, podešavanje, održavanje komfora i higijene šaka,
- instrukcije za provjeru integriteta zaštitnih rukavica prije upotrebe,
- instrukcije za skladištenje,
- način čišćenja,
- načine ispitivanja zaštitnih rukavica,
- korištenje zaštitnih rukavica sa drugom opremom,
- transportno pakovanje.

Ove upute moraju biti precizne, sveobuhvatne i date najmanje na jednom od službenih jezika u Bosni i Hercegovini.

Za više informacija o zaštitnim rukavicama i drugoj ličnoj zaštitnoj opremi posjetite internetsku stranicu Agencije za nadzor nad tržištem BiH www.annt.gov.ba ili kontaktirajte Agenciju putem telefona 057 340 718 ili e-maila: msa.info@annt.gov.ba.

Samir Bekto, pomoćnik direktora
Agencije za nadzor nad tržištem
Bosne i Hercegovine
samir.bekto@annt.gov.ba

Usluge EEN mreže su provjerene, brze i besplatne

Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, kao ko-ordinator Evropske preduzetničke mreže (EEN) u Federaciji Bosne i Hercegovine, u saradnji sa partnerima iz konzorcija (Sarajevska regionalna razvojna agencija, Univerzitet u Sarajevu, INTERA Tehnološki Park Mostar, BIT Centar Tuzla i Zenička razvojna agencija), na web stranici www.een.ba objavljuje ponude iz baza koje evidentiraju EEN profile poslovne saradnje, profile iz oblasti istraživanja i razvoja, kao i ponude iz baze koja evidentira EEN tehnološke profile onih privrednih i istraživačko-tehnoloških subjekata koji su iskazali interes za saradnju sa kompanijama iz Bosne i Hercegovine.

Sve ponude koje su prezentirane iz baze poslovne saradnje EEN mreže su odabrane po kriterijima koji su prihvatljivi za izвозno orijentirane kompanije, što znači da se uzimaju u obzir samo one poslovne ponude (profile) koje povećavaju izvozni kapacitet malih i srednjih preduzeća iz Bosne i Hercegovine.

Ako želite stupiti u kontakt s preduzećima čije ponude su objavljene ili ako želite da se ponuda/profil Vašeg preduzeća nađe u bazi podataka EEN mreže, kontaktirajte nas putem e-maila koji je naveden na svakoj ponudi/profilu. Procedura je vrlo jednostavna:

- Ispunite obrazac/profil za poslovnu/istraživačku/tehnološku saradnju;
- Ponuda/profil Vašeg preduzeća se unosi u EEN bazu podataka;
- Vaša ponuda/profil se dalje objavljuje u poslovnim magazinima/internet stranicama EEN centara/kontakata u zemljama u kojima tražite poslovnog partnera.

Više informacija o uslugama Evropske preduzetničke mreže (EEN) u Federaciji Bosne i Hercegovine možete pronaći na web stranici: <https://een.ba/bs>

Usluge EEN mreže su provjerene, brze i besplatne.

Partneri BITNET konzorcija u Federaciji Bosne i Hercegovine

Putem dolje datog linka možete SAMI pronaći opciju search (Partnering opportunities) i pregledati sve ponude/zahtjeve inostranih privrednih entiteta (business entities):

<https://een.ec.europa.eu/partnering-opportunities>

VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЉНОТРГОВИНСКА КОМОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
FOREIGN TRADE CHAMBER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

REDovi VOŽNJE ANALIZA TRŽIŠTA FIATA ŠKOLA ISTRŽIVANJE POSLOVNE MISIJE PODACI
EDUKACIJA DOKUMENTA ZA IZVOZ SAJMOVI B2B SUSRETI
ZASTUPANJE INTERESA REGISTRI BAZE
BH PRIVREDE POSLOVNE INFORMACIJE
IZVOZNICIMA
ZASTITA DOMACE PROIZVODNJE PRAWNA POMOC
KONFERENCIJE STRUCNI SKUPOVI STRUKOVNA UDRUZENJA
POTVRDE TIR KARNET PROMOCIJA CERTIFIKATI
PODRSKA IZVOZNICIMA
EEN MREZA ATA ARBITRAZNI SUD JAVNA OVLAštenJA
SEMINARI/SKOLE SAVJETI

REDovi VOŽNJE ANALIZA TRŽIŠTA FIATA ŠKOLA ISTRŽIVANJE POSLOVNE MISIJE PODACI
EDUKACIJA DOKUMENTA ZA IZVOZ SAJMOVI B2B SUSRETI
ZASTUPANJE INTERESA REGISTRI BAZE
BH PRIVREDE POSLOVNE INFORMACIJE
IZVOZNICIMA
ZASTITA DOMACE PROIZVODNJE PRAWNA POMOC
KONFERENCIJE STRUCNI SKUPOVI STRUKOVNA UDRUZENJA
POTVRDE TIR KARNET PROMOCIJA CERTIFIKATI
PODRSKA IZVOZNICIMA
EEN MREZA ATA ARBITRAZNI SUD JAVNA OVLAštenJA
SEMINARI/SKOLE SAVJETI

REDovi VOŽNJE ANALIZA TRŽIŠTA FIATA ŠKOLA ISTRŽIVANJE POSLOVNE MISIJE PODACI
EDUKACIJA DOKUMENTA ZA IZVOZ SAJMOVI B2B SUSRETI
ZASTUPANJE INTERESA REGISTRI BAZE
BH PRIVREDE POSLOVNE INFORMACIJE
IZVOZNICIMA
ZASTITA DOMACE PROIZVODNJE PRAWNA POMOC
KONFERENCIJE STRUCNI SKUPOVI STRUKOVNA UDRUZENJA
POTVRDE TIR KARNET PROMOCIJA CERTIFIKATI
PODRSKA IZVOZNICIMA
EEN MREZA ATA ARBITRAZNI SUD JAVNA OVLAštenJA
SEMINARI/SKOLE SAVJETI

www.komorabih.ba

info@komorabih.ba

+387 33 566-222

Branislava Đurđeva 10, 71000 Sarajevo